

Analiza ESOKJ dla języków migowych w kontekście polskiego języka migowego

2020

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Projekt „Standardy edukacyjne dla polskiego języka migowego” korzysta z dofinansowania o wartości 101 945,60 Euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG.

Część 1 - wprowadzenie	5
0. Wstęp	6
1. ESOKJ – charakterystyka dokumentu	8
1.1. Historia powstania	8
1.2. Założenia ESOKJ	10
1.3. Kto może korzystać z ESOKJ	14
1.4. Jak korzystać z ESOKJ	15
1.5. Czym jest, czym nie jest ESOKJ?	15
Część 2 – analiza dokumentów PRO SIGN i Companion Volume	17
2. Wstęp	18
3. Kompetencje językowe według ESOKJ	20
3.1. Językowe aktywności komunikacyjne oraz strategie	21
3.2. Komunikacyjne kompetencje językowe	25
3.3. Kompetencje migowe	27
3.4. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe	28
4. Wskaźniki dla poziomów pre-A1, A1, A2	29
4.1. Tabele z deskryptorami: poziom pre-A1	29
4.2. Tabele z deskryptorami: poziom A1	37
4.3. Tabele z deskryptorami: poziom A2	55
Część 3 – opis wskaźników biegłości językowej na poziomach pre-A1, A1, A2 dla PJM	88
5. Komentarze do standardów PJM	89
5.1. Wstęp	89
5.2. Główne założenia analizy	89
5.3. Zmiany w obrębie kompetencji dla PJM w stosunku do dokumentu Companion Volume	91
5.4. Dostosowanie kompetencji języka migowego z CompanionVolume do standardów PJM	97
5.5. Deskryptory dla PJM	98
6. Opis kompetencji dla polskiego języka migowego	100
6.1. Językowe aktywności komunikacyjne oraz strategie	100
7. Tabele deskryptorów dla polskiego języka migowego — poziom pre-A1, A1, A2	125
7.1. Wspólna poziomy biegłości językowej: Skala globalna	125
7.2. Rozumienie	125
7.3. Produkcja	128
7.4. Interakcja	133
7.5. Mediacja	140
7.6. Komunikacyjne kompetencje językowe	145
7.7. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe	151
8. Podsumowanie	152
9. Słowniczek	154
10. Polecane lektury	157

Część 1 - wprowadzenie

0. Wstęp

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) to dokument, który powstał z myślą o stworzeniu spójnych standardów oceny kompetencji z zakresu znajomości języka obcego, niezależnych od krajowych programów nauczania i systemów oceniania.

Celem, który przyświecał powstaniu tego dokumentu, była przede wszystkim chęć stworzenia wspólnej dla państw zjednoczonej Europy ramy, która pozwalałaby na ujednoczenie wymagań i opisów biegłości językowej każdego użytkownika języka obcego.

Można powiedzieć, że jest to niejako dokument programowy, przedstawiający politykę językową Rady Europy w zakresie wielojęzycznego funkcjonowania mieszkańców Europy i cele, które przyświecają tworzeniu europejskiego społeczeństwa różnojęzycznego, wielokulturowego i swobodnie przemieszczającego się po terytorium kontynentu.

Jedną z istotnych cech ESOKJ jest eksplicytnie przyjęcie założeń leżących u podstaw teorii kompetencji językowej i jej różnych przejawów w poszczególnych działaniach językowych. Posługując się tym dokumentem w odniesieniu do poziomów biegłości językowej, musimy pamiętać, że dla ich autorów nadrzędnym celem nauki języka obcego jest umiejętność realizacji konkretnych zadań i celów komunikacyjnych rozumianych bardzo szeroko, od kupienia kanapki lub kawy, uzyskania pomocy w dotarciu do dworca, do zrozumienia artykułu w gazecie czy stworzenia streszczenia filmu. Jednocześnie ESOKJ otwarcie nie odwołuje się do żadnej teorii języka ani metodologii – odbiorca dokumentu powinien być świadomy, że dobór konkretnych metod i narzędzi jest zależny od jego preferencji, wiedzy oraz potrzeb. *Analiza ESOKJ* ma na celu przedstawienie idei tego dokumentu, przybliżenie założeń, które mogą być wykorzystane przy nauce języka migowego jako obcego przez potencjalnych odbiorców związanych z PJM (lektorów, autorów programów, uczących się), a także opis wskaźników biegłości językowej na poziomie A1 i A2. Dobre zrozumienie idei leżących u podstaw *Systemu Opisu* jest niezbędne do prawidłowego odnoszenia się do poziomów kompetencji językowej i ich stosowania w codziennej praktyce dydaktycznej. W niniejszej analizie umieszczono szczegółowy przegląd dokumentów związanych z ESOKJ, opis i wyjaśnienie wskaźników biegłości językowej dla poziomu A1 i A2, propozycję podziału wskaźników w obrębie każdego z poziomów oraz podręczny słowniczek terminów stosowanych w dokumencie.

Dokument główny ESOKJ z 2001 roku odnosił się ogólnie do potrzeb zarówno uczących się, jak i nauczycieli, ale nie był specjalistycznym dokumentem skierowanym do środowiska edukatorów i specjalistów z zakresu uczenia języka jako obcego: *Nie są to wskazówki specjalistyczne, pokazujące możliwości wykorzystania Systemu opisu w pracy nauczycieli, egzaminatorów, autorów podręczników, osób szkolących nauczycieli, urzędników pracujących w instytucjach oświatowych itp. Tego typu zalecenia, skierowane do konkretnej grupy odbiorców zawiera obszerny „Podręcznik dla użytkownika” (ESOKJ, 2003, s. 7). Podręcznik dla użytkownika oraz Manual for Language Test Development and Examining For Use with the CEFR z roku 2011 to dwa dodatkowe dokumenty, które powinny być podstawą opracowania skierowanego do nauczycieli.*

Niniejsza analiza będąca swoistą kompilacją kilku dokumentów związanych z ESOKJ skierowana jest do nauczycieli polskiego języka migowego jako obcego (zarówno obecnych, jak i przyszłych), autorów materiałów dydaktycznych, autorów programów nauczania, autorów podręczników czy egzaminatorów i ma na celu zreferowanie dyskusji nad nauczaniem języków obcych. Dobra znajomość obowiązujących w Europie standardów stanowi podstawę tworzenia rzetelnych i dostosowanych do potrzeb uczniów programów nauczania, doboru aktualnych metod dydaktycznych, efektów kształcenia oraz opracowywania systemów tworzenia narzędzi do oceny stopnia znajomości języka (testów, egzaminów).

Zgodnie z ideą *Systemu* analiza ta skierowana jest także do osób uczących się PJM jako języka obcego i może służyć do samodzielnego sprawdzenia swojego poziomu biegłości językowej w ramach wskazanych poziomów.

Analiza ESOKJ składa się z trzech części. W pierwszej zaprezentowano *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego* oraz dokumenty *CEFR. Companion Volume (Companion Volume)* i *PRO SIGN*, które stanowią rozszerzenie ESOKJ. Opisana została idea stworzenia wspólnej ramy kompetencji oraz założenia metodologiczne dotyczące nauczania/uczenia się języka. Część druga stanowi analizę dokumentów *Companion Volume* oraz *PRO SIGN* w kontekście tworzenia wskaźników dla polskiego języka migowego. Poprzez zestawienie dwóch najnowszych dokumentów da się wyodrębnić nie tylko obszary wspólne, które są uniwersalne i powinny być uwzględnione również dla PJM, lecz także miejsca problemowe, które wymagają rozstrzygnięcia. W trzeciej części zawarto opis wskaźników biegłości językowej na poziomach pre-A1, A1 i A2 dla polskiego języka migowego. Oprócz deskryptorów część ta zawiera komentarz dotyczący decyzji podjętych przez autorów niniejszej analizy oraz różnic między pozostałymi dokumentami.

1. ESOKJ – charakterystyka dokumentu

1.1. Historia powstania

Dokument *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment* (CEFR) został opublikowany przez Radę Europy w 2001 roku, a dwa lata później powstała jego polska wersja — *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (ESOKJ). Prace nad CEFR trwały od 1991 roku i podzielone były na kilka etapów: w 1991 roku sprecyzowano założenia projektu, w 1996 powstała pierwsza wersja wspólnej ramy, wersja ostateczna zaś w 2001 po uwzględnieniu wyników analiz i zgłoszonych poprawek. W kolejnych latach CEFR tłumaczony był na poszczególne języki europejskie.

CEFR jest jednym z elementów podejmowanych przez Radę Europy działań wspierających nauczanie języków obcych. Takie inicjatywy trwają od lat sześćdziesiątych XX wieku wraz z postępującą integracją Europy. Głównym ich założeniem jest promowanie komunikacji z wykorzystaniem języków obcych, a tym samym zwiększenie mobilności mieszkańców oraz wzmocnienie mechanizmów demokratycznych poprzez pełniejsze porozumienie i współpracę. Nowe podejście do nauki języków na pierwszym miejscu stawia skuteczność w komunikowaniu się, aktywne zaangażowanie ze strony uczącego się oraz tworzenie pozytywnego, wspierającego środowiska nauczania. Nadrzędne staje się zidentyfikowanie potrzeb ucznia oraz zorganizowanie procesu nauki na podstawie tych potrzeb i najczęstszych sytuacji komunikacyjnych. Najważniejsza nie jest perfekcyjna znajomość języka, ale osiągnięcie biegłości umożliwiającej wykonywanie różnych zadań z wykorzystaniem języka docelowego. Wszystkie kolejne projekty podejmowane przez Radę Europy mają za fundament powyższe założenia.

Przełomowym momentem w historii europejskiej polityki językowej była publikacja w 1975 roku poziomu progowego dla języka angielskiego (*Threshold Level English*). Opanowanie języka na tym poziomie oznacza, że jesteśmy w stanie poradzić sobie we wszystkich codziennych sytuacjach komunikacyjnych w kraju języka docelowego. Poziomy progowe tworzone są dla konkretnego języka, zawierają listy tematów, funkcji, pojęć, struktur gramatycznych itp., które należy opanować, aby osiągnąć dany poziom biegłości. Poziom progowy, któremu w ESOKJ odpowiada poziom B1, jest punktem wyjścia do opracowania niższych/wyższych poziomów znajomości języka obcego. Od lat siedemdziesiątych powstawały poziomy progowe i inwentarze dla kolejnych języków. Pierwszy inwentarz dla języka polskiego powstał

dopiero w 2004 roku i dotyczył tylko poziomu A1: *A1 – elementarny poziom zaawansowania w języku polskim jako obcym* (Martyniuk, 2004). Dzięki publikacji poziomów progowych coraz popularniejsze w nauczaniu stało się podejście komunikacyjne. Na znaczeniu zyskały też autonomia uczącego się i podejście refleksyjne. Brakowało jednak wspólnej, uniwersalnej ramy, która pomogłaby ujednoczyć kształcenie językowe niezależnie od wybranego języka i w pełniejszym stopniu odpowiadać na nowe potrzeby społeczeństw europejskich. Podjęte prace zakończyły się stworzeniem ESOKJ, który nie przekreślał poziomów progowych, ale obudowywał je szerszym kontekstem. Poziomy progowe były więc kamieniem milowym na drodze do ESOKJ.

ESOKJ nie jest niezależnym, rewolucyjnym dokumentem. Jest raczej kolejnym krokiem w organizowaniu nauczania języków obcych z uwzględnieniem uwarunkowań społeczno-kulturowych. Każdy kolejny projekt w sposób ewolucyjny rozwijał wcześniej podjęte działania. Wspólnym motywem było promowanie komunikacji między różnymi językami i kulturami coraz mocniej współpracującej Europy. Uniwersalne ramy były pomocne nie tylko w polityce i gospodarce, lecz także w nauczaniu języków obcych.

ESOKJ nie był publikacją zamkniętą, która prezentowała ostateczną wersję ramy. Ze względu na uznanie potrzeb uczących się za najważniejsze oraz chęć dopasowania dokumentu do sytuacji społeczno-politycznej z czasem musiała powstać jego nowsza, zaktualizowana wersja.

W 2018 roku Rada Europy opublikowała *CEFR Companion Volume*. Dokument jest rozszerzeniem koncepcji przedstawionej w CEFR w 2001 roku. *Companion Volume* nie przekreśla poprzednich ustaleń, jedynie dodaje do nich elementy uzupełniające tak, aby uwzględnić zagadnienia z różnych powodów nieobecne w poprzedniej publikacji. Rozwinięte zostały poglądowe wskaźniki biegłości, dodano deskryptory dotyczące mediacji oraz przedstawiono nowy typ interakcji – interakcję online. Wprowadzono również wersję deskryptorów uwzględniającą potrzeby młodych osób oraz rozszerzono opisy niektórych poziomów i wskaźników. Z punktu widzenia niniejszego opracowania przełomem było uwzględnienie w dokumencie deskryptorów dotyczących języka migowego. Zarówno CEFR jak i *CEFR Companion Volume* wpisują się w cele Rady Europy dotyczące zapewnienia dostępu do edukacji o wysokim standardzie jako prawa każdego obywatela. Stworzone narzędzia zapewniają odpowiedni poziom nauczania, też uczenia się, języka drugiego/obcego z uwzględnieniem środowisk wielojęzycznych i wielokulturowych.

Oprócz powyższych tytułów powstały też liczne publikacje oparte na założeniach ESOKJ. Jedną z nich jest niezmiernie ważna w kontekście języka migowego. W 2015 roku opublikowany został dokument *PRO-SIGN Sign languages and the Common European Framework of Reference for Languages*. Był to efekt projektu PRO-SIGN, który miał na celu opracowanie standardów biegłości w językach migowych dla celów zawodowych. Publikacja zawiera zestaw wskaźników poziomu biegłości językowej (ESOKJ) dla języków migowych. Zestawy te zostały również uwzględnione w *CEFR Companion Volume*.

1.2. Założenia ESOKJ

1.2.1. Wielokulturowość, wielojęzyczność

Autorzy ESOKJ wyraźnie podkreślają, że u podstaw założeń dotyczących komunikacji leży przekonanie, że we współczesnym świecie człowiek funkcjonuje w ciągu całego życia w wielu kontekstach kulturowych i językowych, nie tylko w ramach języka ojczystego. Znajomość języka obcego jest przydatna w wielu sferach życia – w szkole, w pracy, w podróżach. Dzięki rozwojowi technologii i Internetu mamy większy dostęp do treści w innych językach, co pozwala również na funkcjonowanie bez ograniczeń w wielu obszarach językowych.

W tym kontekście warto rozróżnić dwa zjawiska, o których wspomina ESOKJ. Jednym z nich jest wielojęzyczność, drugim – różnojęzyczność. Wielojęzyczność odnosi się do sytuacji, w której na danym obszarze lub w ramach jakiejś społeczności funkcjonuje obok siebie kilka języków (przez co niekoniecznie musimy zakładać, że członkowie społeczności posługują się więcej niż jednym językiem). Różnojęzyczność natomiast to sytuacja, w której osoba komunikuje się w więcej niż jednym języku. Zjawisko różnojęzyczności wskazuje na fakt, że *kolejne doświadczenia językowe i kulturowe indywidualnego człowieka, począwszy od jego domu rodzinnego i szerszej społeczności aż po języki innych narodów (...) nie są gromadzone w postaci odrębnych modułów, lecz składają się na jedną całościową kompetencję komunikacyjną, w której wszystkie te doświadczenia i języki wzajemnie się przenikają i na siebie wpływają.* (ESOKJ, 2003, s. 17)

1.2.2. Podejście komunikacyjne

Znajomość języka jest jedną z wielu umiejętności człowieka postrzeganego jako jednostka posiadająca określone kompetencje, które wykorzystuje w życiu. **Kompetencje** rozumiane są jako zestaw umiejętności, wiedzy i postaw posiadanych przez daną osobę, które nabywa lub których uczy się przez całe życie w każdym obszarze. Oznacza to, że w ciągu życia funkcjonując w różnych środowiskach: w

rodzynie, w szkole, na uczelni, w pracy, w miejscach publicznych, uczymy się funkcjonowania społecznego, posługiwania się językiem, zdobywamy określoną wiedzę (o ludziach i otaczającym nas świecie) i kształtujemy postawy (np. szacunku dla określonych symboli, kultury zachowania itp.).

Wyróżniamy kompetencje ogólne oraz szczegółowe (tzw. częściowe). **Kompetencje ogólne** odnoszą się do różnorodnego funkcjonowania człowieka w świecie i jego działań, mogą obejmować między innymi takie obszary umiejętności i wiedzy, jak zdolność do pracy w grupie lub do samoorganizacji, umiejętność uczenia się, organizacji czasu pracy, umiejętność dostosowywania się do zmiennych warunków i tym podobne.

Kompetencje częściowe odnoszą do konkretnych obszarów życia człowieka. Dla potrzeb ESOKJ autorzy wyróżnili kilka umiejętności z zakresu funkcjonowania językowego: kompetencję językową (rozumianą szeroko jako kompetencje językowe, socjolingwistyczne i pragmatyczne), kompetencję **działań językowych** oraz kompetencję stosowania **strategii komunikacyjnych**.

Ze względu na takie postrzeganie kompetencji w opracowywaniu poziomów biegłości językowej na pierwszy plan wysuwa się komunikacja rozumiana jako praktyczna umiejętność realizacji konkretnych zadań. Narzuca to pewną perspektywę na ocenę poziomu językowego. Jeśli użytkownik osiąga zakładany cel, posługując się językiem obcym, to jest to nadrzędne w stosunku do poprawności artykulacyjnej, gramatycznej, czy płynności wypowiedzi. Oczywiście nie oznacza to, że powyższe elementy w nauce są marginalizowane czy pomijane, ale przede wszystkim widziane są zawsze w aspekcie praktycznym: faktycznej komunikacji między ludźmi.

Pokrótkie należy również wyjaśnić czym dla autorów ESOKJ są zadania i działania komunikacyjne, jest to niezbędne do prawidłowego rozumienia założeń związanych z biegłością językową.

Zadanie komunikacyjne, przed którymi staje każdy użytkownik języka, pojawiają się w jednej z trzech sfer życia: zaspokajania potrzeb, wymiany wiedzy oraz interakcji międzyludzkiej. Pierwszym obszarem dla realizacji tych zadań jest zaspokajanie potrzeb życia codziennego w bezpośrednich kontaktach z innymi, od najprostszych czynności związanych z kupowaniem produktów i usług, przemieszczaniem się, do wywiązywania się z obowiązków zawodowych czy szkolnych, aż do sposobów spędzania wolnego czasu w ramach wypoczynku i zabawy. Drugą strefą realizacji zadań komunikacyjnych za pomocą języka jest obszar wymiany wiedzy, poglądów oraz wyrażania swoich uczuć. Trzecim obszarem jest

chęć międzyludzkiego porozumienia – ludzie jako istoty społeczne mają głęboko zakorzenioną potrzebę funkcjonowania wśród innych, uwzględniając przy tym różne aspekty ludzkiego życia w sferze kultury, historii czy religii.

Zadania komunikacyjne stanowią podstawę naszego codziennego funkcjonowania w społeczności, a wyrażane są poprzez konkretne działania językowe.

Działanie językowe jest w rzeczywistości aktem tworzenia tekstu językowego – tekst ten może przybrać każdą formę, zarówno wypowiedzi ustnej (miganey), jak i pisanej. Według autorów ESOKJ działaniem będzie również proces przetwarzania tekstu językowego, czyli rozumienie ze słuchu lub rozumienie tekstu pisanego. Przykładowo: naszym zadaniem komunikacyjnym może być uzyskanie informacji, jak dotrzeć na dworzec – działaniem będzie więc ułożenie konkretnego pytania o drogę oraz zrozumienie udzielonej odpowiedzi.

1.2.3. Poziomy biegłości językowej

Podstawą systemu opisu językowego zawartego w ESOKJ jest pojęcie tzw. **biegłości językowej**, na której opiera się ogólna skala poziomów.

Biegłość językowa rozumiana jest jako zbiór określonych umiejętności zdefiniowanych dla konkretnego poziomu zaawansowania językowego, oznaczanego skrótowo A1, A2, B1, B2 C1 i C2. (por. ESOKJ, 2003, s. 31-32)

Innymi słowy biegłość językową wyraża się w formie fraz operacyjnych: „umiem/mogę zrobić...” (ang. *Can do...*), które pozwalają zarówno uczącym się, jak i nauczycielom, dokonać oceny umiejętności językowych. Możemy więc powiedzieć, że określony poziom biegłości językowej zostaje osiągnięty poprzez opanowanie konkretnych umiejętności wyrażonych, przykładowo, w następujący sposób: „Umiem zapytać o drogę na dworzec.”; „Umiem przedstawić się w języku obcym”; „Umiem napisać list w języku obcym”, „Umiem sformułować swoje argumenty w dyskusji”, „Mogę zrozumieć post na blogu w języku obcym” itp.

Stopień biegłości językowej w dokumentach ESOKJ przedstawia się według **wskaźników biegłości (deskryptorów)**, które są szczegółowym opisem umiejętności i wiedzy niezbędnych do tego, by realizować konkretne zadania językowe. W ramach poszczególnych poziomów biegłości językowej zakreślono bardzo ogólnie cele, do osiągnięcia których uczeń powinien dążyć w trakcie nauki języka obcego.

2.2.4. Sposoby komunikacji

Pojęcie działania komunikacyjnego jest bardzo szeroko rozumiane w ESOKJ, obejmuje zarówno aktywne posługiwanie się językiem (tworzenie wypowiedzi), jak i pasywne, obejmujące odbiór i przetwarzanie komunikatów językowych. Taki sposób rozumienia działań przekłada się na wewnętrzny podział wskaźników biegłości na poszczególne kategorie określające konkretne kompetencje językowe z danego poziomu.

Wyróżnia się następujące kategorie główne: odbiór, (ang. *reception*), produkcję (ang. *production*), interakcję (ang. *interaction*) oraz mediację (ang. *mediation*). Każda z tych kategorii podzielona jest na konkretne umiejętności, które zostaną opisane w treści właściwej *Analizy*.

W kategorii odbioru mieszczą się umiejętności z zakresu rozumienia ze słuchu (nie uwzględniając roli uczestnika dialogu), rozumienia czytanego tekstu, rozumienia tekstów audio-wizualnych oraz rozumienia elementów tekstu i języka w ramach kontekstu komunikacyjnego.

Produkcja rozumiana jest jako umiejętność tworzenia tekstów językowych zarówno w formie pisanej, miganej jak i ustnej, obejmującej również znajomość tekstów użytkowych i planowania wypowiedzi.

Interakcja natomiast odnosi się do uczestniczenia w rozmowie (dialogu) i obejmuje różne formy wypowiedzi ustnych i pisemnych w kontakcie bezpośrednim i za pośrednictwem różnych mediów. Uwzględniając kontekst socjologiczny oraz pragmatyczny interakcji międzyludzkiej, wskazuje się również na istotne funkcje strategii podtrzymywania kontaktu, kończenia rozmowy i prośby o wyjaśnienie.

Najnowszą kategorią wprowadzoną w dokumencie *Companion Volume* jest mediacja, czyli przetwarzanie tekstu, na które składają się różnorodne umiejętności z zakresu analizy, wyjaśniania i przekazywania treści (w ramach jednego języka lub z języka na inny język, tzw. przetwarzanie międzyjęzykowe). W tym sposobie komunikacji tworzy się teksty zarówno w formie pisanej, miganej, jak i ustnej. Przykładami mediacji są np. tłumaczenia, notatki z innych tekstów, streszczenia, recenzje.

1.3. Kto może korzystać z ESOKJ

ESOKJ kierowany jest do szerokiego grona odbiorców, począwszy od pracowników instytucji związanych z edukacją językową, przez autorów programów i podręczników, lektorów, egzaminatorów, a kończąc na każdej osobie uczącej się języka obcego. Nie ma żadnych ograniczeń dotyczących potencjalnych czytelników, a prezentowane treści są dostępne dla każdego zainteresowanego nimi podmiotu. Warto przyjrzeć się dokumentowi Rady Europy z perspektywy najliczniejszych grup odbiorców.

Osoba ucząca się języka może wykorzystać ESOKJ do określenia swojego poziomu biegłości językowej bez względu na dotychczasowe doświadczenia edukacyjne. Dzięki uwzględnieniu kompetencji cząstkowych uczący się jest w stanie przeprowadzić pogłębioną autorefleksję dotyczącą poszczególnych umiejętności i wiedzy. Wynik samooceny pomaga wybrać odpowiedni kurs oraz śledzić postępy w nauce. Umożliwia także zaplanowanie kolejnych etapów nauczania, aby osiągnąć założony rezultat. Warto podkreślić, że ESOKJ nie rozróżnia między edukacją formalną, nieformalną i pozaformalną. Liczy się przede wszystkim poziom opanowania biegłości językowej, a nie sposób osiągnięcia tego celu. Odbiorcami nie są tylko uczniowie i studenci, lecz także każda osoba zainteresowana uczeniem się języka obcego, niezależnie od swojego statusu i wieku.

Nauczyciel otrzymuje narzędzie do efektywnego zaplanowania kursu z uwzględnieniem potrzeb studentów oraz wyznaczonych celów nauczania. Analiza potrzeb, możliwości, motywacji i uwarunkowań osobowościowych uczących się może mieć formę odpowiedzi na takie pytania jak: do czego uczący się będą potrzebowali nowego języka? Czego należy ich w związku z tym uczyć? Jak można ich motywować? Kim są uczący się? Jaki dostęp mają do podręczników i innych materiałów? Ile czasu mogą poświęcić na naukę? (ESOKJ, 2003, s 8). Dopiero na podstawie takiej analizy należy dokonywać wyboru odpowiednich wskaźników z opisu poziomu biegłości.

Instytucje certyfikujące mogą posilkować się ESOKJ przy wyborze treści egzaminacyjnych. Korzystne jest wprowadzone w dokumencie ujęcie kryteriów oceniania w kategorii osiągnięć, a nie braków. Czytelny i spójny opis wskaźników ułatwia przygotowanie się osobom przystępującym do egzaminu. Ze względu na ponadnarodowy charakter ESOKJ bardzo łatwo jest porównać uzyskany certyfikat do dokumentów w innych krajach europejskich, ale również zestawiać certyfikaty, dyplomy, wyniki egzaminów ze sobą.

Autorzy podręczników i programów nauczania mogą zaimplementować obecny w ESOKJ schemat kompetencji wraz z ich opisem odpowiadającym poszczególnym poziomom biegłości. Materiał edukacyjny może być zorganizowany wokół wybranej kompetencji, a nie zagadnienia gramatyczno-leksykalnego. Treści opracowane zgodnie z ESOKJ są czytelne dla uczącego się i ułatwiają wybór zagadnień odpowiednich dla jego potrzeb.

1.4. Jak korzystać z ESOKJ

Pierwszym krokiem w korzystaniu z ESOKJ jest analiza naszych potrzeb oraz szerszego kontekstu edukacyjnego. Niezbędne jest właściwe określenie celu, a następnie wybór odpowiednich skal biegłości językowej tak, aby przystawały do założeń oraz, w niektórych przypadkach, dostosowanie sformułowań wskaźników. Poziomy biegłości językowej są utworzone w sposób, który umożliwia użytkownikowi ich zestawianie i modyfikowanie, dzięki czemu można tworzyć zestawy konkretnych, przykładowych wskaźników potrzebnych w danym kontekście edukacyjnym.

ESOKJ za podstawowy przyjmuje podział na sześć głównych poziomów biegłości językowej: A1, A2, B1, B2, C1, C2. Każdy poziom zawiera w sobie poziomy znajdujące się poniżej na skali - zakłada się, że osoba na poziomie B1 umie wszystko z poziomów A1 i A2. Jednakże w opisie wskaźników nie powtarza się wszystkich elementów z niższych poziomów, zwraca się uwagę głównie na nowe zagadnienia.

Niektóre skale (skale zorientowane na użytkownika) są przydatniejsze w analizie umiejętności opanowanych przez uczącego się, zawierają wskaźniki mówiące o tym, co dana osoba potrafi. Inne (skale zorientowane na oceniającego stopień biegłości językowej) zawierają sformułowania, który skupiają się na jakości oczekiwanych wyników, a tym samym pomagają w procesie oceniania. Skale zorientowane na autorów testów są istotne przy projektowaniu testów na danym poziomie biegłości — w opisie wskaźników pojawiają się konkretne zadania komunikacyjne.

1.5. Czym jest, czym nie jest ESOKJ?

Europejski Systemu Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) jest przedstawiany przez swoich autorów jako *wszechstronny, przejrzysty i spójny* dokument stanowiący *podstawę do opracowywania planów nauczania, zaleceń programowych, egzaminów podręczników itp.* (ESOKJ, 2003, s. 13) Warto doprecyzować status tego narzędzia polityki językowej.

Warto zaznaczyć, że nie jest to dokument urzędowy z mocą prawną, który narzuca państwom UE jakiegokolwiek rozstrzygnięcia. Nie ingeruje też w żaden sposób w instytucje edukacyjne, ani nie wartościuje istniejących systemów nauczania. Nie jest ograniczony do konkretnego języka, autorzy zadbali o uniwersalność opisu, również dla języków migowych (odpowiednie wskaźniki zawiera publikacja *CEFR Companion Volume*). ESOKJ nie zawiera planów nauczania ani konspektów lekcji, co więcej nie proponuje też żadnej własnej metodologii nauczania.

ESOKJ jest punktem odniesienia dla działań związanych z uczeniem się, nauczaniem i ocenianiem. Bardzo trafne podsumowanie *Systemu Opisu* przedstawiła Janowska (2011, s. 71): *Jego rola polega na wprowadzeniu spójności systemu nauczania języków obcych poprzez precyzyjne zdefiniowanie celów, które uczący się powinien osiągnąć w zakresie poszczególnych kompetencji językowych, na każdym szczeblu sześciostopniowej skali. ESOKJ wyznacza jedynie ramy, opisuje wiedzę, umiejętności i sprawności niezbędne do osiągnięcia biegłości językowej, umożliwia porównywalność poziomów.*

Część 2 – analiza dokumentów PRO SIGN i Companion Volume

2. Wstęp

W kolejnych rozdziałach omówione zostały poszczególne kompetencje wraz z przypisanymi do nich deskryptorami. Najpierw w formie zestawienia deskryptorów z *Companion Volume* i *PRO SIGN*, a następnie właściwie standardy jako rozszerzona synteza obydwu dokumentów.

Myślenie o znajomości języka obcego w kategorii poszczególnych kompetencji i umiejętności jest jednym z głównych założeń ESOKJ. Na początku może wydawać się to skomplikowane i rozdzielone na zbyt wiele zagadnień, jednak po zapoznaniu się z poszczególnymi kompetencjami oraz z przykładami ich wdrożenia na potrzeby konkretnego języka sytuacja staje się klarowna. Jednym z pierwszych kroków powinien być przegląd poszczególnych kompetencji – jakiej sfery znajomości języka dotyczą i jak w ich obrębie kształtuje się podział na kompetencje cząstkowe. Dalsza część tekstu stanowi właśnie taki katalog. Wykorzystano w nim opis z dokumentu *CEFR. Companion Volume* ze względu na jego aktualność (w momencie tworzenia *Analizy* była to najnowsza publikacja dotycząca ESOKJ). Opis jest wyczerpujący, zawiera również pozycje, które w *Analizie* zostały pominięte bądź zmodyfikowane. Wszystkie zmiany zostały przedstawione we wprowadzeniu w rozdziale 5.

Companion Volume w większości bazuje na strukturze dokumentu ESOKJ. Oprócz rozszerzenia istniejących skal biegłości wprowadzono też nowe, np. „Czytanie dla przyjemności” (w „Rozumieniu tekstu”) czy „Udzielanie informacji” (w „Wypowiedzi ustnej”). Znacznie rozszerzono i przebudowano część dotyczącą mediacji oraz fonologii. Pojawiła się również sekcja dotycząca kompetencji w językach migowych oraz wielokulturowości i wielojęzyczności. Szczegółowy opis zmian można znaleźć w *Companion Volume* (s. 50-51).

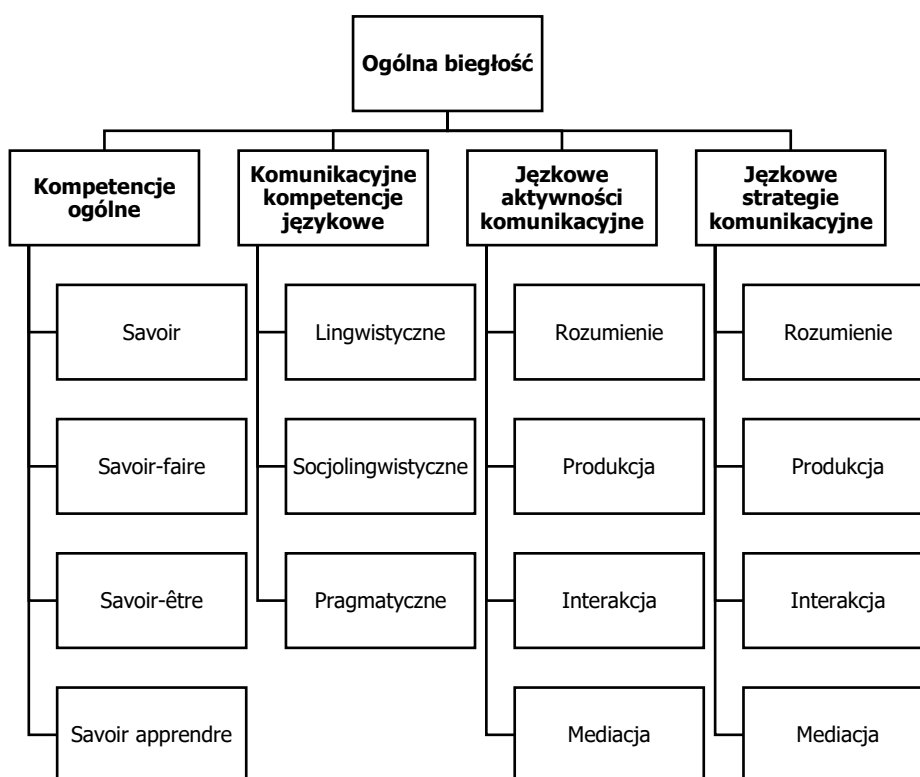
Na kolejnych stronach przedstawiono diagramy z podziałem na poszczególne kompetencje. Odpowiada to całości opisu zawartego w *Companion Volume* oraz wstecznie – opisom w ESOKJ i *PRO SIGN*. Ideą stojącą za umieszczeniem tych podziałów była chęć wyposażenia czytelnika w ściągawkę umożliwiającą szybkie rozeznanie się w tym, co według ESOKJ oznacza ‘znajomość języka obcego’. Z tego względu przedstawiono tylko wprowadzający opis do każdej z kompetencji: rozumienie, produkcja, interakcja, mediacja. Dla językowych kompetencji komunikacyjnych opis został poszerzony. Pominięte zostały „Kompetencje ogólne” – dla nich nie istnieją skale z poziomami biegłości i przypisanymi deskryptorami.

Diagramy pozwalają również w prosty sposób porównać strukturę *Companion Volume* oraz *Analizy* – prześledzić, które kompetencje zostały usunięte, a którym zmieniono nazwy i zmodyfikowano zakres zastosowania.

3. Kompetencje językowe według ESOKJ

Poniższy diagram przedstawia wszystkie kompetencje językowe opisane w ESOKJ wraz z ich podziałem na poszczególne grupy. Opis i układ zaczerpnięto z dokumentu *Companion Volume*, który uaktualnia i rozszerza zestaw kompetencji proponowanych w dokumencie ESOKJ z 2001 roku.

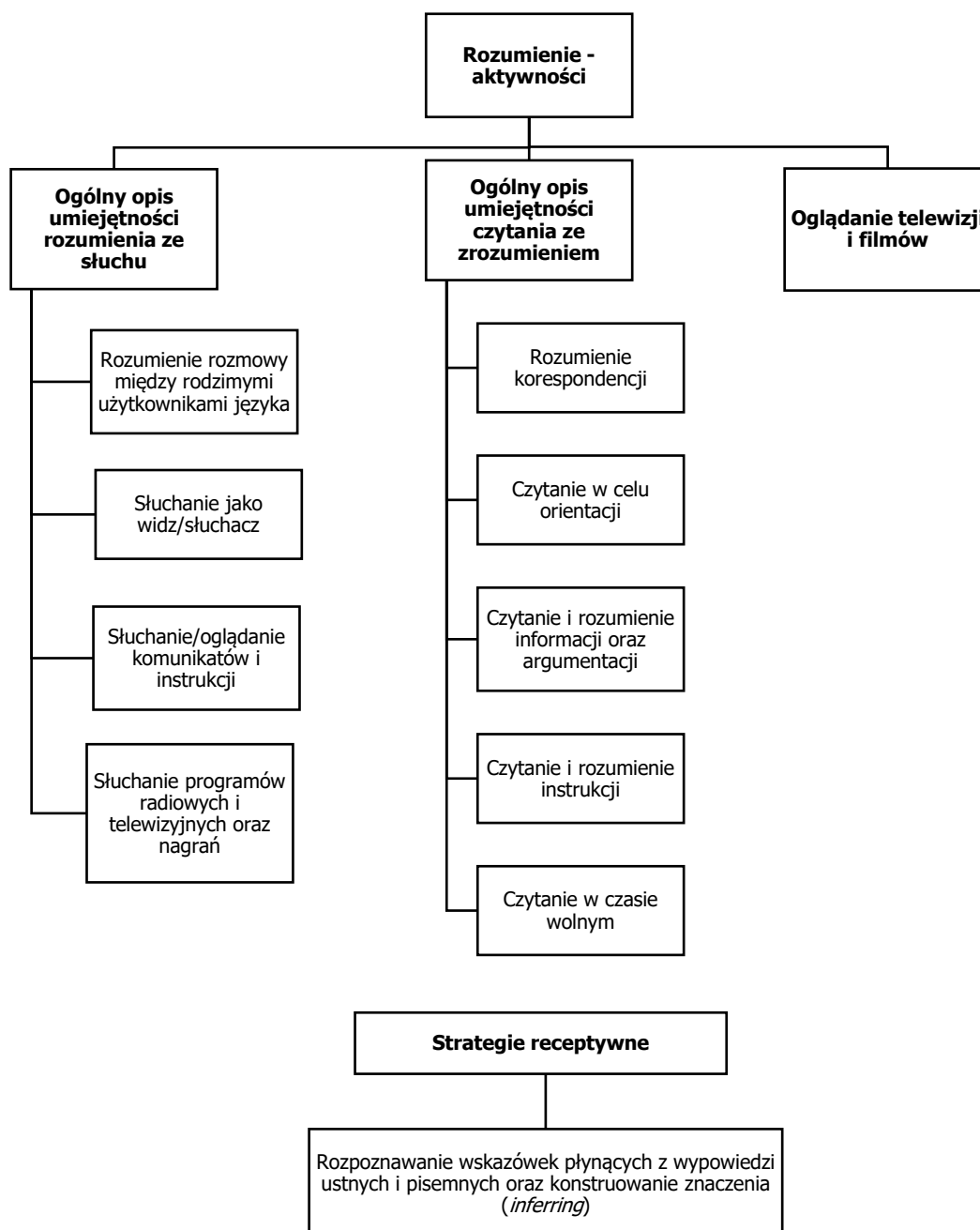
W dalszym opisie pominięte zostały kompetencje ogólne, które związane są z rzeczywistością pozajęzykową.

3.1. Językowe aktywności komunikacyjne oraz strategie

3.1.1. Rozumienie

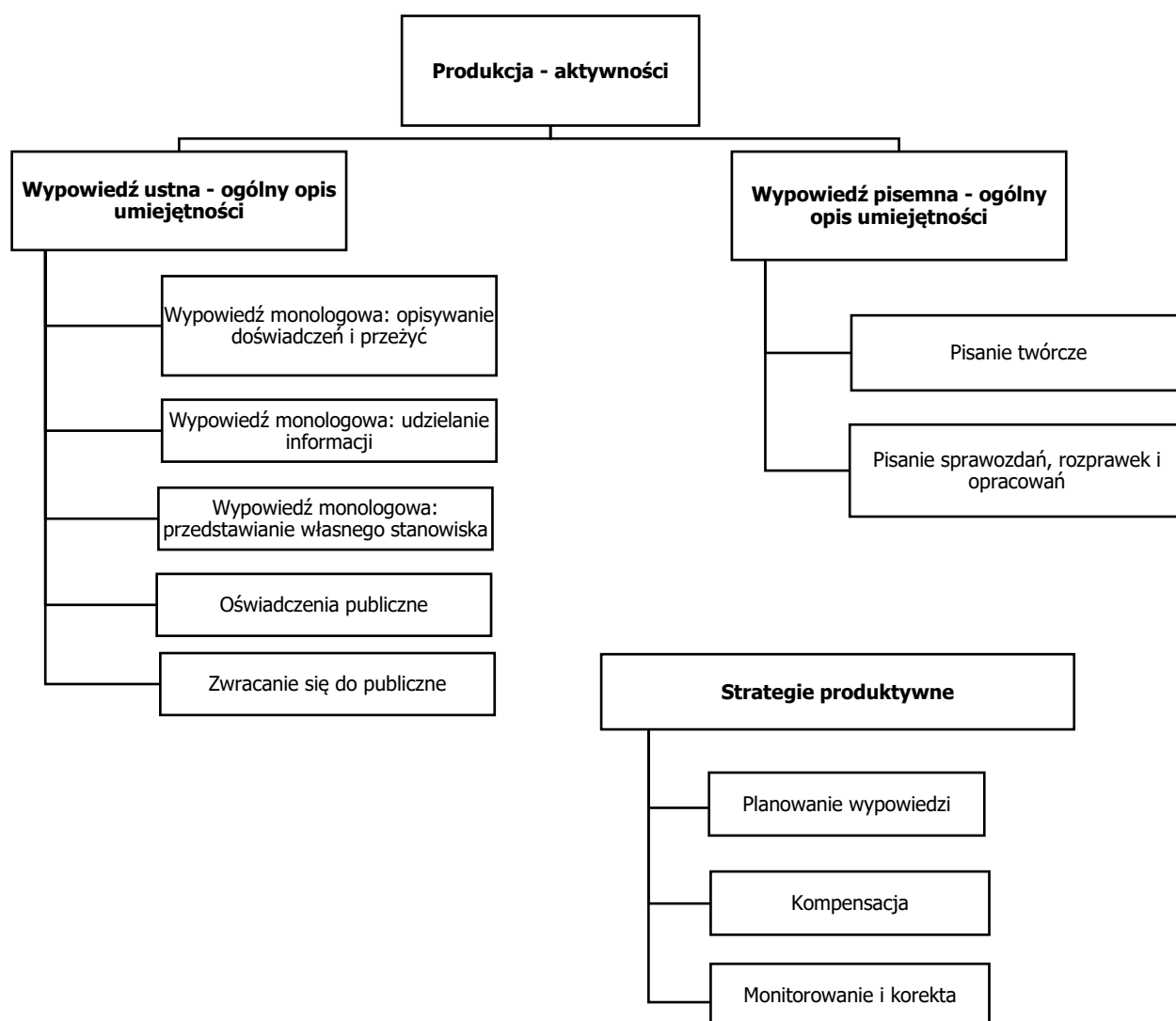
Rozumienie to przyjmowanie i przetwarzanie danych językowych, a następnie zrozumienie znaczenia oraz rozpoznanie, jakie intencje nadawcy kryją się za danym tekstem. Działania językowe zostały rozdzielone ze względu na kanał komunikacji.

3.1.2. Produkcja

W produkcji zawarte zostało zarówno mówienie, jak i pisanie. Wypowiedzi mówione mogą zawierać bardzo zróżnicowane teksty – od anegdoty aż po formalną prezentację. Umiejętności z tej kompetencji często są bardzo ważne w kontekście zawodowym i przywiązuje się do nich szczególną wartość społeczną. Ważna bywa też znajomość konwencji danego gatunku.

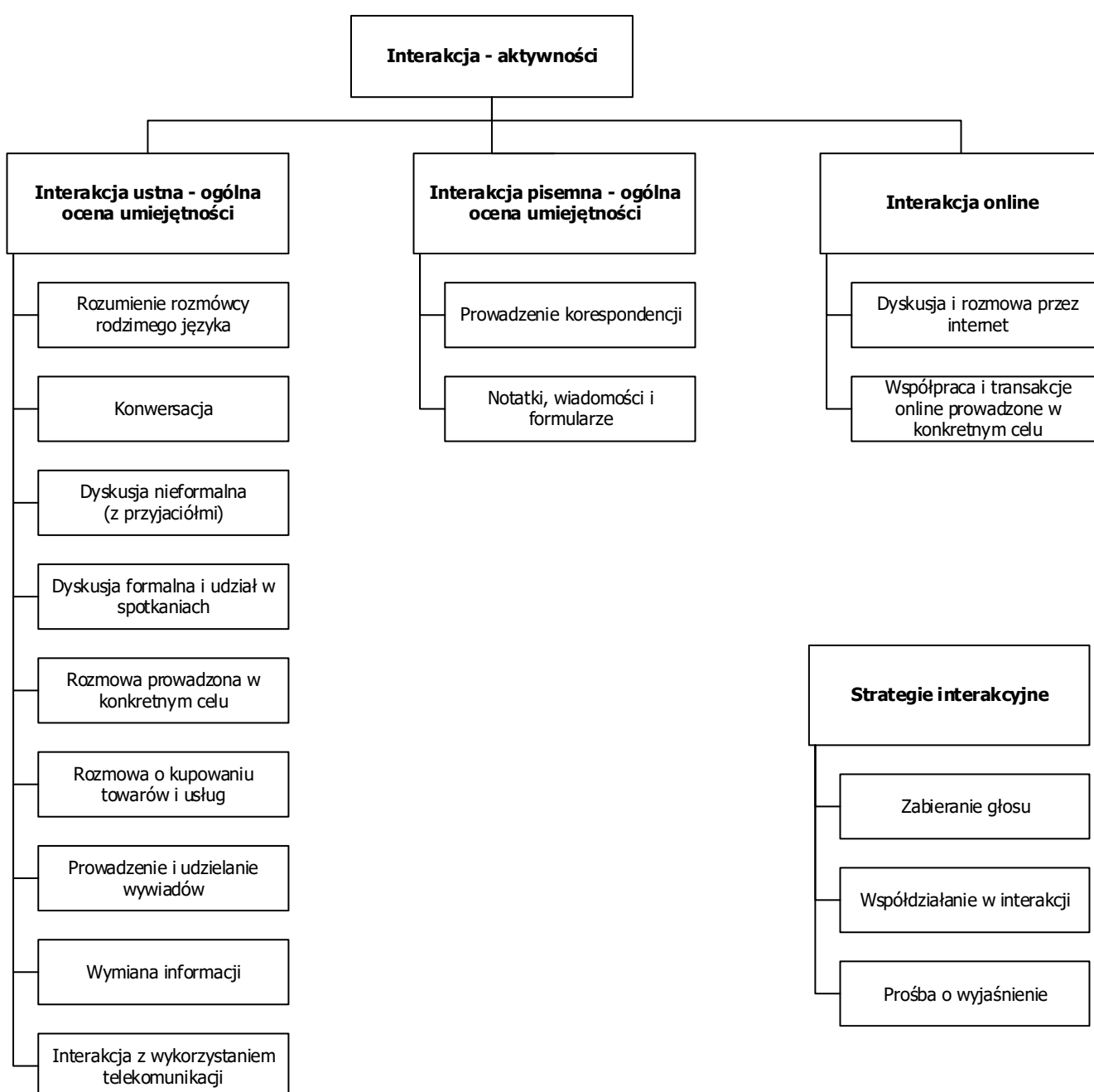
Strategie produkcyjne służą poprawie jakości produkcji nieformalnej i formalnej.

3.1.3. Interakcja

Interakcja obejmuje dwie (lub więcej) stron współtworzących dyskurs. Jest ona jedną z ważniejszych elementów ESOKJ. Za źródło języka uważa się interakcje mówione oparte na współpracy lub dokonywaniu transakcji. Opowiadanie historii, a następnie czytanie i pisanie można uznać za naturalny przebieg rozwoju interakcji.

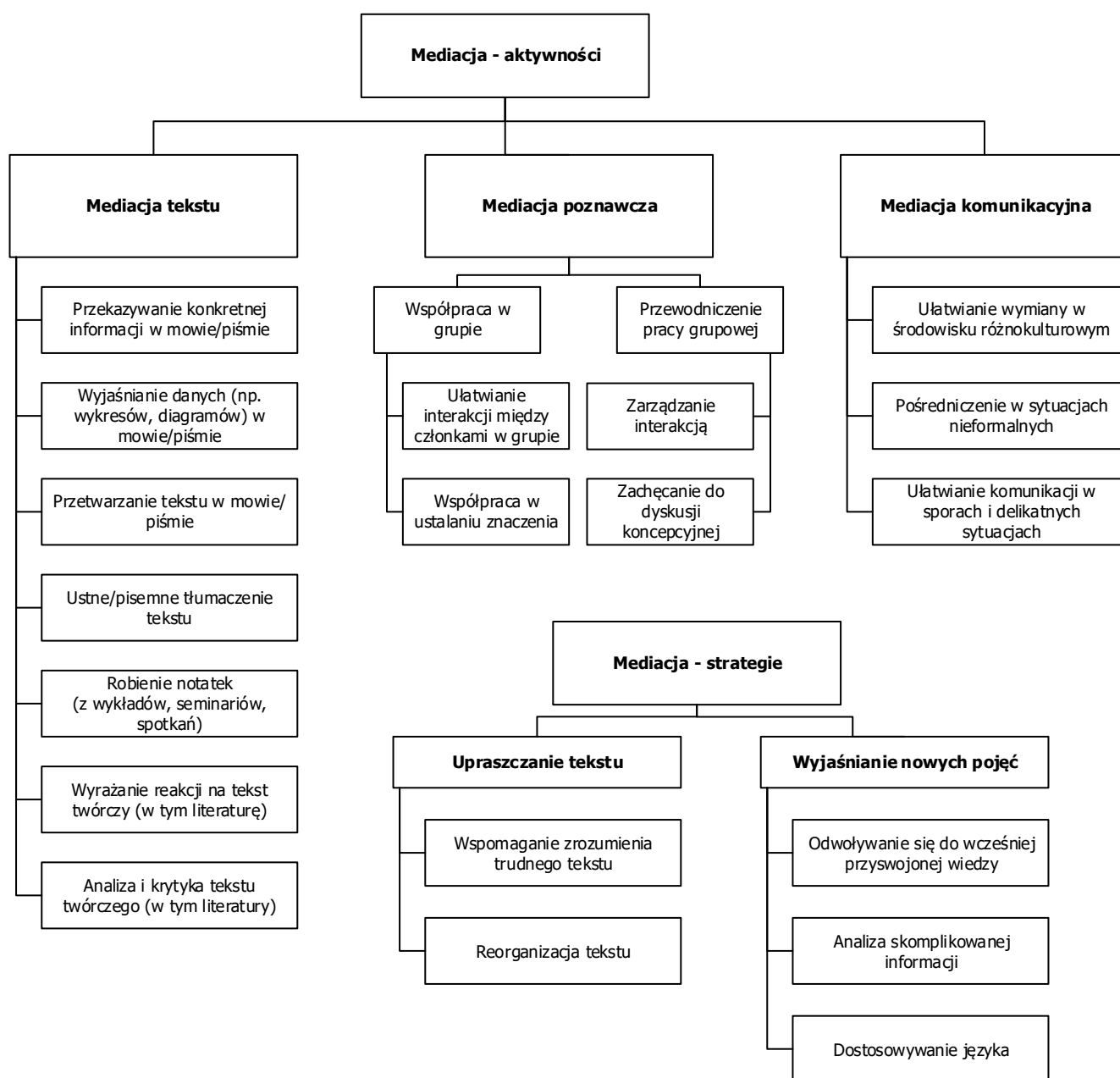
Interakcja jest również podstawą uczenia się, dlatego w strategiach interakcyjnych pojawiają się skale dotyczące zabierania głosu, współdziałania i prośby o wyjaśnienie. Strategie te są również bardzo ważne w komunikacji w świecie rzeczywistym.

3.1.4. Mediacja

W mediacji użytkownik/uczeń działa jako pośrednik, który pomaga w konstruowaniu lub przekazywaniu znaczenia, czasem w tym samym języku, czasem z jednego języka do drugiego (mediacja międzyjęzykowa).

Nacisk położony został na rolę języka w procesach, takich jak tworzenie przestrzeni i warunków do komunikowania się i/lub uczenia się, współpraca w tworzeniu znaczenia, zachęcanie innych do konstruowania lub rozumienia nowego znaczenia oraz przekazywanie nowych informacji w odpowiedniej formie. Kontekst może mieć charakter społeczny, pedagogiczny, kulturowy, językowy lub zawodowy.

3.2. Komunikacyjne kompetencje językowe

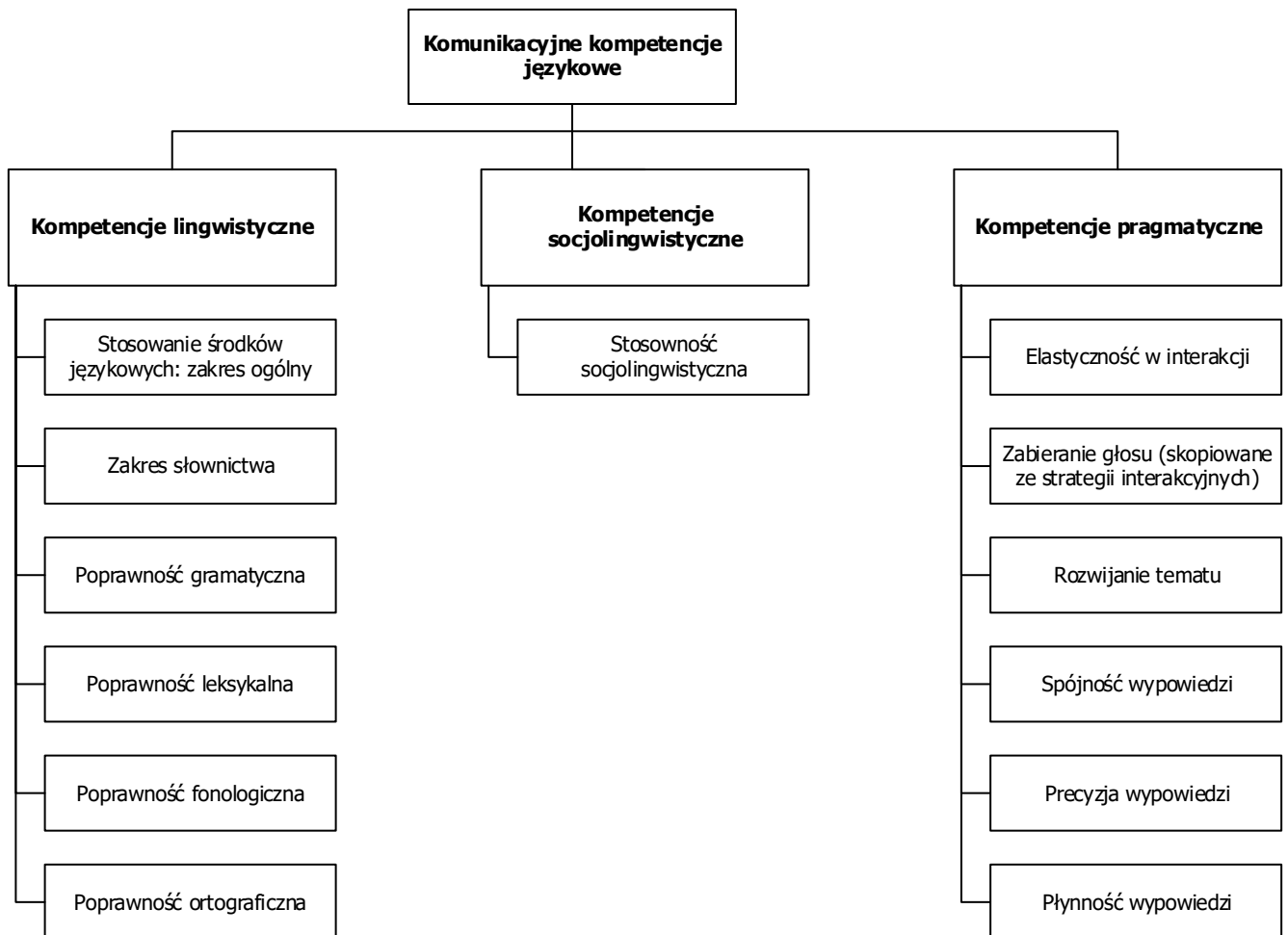
Na przestrzeni lat powstawały w lingwistyce różne modele kompetencji językowych. Jednak w każdym z nich można wyróżnić cztery główne aspekty: kompetencje strategiczne, kompetencje lingwistyczne, kompetencje pragmatyczne oraz kompetencje społeczno-kulturowe. Kompetencje strategiczne są rozpatrywane w odniesieniu do działań językowych, dlatego komunikacyjne kompetencje językowe są przedstawione tylko w trzech kategoriach: kompetencji lingwistycznych, pragmatycznych i socjolingwistycznych. Kategorie te są ze sobą ściśle powiązane i nie mogą być od siebie rozdzielone na żadnym etapie.

Kompetencje lingwistyczne – deskryptory są dostępne dla „Stosowania środków językowych: zakres ogólny” i „Zakresu słownictwa” (wcześniej była to jedna kategoria – zakres morfosyntaktyczny). Pozostałe deskryptory zostały zgrupowane w poprawnościach: gramatycznej, leksykalnej, fonologicznej i ortograficznej. Podział zakres/poprawność odzwierciedla potrzebę uwzględnienia złożoności używanego języka, a nie tylko rejestrowania błędów. Poprawność fonologiczna jest przedstawiona jako siatka z kategoriami: „Ogólna kontrola fonologiczna, „Artykulacja dźwięków” i „Cechy prozodyczne”.

Kompetencja pragmatyczna dotyczy przede wszystkim wiedzy uczącego się na temat zasad używania języka, zgodnie z którymi komunikaty są:

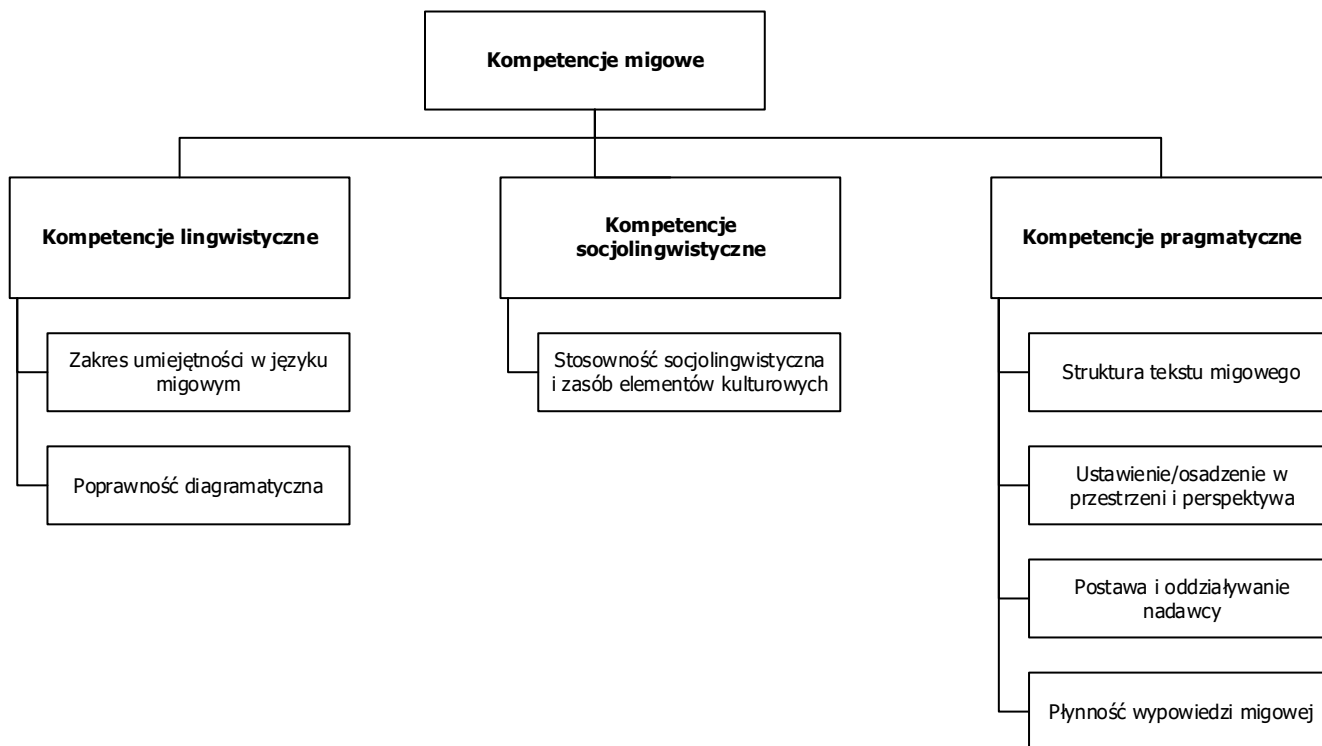
- a) zorganizowane, ustrukturyzowane i uporządkowane („kompetencje dyskursu”);
- b) używane do wykonywania funkcji komunikacyjnych („kompetencje funkcjonalne”);
- c) uporządkowane według schematów interakcyjnych i transakcyjnych („kompetencje projektowe”)

Kompetencje socjolingwistyczne dotyczą wiedzy i umiejętności potrzebnych do radzenia sobie ze społecznym wymiarem używania języka. Opisane zagadnienia nie są omawiane w innych miejscach i dotyczą językowych wyznaczników stosunków społecznych, konwencji grzecznościowych, różnic w odmianach języka oraz dialektów i akcentowania.

3.3. Kompetencje migowe

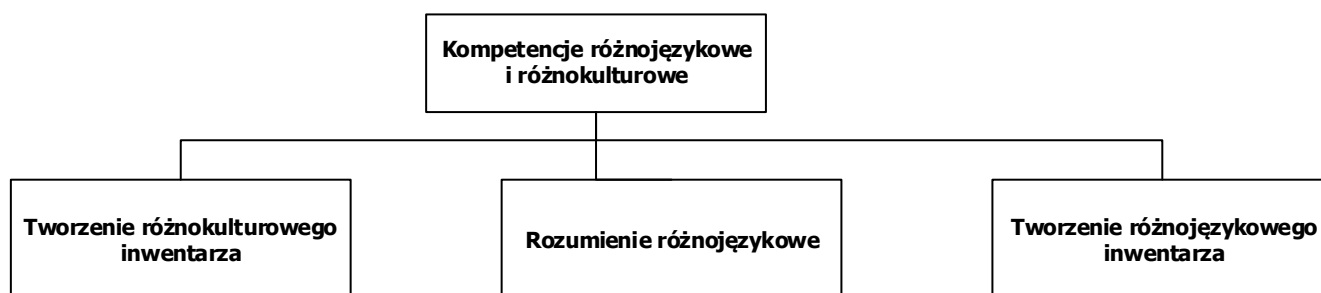
Kompetencje migowe odnoszą się do kompetencji językowych, pragmatycznych i socjolingwistycznych występujących w językach mówionych. Niektóre deskryptory z poprzednich skal można również zastosować do języka migowego. Jednak w celu ułatwienia wyszukiwania w *Companion Volume* skale deskryptorów dotyczące kompetencji w zakresie języka migowego zostały wydzielone.

3.4. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe

Koncepcja wielojęzyczności związana z ESOKJ nadaje wartość różnorodności kulturowej i językowej na poziomie jednostki. Promuje potrzebę, aby uczniowie jako 'podmioty społeczne' sięgali po wszystkie swoje zasoby i doświadczenia językowe i kulturowe. Dzięki temu w pełni mogą uczestniczyć w sytuacjach społecznych i edukacyjnych, a poprzez wzajemne zrozumienie dalej rozwijać swoje umiejętności językowe i repertuar kulturowy.

„Pojęcie różnojęzyczności sięga dalej, wskazując na fakt, że kolejne doświadczenia językowe i kulturowe indywidualnego człowieka, począwszy od języka domu rodzinnego i szerszej społeczności aż po języki innych narodów (czy to nauczane w szkole, czy też poznawane w bezpośrednim kontakcie), nie są gromadzone w postaci odrębnych modułów, lecz składają się na jedną całościową kompetencję komunikacyjną, w której wszystkie te doświadczenia i języki wzajemnie się przenikają i na siebie wpływają.”
(ESOKJ, s. 16)

4. Wskaźniki dla poziomów pre-A1, A1, A2

4.1. Tabele z deskryptorami: poziom pre-A1

4.1.1. Wspólne poziomy biegłości językowej: Skala globalna

Pre-A1	brak
--------	------

4.1.2. Rozumienie

Działania językowe (aktywności)

(1) Rozumienie ze słuchu	
Ogólny opis umiejętności	<p>Potrafi zrozumieć krótkie, bardzo proste pytania i stwierdzenia, jeśli są podane wolno i wyraźnie i towarzyszą im pomoce wizualne lub gesty, które pomagają w zrozumieniu wypowiedzi i mogą być w razie potrzeby powtórzone.</p> <p>Potrafi rozpoznać codzienne, znajome wyrazy, jeśli są podane wyraźnie i powoli w jasno określonym, znanym codziennym kontekście.</p> <p>Potrafi rozpoznać oznaczenia liczbowe, ceny, daty i dni tygodnia, jeśli są podane w sposób jasny i wyraźny w określonym, znajomym codziennym kontekście.</p>
Rozumienie rozmowy między rodzimymi użytkownikami języka	brak deskryptorów
Słuchanie jako widz/słuchacz	brak deskryptorów
Słuchanie komunikatów i instrukcji	Potrafi zrozumieć krótkie, proste instrukcje dla takich działań jak: „stop”, „zamknij drzwi” itp., jeśli są podawane powoli w trakcie komunikacji twarzą w twarz i towarzyszą im obrazki oraz gesty, a także są powtarzane, jeśli jest taka potrzeba.
Słuchanie programów radiowych i telewizyjnych oraz nagrań	Potrafi rozpoznać znane wyrazy, nazwy i liczby w krótkich, prostych nagraniach, jeśli są podane w sposób bardzo wolny i wyraźny.

(2) Czytanie ze zrozumieniem	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi rozpoznać znane wyrazy, którym towarzyszą obrazki, w takich kontekstach jak menu restauracji fast-food ilustrowane zdjęciami lub książka obrazkowa ze znanym słownictwem.

Rozumienie korespondencji	<p>Potrafi zrozumieć z listu, pocztówki lub emaila informacje dotyczące wydarzenia, na które został zaproszony oraz informacje o jego okolicznościach: dniu, czasie i miejscu.</p> <p>Potrafi rozpoznać czas i miejsce podane w bardzo prostych notatkach i wiadomościach tekstowych otrzymanych od przyjaciół i kolegów, np. „Wróć o 16.00”, „W Sali konferencyjnej”, jeśli są zapisane bez skrótów.</p>
Czytanie w celu orientacji	<p>Potrafi zrozumieć codzienne oznaczenia, takie jak „Parking”, „Stacja kolejowa”, „stołówka”, „Zakaz palenia” itp.</p> <p>Potrafi znaleźć informacje o miejscu, czasie i cenach znajdujących się na plakatach, ulotkach i ogłoszeniach.</p>
Czytanie i rozumienie informacji oraz argumentacji	Potrafi zrozumieć najprostsze materiały informacyjne, które zawierają znane wyrazy i obrazki, takie jak np. ilustrowane menu restauracji fast-food i ilustrowane opowiadania zapisane prostymi, codziennymi słowami.
Czytanie i rozumienie instrukcji	Potrafi zrozumieć bardzo krótkie, proste instrukcje wypowiedziane w znanym, codziennym kontekście, takie jak „Zakaz parkowania”, „Zakaz jedzenia i picia” itp., zwłaszcza jeśli towarzyszą im ilustracje.
Czytanie w czasie wolnym	brak deskryptorów

(3) Oglądanie telewizji i filmów	
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptorów

Strategie receptywne

(1) Rozpoznawanie wskazówek płynących z wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz konstruowanie znaczenia (<i>inferring</i>)	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi domyślić się znaczenia wyrazu z towarzyszącego mu obrazka lub symbolu.

4.1.3. Produkcja

Działania językowe (aktywności)

(1) Wypowiedź ustna	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi wypowiadać krótkie frazy na swój temat, podając podstawowe informacje osobowe (np. nazwisko, adres, rodzina, narodowość).
Wypowiedź monologowa: opisywanie doświadczeń i przeżyć	<p>Potrafi opisać siebie (np. imię, wiek, informacje o rodzinie), używając prostych słów i utartych wyrażen, jeśli ma możliwość wcześniejszego przygotowania się.</p> <p>Potrafi powiedzieć, jak się czuje, używając prostych słów, takich jak „szczęśliwy”, „zmęczony”, którym towarzyszy mowa ciała.</p>

Wypowiedź monologowa: udzielanie informacji	brak deskryptorów
Wypowiedź monologowa: przedstawianie własnego stanowiska	brak deskryptorów
Oświadczenia publiczne	brak deskryptorów
Zwracanie się do publicznie	brak deskryptorów

(2) Wypowiedź pisemna	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi podać podstawowe informacje osobowe w piśmie (np. nazwisko, adres, narodowość), jeśli trzeba z wykorzystaniem słownika.
Pisanie twórcze	brak deskryptorów
Pisanie sprawozdań, rozprawek i opracowań	brak deskryptorów

Strategie

(1) Planowanie wypowiedzi	
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptorów

(2) Kompensacja	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi wskazać coś palcem i zapytać, co to jest.

(3) Monitorowanie i korekta wypowiedzi	
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptorów

4.1.4. Interakcja

Działania językowe (aktywności)

(1) Interakcja ustna	
Ogólna ocena umiejętności	Potrafi zadawać pytania dotyczące jego osoby oraz codziennych, rutynowych czynności i odpowiadać na nie, używając krótkich, utartych wyrażen i opierając się na gestykulacji w celu wzmocnienia informacji.
Rozumienie rozmówcy rodzimego użytkownika języka	Potrafi zrozumieć proste pytania, które dotyczą go bezpośrednio, np. dotyczące nazwiska, wieku i adresu itp., jeśli osoba zadaje pytania powoli i wyraźnie. Potrafi zrozumieć proste informacje osobowe (np. nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania, miejsce pochodzenia), kiedy inni udzie przedstawiają się, jeśli mówią powoli i wyraźnie kierują wypowiedź do niego, i potrafi zrozumieć

	<p>skierowane do niego pytania na te tematy, jeśli, w razie potrzeby, pytania są powtórzone.</p> <p>Potrafi rozumieć liczne znane wyrazy i pozdrowienia oraz rozpoznaje kluczowe informacje takie jak liczby, ceny, daty i dni tygodnia, jeśli wypowiedziane są w sposób wolny i w razie potrzeby powtórzone.</p>
Konwersacja	<p>Potrafi zrozumieć i używać podstawowych, utartych wyrażen, takich jak „tak”, „nie”, „przepraszam”, „proszę”, „dziękuję”, „nie, dziękuję”.</p> <p>Potrafi rozpoznać proste pozdrowienia.</p> <p>Potrafi pozdrowić ludzi, powiedzieć swoje imię i pożegnać się z nimi.</p>
Dyskusja nieformalna (z przyjaciółmi)	brak deskryptorów
Dyskusja formalna i udział w spotkaniach	brak deskryptorów
Rozmowa prowadzona w konkretnych celu	brak deskryptorów
Rozmowy o kupowaniu towarów i o usługach	Potrafi zrobić proste zakupy i/lub zamówić jedzenie i picie, kiedy może wspierać wypowiedź wskazywaniem palcem lub innymi gestami.
Wymiana informacji	<p>Potrafi się przedstawić i zapytać ludzi o ich imię.</p> <p>Potrafi używać prostych liczb i rozumieć je, kiedy pojawiają się w codziennej konwersacji.</p> <p>Potrafi zapytać o dzień, czas i datę oraz odpowiedzieć na te pytania.</p> <p>Potrafi zapytać o datę urodzenia i odpowiedzieć na to pytanie.</p> <p>Potrafi zapytać o numer telefonu i odpowiedzieć na nie.</p> <p>Potrafi podać swój wiek i zapytać o to samo inne osoby.</p> <p>Potrafi zadawać bardzo proste pytania w celu uzyskania informacji, np. „Co to jest?”, i rozumie jedno- lub dwuwyzrazową odpowiedź na to pytanie.</p>
Prowadzenie i udzielanie wywiadów	brak deskryptorów
Interakcja z wykorzystaniem telekomunikacji	brak deskryptorów

(2) Interakcja pisemna

Ogólna ocena umiejętności	Potrafi zapisać krótką frazę, by przekazać podstawową informację (np. nazwisko, adres, dane dotyczące rodziny), w formularzu lub w formie notatki, używając słownika.
---------------------------	---

Prowadzenie korespondencji	Potrafi pisać krótkie frazy i zdania dotyczące podstawowych informacji osobowych, używając słownika.
Notatki, wiadomości i formularze	Potrafi wypełnić bardzo prosty formularz rejestracyjny, podając podstawowe informacje osobowe: nazwisko, adres, narodowość, stan cywilny.

(3) Interakcja online	
Dyskusja i rozmowa przez internet	Potrafi przesłać online proste pozdrowienia, używając podstawowych, utartych wyrażen oraz emotikonów. Potrafi opublikować online krótkie, proste informacje o sobie (np. status związku, narodowość, zawód), jeśli może wybrać z menu i/lub korzystać z narzędzi translatorsznych online.
Współpraca i transakcje online prowadzone w konkretnym celu	Potrafi dokonać wyboru (np. wybierając produkt, rozmiar, kolor) w trakcie prostych zakupów online lub poprzez formularz zamówienia, jeśli towarzyszą im pomoce wizualne.

Strategie

(3) Strategie interakcyjne	
Zabieranie głosu	brak deskryptorów
Współdziałanie w interakcji	brak deskryptorów
Prośba o wyjaśnienie	brak deskryptorów

4.1.5. Mediacja

Działania językowe (aktywności)

(1) Mediacja tekstu	
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptorów
Przekazywanie konkretnej informacji w mowie	Potrafi przekazać (w języku B) proste instrukcje dotyczące miejsca i czasu (podanych w języku A), jeśli są one powtórzone bardzo powoli i wyraźnie. Potrafi przekazać (w języku B), bardzo podstawowe informacje (np., liczby i ceny) pochodzące z krótkich, prostych, ilustrowanych tekstów (zapisanych w języku A).
Przekazywanie konkretnej informacji w piśmie	Potrafi sporządzić listę (w języku B) nazw, liczb, cen i bardzo prostych informacji zapisanych w tekście (w języku A), które dotyczą jego bezpośrednich zainteresowań i zapisane są bardzo prostym językiem, i zawierają ilustracje.

Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) w mowie	brak deskryptorów
Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) w piśmie	brak deskryptorów
Przetwarzanie tekstu w mowie	brak deskryptorów
Przetwarzanie tekstu w piśmie	brak deskryptorów
Ustne tłumaczenie tekstu	brak deskryptorów
Pisemne tłumaczenie tekstu	brak deskryptorów
Robienie notatek (z wykładów, seminariów, spotkań)	brak deskryptorów
Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę)	brak deskryptorów
Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury)	brak deskryptorów

(2) Mediacja poznawcza	
	Współpraca w grupie
Ułatwianie interakcji między członkami w grupie	brak deskryptorów
Współpraca w ustalaniu znaczenia	brak deskryptorów
	Przewodniczenie pracy grupowej
Zarządzanie interakcją	brak deskryptorów
Zachęcanie do dyskusji koncepcyjnej	brak deskryptorów

(3) Mediacja komunikacyjna	
Ułatwianie wymiany w środowisku różnokulturowym	brak deskryptorów
Pośredniczenie w sytuacjach nieformalnych	brak deskryptorów
Ułatwianie komunikacji w sporach i delikatnych sytuacjach	brak deskryptorów

Strategie

(1) Wyjaśnienie nowych pojęć	
Odwoływanie się do wcześniej przyswojonej wiedzy	brak deskryptorów
Analiza skomplikowanej informacji	brak deskryptorów
Dostosowywanie języka	brak deskryptorów

(2) Upraszczenie tekstu	
Wspomaganie zrozumienia trudnego tekstu	brak deskryptorów
Reorganizacja tekstu	brak deskryptorów

4.1.6. Komunikacyjne kompetencje językowe

(1) Kompetencje lingwistyczne	
Stosowanie środków językowych: zakres ogólny	Potrafi używać pojedynczych wyrazów i podstawowych wyrażeń w celu przekazania prostej informacji o sobie.
Zakres słownictwa	brak deskryptorów
Poprawność gramatyczna	Potrafi zastosować bardzo proste zasady dotyczące szyku wyrazów w krótkich wypowiedziach.
Poprawność leksykalna	brak deskryptorów
Poprawność fonologiczna	brak kompetencji cząstkowej
Poprawność ortograficzna	brak deskryptorów

(2) Kompetencje pragmatyczne	
Elastyczność w interakcji	brak deskryptorów
Zabieranie głosu (skopiowane ze strategii interakcji)	brak deskryptorów
Rozwijanie tematu	brak deskryptorów
Spójność wypowiedzi	brak deskryptorów
Precyzja wypowiedzi	Potrafi komunikować w prosty sposób bardzo prostą informację dotyczącą szczegółowych, osobistych informacji.
Płynność wypowiedzi	Potrafi poradzić sobie z bardzo krótkimi, pojedynczymi, przeciwionymi wypowiedziami, używając gestów i sygnalizując prośbę o pomoc, jeśli jest taka potrzeba.

(3) Kompetencje socjolingwistyczne	
Stosowność socjolingwistyczna	brak deskryptorów

4.1.7. Kompetencje migowe

Brak poziomu biegłości pre-A1.

4.1.8. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe

(1) Kompetencje socjolingwistyczne	
Tworzenie różnokulturowego inwentarza	brak deskryptorów

(2) Kompetencje socjolingwistyczne	
Rozumienie różnojęzykowe	brak deskryptorów

(3) Kompetencje socjolingwistyczne	
------------------------------------	--

Tworzenia różnojęzykowego inwentarza	brak deskryptorów
--------------------------------------	-------------------

4.2. Tabele z deskryptorami: poziom A1

4.2.1. Wspólne poziomy biegłości językowej: Skala globalna

	Companion Volume	PRO SIGN
A1	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie i potrafi stosować wyuczone, potoczne wyrażenia i budować bardzo proste wypowiedzi, służące zaspokajaniu konkretnych potrzeb życia codziennego. Potrafi przedstawiać siebie i innych. Potrafi zadawać pytania dotyczące życia prywatnego, miejsca zamieszkania, znajomych i posiadanych rzeczy oraz odpowiadać na podobne pytania. Potrafi prowadzić prostą rozmowę pod warunkiem, że rozmówca mówi wolno i wyraźnie oraz jest gotowy do pomocy.	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie i potrafi stosować wyuczone, potoczne wyrażenia i budować bardzo proste wypowiedzi, służące zaspokajaniu konkretnych potrzeb życia codziennego. Potrafi przedstawiać siebie i innych. Potrafi zadawać pytania dotyczące życia prywatnego, miejsca zamieszkania, znajomych i posiadanych rzeczy oraz odpowiadać na podobne pytania. Potrafi prowadzić prostą rozmowę pod warunkiem, że rozmówca mówi wolno i wyraźnie oraz jest gotowy służyć pomocą.

4.2.2. Rozumienie

Działania językowe (aktywności)

(1) Rozumienie ze słuchu		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	<p>Potrafi zrozumieć wypowiedź artykułowaną bardzo powoli i uważnie, z długimi pauzami umożliwiającymi stopniowe przyswajanie znaczenia. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi zrozumieć konkretne informacje dotyczące znanych sobie tematów (np. czasu i miejsca), z którymi ma do czynienia w codziennym życiu, zakładając, że są one podane wolno i wyraźnie.</p>	Potrafi zrozumieć pojedyncze znaki, które są artykułowane bardzo powoli i uważnie, z długimi pauzami umożliwiającymi stopniowe przyswajanie znaczenia.
Rozumienie rozmowy między rodzimymi użytkownikami języka	<p>Potrafi zrozumieć niektóre słowa i wyrażenia dotyczące swojej osoby, rodziny, szkoły, zainteresowań i otoczenia, jeśli są wypowiedziane powoli i w jasny sposób.</p> <p>Potrafi zrozumieć wyrazy i krótkie zdania, słuchając prostej konwersacji, np. między klientem a sprzedawcą w sklepie, jeśli rozmówcy mówią wolno i w jasny sposób.</p>	brak deskryptora
Słuchanie jako widz/słuchacz	Potrafi zrozumieć zarys informacji w znanym kontekście sytuacyjnym, np. wycieczka z przewodnikiem, jeśli informacje podawane są w sposób jasny i klarowny z zachowaniem pauz między wypowiedziami.	brak deskryptora

<p>Słuchanie/oglądanie komunikatów i instrukcji</p>	<p>Rozumie adresowane do niego polecenia artykułowane w sposób uważny i powolny, a także potrafi stosować się do krótkich i prostych wskazówek.</p> <p>Potrafi zrozumieć, gdy ktoś w sposób jasny i wyraźny podaje lokalizację obiektu, jeśli obiekt ten jest w bliskim otoczeniu.</p> <p>Rozumie dane liczbowe, ceny i czas, jeśli są podane wolno i wyraźnie w ogłoszeniach przez głośnik, np. na stacji kolejowej lub w sklepie.</p>	<p>Rozumie polecenia adresowane do niego/niej artykułowane w sposób uważny i powolny, a także potrafi stosować się do krótkich i prostych wskazówek.</p>
<p>Słuchanie programów radiowych i telewizyjnych oraz nagrań</p>	<p>Potrafi wyłowić konkretną informację, np. dotyczącą miejsca i czasu, z krótkiego nagrania audio dotyczącego znanych codziennych tematów, jeśli jest ono podane w sposób wolny i jasny.</p>	<p>brak deskryptora</p>

(2) Czytanie ze zrozumieniem		
	Companion Volume	PRO SIGN
<p>Ogólny opis umiejętności</p>	<p>Rozumie bardzo krótkie proste teksty, czasem pojedyncze wyrażenia, wychytując znane mu nazwy, słowa oraz podstawowe wyrażenia – jeśli trzeba, czytając ponownie niektóre fragmenty. (ESOKJ)</p>	
<p>Rozumienie korespondencji</p>	<p>Rozumie krótkie i proste wiadomości przesyłane na pocztówkach. (ESOKJ)</p> <p>Rozumie krótkie i proste wiadomości przesyłane za pomocą mediów społecznościowych oraz e-maile, np. umawianie szczegółów spotkania (miejsce, data).</p>	<p>brak całej kompetencji</p>

Czytanie w celu orientacji	<p>Rozpoznaje znane sobie nazwy, słowa i podstawowe zwroty w prostych ogłoszeniach i najczęściej spotykanych sytuacjach życia codziennego. (ESOKJ)</p> <p>Rozumie oznaczenia w sklepie (np. informacje o piętrze, na którym się znajduje) oraz informacje dotyczące lokalizacji obiektów (np. wind).</p> <p>Rozumie podstawowe informacje w hotelu, np. godziny podawania posiłków.</p> <p>Znajduje i rozumie proste, ważne informacje na plakatach, ogłoszeniach, afiszach, ulotkach i broszurach dotyczących różnych wydarzeń, np. terminu, miejsca, kosztów wydarzenia, czasu odjazdu i in.</p>	
Czytanie i rozumienie informacji oraz argumentacji	<p>Rozumie ogólną treść prostszych materiałów informacyjnych oraz krótkich prostych opisów, zwłaszcza jeśli towarzyszą im pomocne mu materiały wizualne. (ESOKJ)</p> <p>Rozumie krótkie teksty na tematy dotyczące jego osobistych zainteresowań oraz krótkie wiadomości dotyczące sportu, muzyki, podróży, zwłaszcza jeśli towarzyszą im proste słowa wraz z materiałami wizualnymi.</p>	
Czytanie i rozumienie instrukcji	Umie wypełnić krótkie i proste polecenia pisemne, np. „Zadzwoń do X!” (ESOKJ)	
Czytanie w czasie wolnym	<p>Rozumie krótkie ilustrowane opowiadania pisane prostymi słowami i dotyczące codziennych czynności.</p> <p>Rozumie krótkie teksty ilustrowanych opowieści, jeśli obrazki pomagają mu domyślić się treści fabuły.</p>	

(3) Oglądanie telewizji i filmów		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Rozpoznaje znane słowa i wyrażenia oraz tematy w nagłówkach wiadomości i reklamowane produkty, wykorzystując informacje wizualne oraz swoją wiedzę.	brak deskryptora

(4) Rozumienie mediów wizualnych		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	brak kompetencji	brak deskryptora

Strategie receptywne

(1) Rozpoznawanie wskazówek płynących z wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz konstruowanie znaczenia (<i>inferring</i>)		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi domyślić się znaczenia nieznanego wyrazu dotyczącego konkretnej czynności lub obiektu, jeśli wyraz ten znajduje się w bardzo prostym tekście dotyczącym znanych codziennych tematów.	brak deskryptora

4.2.3. Produkcja

Działania językowe

(1) Wypowiedź ustna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi wypowiadać pojedyncze zdania na temat ludzi i miejsc. (ESOKJ)	Potrafi wypowiadać pojedyncze zdania na temat ludzi i miejsc.
Wypowiedź monologowa: opisywanie doświadczeń i przeżyć	Potrafi mówić o sobie, opisać, czym się zajmuje i gdzie mieszka. (ESOKJ) Potrafi opisać proste aspekty swojego codziennego życia w formie serii prostych zdań, używając prostych wyrazów i podstawowych wyrażeń, jeśli miał możliwości wcześniejszego przygotowania wypowiedzi.	Potrafi wyjaśnić, dlaczego coś lubi lub czegoś nie lubi. Potrafi mówić o sobie, opisać, czym się zajmuje i gdzie mieszka.
Wypowiedź monologowa: udzielanie informacji	Potrafi w prosty sposób opisać obiekt lub obrazek, jednocześnie go pokazując, z użyciem prostych wyrazów, wyrażeń oraz utartych zwrotów, jeśli miał możliwości wcześniejszego przygotowania wypowiedzi.	brak kompetencji
Wypowiedź monologowa: przedstawianie własnego stanowiska	brak deskryptora	brak deskryptora
Oświadczenia publiczne	brak deskryptora	brak deskryptora

Zwracanie się do publiczne	Potrafi odczytać bardzo krótką przećwiczoną wcześniej wypowiedź, np. przedstawić mowę, wygłosić toast. (ESOKJ)	Potrafi zamigać bardzo krótką, przećwiczoną wcześniej wypowiedź, np. przedstawić osobę występującą, wznieść toast itp.
----------------------------	--	--

(2) Wypowiedź pisemna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi pisać proste, pojedyncze wyrażenia i zdania. (ESOKJ) Udziela informacji w piśmie dotyczących istotnych dla niego zagadnień (np. rodziny, zwierząt domowych, preferencji) z użyciem prostych słów i wyrażień.	brak kompetencji
Pisanie twórcze	Potrafi pisać proste zdania o sobie i wymyślonych przez siebie postaciach – o tym, gdzie mieszkają i czym się zajmują. (ESOKJ) Potrafi w prostych słowach opisać, jak wygląda pokój. Opisuje obiekty życia codziennego z wykorzystaniem prostych słów i wyrażień, np. kolor i wielkość samochodu.	
Pisanie sprawozdań, rozprawek i opracowań	brak deskryptora	

Strategie

(1) Planowanie wypowiedzi		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptora	brak deskryptora

(2) Kompensacja		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Używa gestów towarzyszących prostym słowom przy wyrażaniu potrzeb.	Używa gestów towarzyszących prostym słowom przy wyrażaniu potrzeb.

(3) Monitorowanie i korekta wypowiedzi		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptora	brak deskryptora

4.2.4. Interakcja

Działania językowe

(1) Interakcja ustna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólna ocena umiejętności	<p>Potrafi uczestniczyć w prostych sytuacjach komunikacyjnych, gdy rozmówca często powtarza wypowiedzi w wolniejszym tempie, parafrazuje i wyjaśnia.</p> <p>Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie, a także wyrażać i uwzględniać proste stwierdzenia dotyczące codziennych potrzeb lub bardzo dobrze znanych mu tematów. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi uczestniczyć w prostych sytuacjach komunikacyjnych, gdy rozmówca często powtarza wypowiedzi w wolniejszym tempie migania, parafrazuje i wyjaśnia.</p> <p>Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie, a także wyrażać i uwzględniać proste stwierdzenia dotyczące codziennych potrzeb lub bardzo dobrze znanych tematów.</p>
Rozumienie rozmówcy rodzimego użytkownika języka	<p>Rozumie typowe codzienne wypowiedzi dotyczące prostych, konkretnych potrzeb komunikacyjnych kierowane do niego bezpośrednio w formie prostych i powtarzanych wyrażen przez życzliwie nastawionego i cierpliwego rozmówcę.</p> <p>Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego uważne i w powolnym tempie. Potrafi też wypełniać krótkie, proste polecenia. (ESOKJ)</p>	<p>Rozumie typowe codzienne wypowiedzi dotyczące prostych, konkretnych potrzeb komunikacyjnych kierowane do niego bezpośrednio w formie prostych i powtarzanych wyrażen przez życzliwie nastawionego i cierpliwego rozmówcę.</p> <p>Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego uważne i w powolnym tempie. Potrafi też wypełniać krótkie, proste polecenia. (ESOKJ)</p>
Konwersacja	<p>Potrafi przedstawić się i używać podstawowych wyrażen powitalnych i pożegnalnych.</p> <p>Potrafi zapytać, jak ktoś się ma i reagować na nowiny.</p> <p>Rozumie wyrażenia codziennego użytku dotyczące zaspokajania najprostszych, konkretnych potrzeb, kierowane bezpośredniego do niego – zrozumiale, wolno i jeśli trzeba ponownie – przez życzliwie nastawionego rozmówcę. (ESOKJ)</p> <p>Bierze udział w prostej konwersacji dotyczącej na znane mu lub rutynowe tematy związane z krajem jego pochodzenia, rodziną, szkołą.</p>	<p>Potrafi przedstawić się i używać podstawowych wyrażen powitalnych i pożegnalnych.</p> <p>Potrafi zapytać, jak ktoś się ma i reagować na nowiny.</p> <p>Rozumie wyrażenia codziennego użytku dotyczące zaspokajania najprostszych, konkretnych potrzeb, migane bezpośredniego do niego – zrozumiale, wolno i jeśli trzeba ponownie – przez życzliwie nastawionego rozmówcę.</p>

Dyskusja nieformalna (z przyjaciółmi)	Zapytany w sposób jasny, powolny i bezpośredni o swoje preferencje (dotyczące np. sportu, jedzenia), udziela odpowiedzi, używając ograniczonego repertuaru wyrażeń.	brak deskryptora
Dyskusja formalna i udział w spotkaniach	brak deskryptora	brak kompetencji
Rozmowa prowadzona w konkretnych celu	<p>Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego uważnie i powoli, a także potrafi wykonywać krótkie i proste polecenia. Umie prosić o podanie konkretnych przedmiotów i reagować na podobne prośby innych. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi stosować się do podstawowych poleceń dotyczących czasu, miejsc i danych liczbowych itp.</p>	brak kompetencji
Rozmowy o kupowaniu towarów i o usługach	<p>Umie prosić inne osoby o konkretne przedmioty i podawać im je. Radzi sobie z określeniami liczb, ilości, cen i czasu. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi pytać o jedzenie i napoje, używając podstawowych wyrażeń.</p>	<p>Potrafi prosić inne osoby o konkretne przedmioty i podawać im je.</p> <p>Radzi sobie z określeniami liczb, ilości, cen i czasu.</p>

<p>Wymiana informacji</p>	<p>Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego/niej uważnie i powoli oraz potrafi stosować się do krótkich, prostych wskazówek.</p> <p>Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie.</p> <p>Potrafi inicjować rozmowy dotyczące codziennych potrzeb lub na dobrze znane mu/jej tematy.</p> <p>Umie zadawać pytania dotyczące innych ludzi, na temat tego, gdzie mieszkają, osób, jakie znają czy rzeczy, jakie posiadają, a także odpowiadać na podobne pytania dotyczące własnej osoby.</p> <p>Potrafi określać czas przy użyciu takich wyrażeń, jak np. <i>w przyszłym tygodniu, w listopadzie zeszłego roku, o 15:00</i> itp. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi wyrażać liczby, ilości i koszt w ograniczonym zakresie. Potrafi określać kolor ubrań albo innych znanych mu obiektów i pytać o ich kolor.</p>	<p>Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego uważnie i powoli oraz potrafi stosować się do krótkich, prostych wskazówek. Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie. Potrafi inicjować rozmowy dotyczące codziennych potrzeb lub na dobrze znane mu tematy. Umie zadawać pytania dotyczące innych ludzi, na temat tego, gdzie mieszkają, osób, jakie znają czy rzeczy, jakie posiadają, a także odpowiadać na podobne pytania dotyczące własnej osoby. Potrafi określać czas przy użyciu takich wyrażeń, jak np. W PRZYSZŁYM TYGODNIU, W LISTOPADZIE ZESZŁEGO ROKU, O 15:00 itp.</p>
<p>Prowadzenie i udzielanie wywiadów</p>	<p>Potrafi odpowiadać podczas wywiadu na sformułowane wprost pytania wypowiedziane bardzo powoli i wyraźnie w bezpośredniej, niezawierającej wyrażen idiomatycznych rozmowie na swój temat. (ESOKJ)</p> <p>W rozmowie z przedstawicielem służby zdrowia potrafi w prostych słowach określić swój stan zdrowia i odpowiedzieć na proste pytania typu „Czy to boli?” nawet jeśli w większości musi polegać na gestykulacji i języku ciała, aby wesprzeć swoją wypowiedź.</p>	<p>Potrafi odpowiadać podczas wywiadu na sformułowane wprost pytania zamigane bardzo powoli i wyraźnie w bezpośredniej, niezawierającej wyrażen idiomatycznych rozmowie na swój temat.</p>
<p>Interakcja z wykorzystaniem telekomunikacji</p>	<p>brak deskryptora</p>	<p>brak kompetencji</p>

(2) Interakcja pisemna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólna ocena umiejętności	Potrafi w formie pisanej pytać o dane osobowe lub przekazywać takie dane w tej formie. (ESOKJ)	brak kompetencji
Prowadzenie korespondencji	Potrafi pisać proste pozdrowienia. (ESOKJ) Potrafi pisać wiadomości i posty w internecie w formie serii krótkich zdań dotyczących zainteresowań i preferencji, używając prostych słów i utartych wyrażen z pomocą słownika. Potrafi pisać krótkie, bardzo proste wiadomości, np. SMS, do przyjaciół, żeby przekazać im informacje lub zadać im pytanie.	
Notatki, wiadomości i formularze	Umie podawać pisemnie liczby i daty, własne nazwisko, narodowość/obywatelstwo, adres, datę urodzenia lub przyjazdu do danego kraju itp., np. w formularzu hotelowym. (ESOKJ) Umie zostawić pisemną, prostą wiadomość, podając informacje, np. o miejscu, do którego się udał lub o czasie powrotu, np. „Zakupy: wrócę o 5.00”.	

(3) Interakcja online		
	Companion Volume	PRO SIGN
Dyskusja i rozmowa przez internet	Potrafi pisać bardzo proste wiadomości i osobiste posty w formie krótkich zdań na temat zainteresowań, preferencji, wspierając się narzędziami translatorycznymi. Używa utartych wyrażen i kombinacji prostych słów w pozytywnych lub negatywnych reakcjach na proste posty internetowe lub zawarte w nich linki/media i potrafi odpowiadać na dalsze komentarze z wykorzystaniem standardowych formuł podziękowań i przeprosin.	brak kompetencji
Współpraca i transakcje online prowadzone w konkretnym celu	Potrafi zrealizować proste zamówienie w internecie lub aplikacji, podając podstawowe informacje osobiste, takie jak imię i nazwisko, e-mail, numer telefonu.	

Strategie

(3) Strategie interakcyjne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Zabieranie głosu	brak deskryptora	brak deskryptorów

Współdziałanie w interakcji	brak deskryptorów	brak deskryptorów
Prośba o wyjaśnienie	Potrafi zasygnalizować słowami, intonacją lub gestami, że czegoś nie rozumie. Potrafi wyrazić w prosty sposób, że czegoś nie rozumie.	brak deskryptorów

4.2.5. Mediacja (obecna tylko w Companion Volume)

Działania językowe

(1) Mediacja tekstu	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi używać prostych słów i niewerbalnych sygnałów, żeby okazać zainteresowanie jakąś ideą. Potrafi przekazać proste, przewidywalne informacje na temat tego, co bezpośrednio go interesuje za pomocą prostych symboli i oznaczeń, plakatów i programów.
Przekazywanie konkretnej informacji w mowie	Potrafi przekazać (w języku B) proste, przewidywalne informacje na temat czasu i miejsca, które są podane w prostych komunikatach wypowiedzianych (w języku A).
Przekazywanie konkretnej informacji w piśmie	Potrafi wymienić (w języku B) nazwy, liczby, ceny i bardzo proste informacje, które dotyczą jego bezpośrednich zainteresowań (podane w języku A), jeśli rozmówca wymawia je bardzo wolno, jasno i stosując powtórzenia.
Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) w mowie	brak deskryptorów
Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) w piśmie	brak deskryptorów
Przetwarzanie tekstu w mowie	Potrafi przekazać (w języku B) proste, przewidywalne informacje, które zostały podane w prostych symbolach i oznaczeniach, plakatach, programach zapisanych (w języku A).
Przetwarzanie tekstu w piśmie	Potrafi przepisywać pojedyncze słowa i krótkie teksty pisane w standardowej odmianie drukowanej. (ESOKJ) Potrafi z pomocą słownika oddać (w języku B) proste frazy zapisane (w języku A), nie zawsze wybierając właściwe znaczenie.
Ustne tłumaczenie tekstu	Potrafi podać proste, przybliżone tłumaczenie ustne (w języku B) tekstu zapisanego na znakach, oznaczeniach, plakatach, ulotkach itp. (w języku A) zawierającego proste słowa i zwroty.
Pisemne tłumaczenie tekstu	Potrafi z pomocą słownika przetłumaczyć proste słowa i wyrażenia z języka A na język B, ale nie zawsze wybierając właściwe znaczenie.

Robienie notatek (z wykładów, seminariów, spotkań)	brak deskryptorów
Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę)	Potrafi użyć prostych słów i wyrażen do określania, jak dany tekst wpływa na jego uczucia.
Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury)	brak deskryptorów

(2) Mediacja poznawcza	
	Współpraca w grupie
Ułatwianie interakcji między członkami w grupie	W prostych zdaniach zaprasza innych do współpracy przy bardzo prostych zadaniach. Potrafi zasygnalizować, że rozumie i zapytać innych, czy też rozumieją.
Współpraca w ustalaniu znaczenia	Potrafi wyrażać pomysł za pomocą bardzo prostych słów i zapytać, co inni o tym sądzą.
	Przewodniczenie pracy grupowej
Zarządzanie interakcją	brak deskryptorów
Zachęcanie do dyskusji koncepcyjnej	Potrafi użyć prostych, izolowanych słów lub sygnałów niewerbalnych do okazania zainteresowania pomysłem.

(3) Mediacja komunikacyjna	
Ułatwianie wymiany w środowisku różnokulturowym	Ułatwia międzykulturową wymianę poprzez: okazywanie postawy otwartości i zainteresowania używając prostych słów i komunikacji niewerbalnej, zapraszanie innych do wypowiedzania się, a także poprzez potwierdzanie zrozumienia wypowiedzi, jeśli jest zapytany o to bezpośrednio.
Pośredniczenie w sytuacjach nieformalnych	Potrafi przekazać (w języku B) osobiste informacje dotyczące innych ludzi oraz bardzo proste, przewidywalne informacje (podane w języku A), jeśli ktoś udzieli mu pomocy w tworzeniu wypowiedzi.
Ułatwianie komunikacji w sporach i delikatnych sytuacjach	Potrafi rozpoznać, gdy rozmówcy nie zgadzają się ze sobą lub kiedy ktoś ma problem i w tej sytuacji użyć z pamięci prostych słów i wyrażen dla okazania wsparcia, np. „Rozumiem cię”, „Czy wszystko w porządku?”

Strategie

(1) Wyjaśnienie nowych pojęć	
Odwoływanie się do wcześniej przyswojonej wiedzy	brak deskryptorów
Analiza skomplikowanej informacji	brak deskryptorów
Dostosowywanie języka	brak deskryptorów

(2) Upraszczenie tekstu	
Wspomaganie zrozumienia trudnego tekstu	brak deskryptorów
Reorganizacja tekstu	brak deskryptorów

4.2.6. Komunikacyjne kompetencje językowe

(1) Kompetencje lingwistyczne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Stosowanie środków językowych: zakres ogólny	Dysponuje bardzo podstawowym zasobem prostych wyrażen na temat własnej osoby i dotyczących konkretnych potrzeb. (ESOKJ) Potrafi używać podstawowych struktur w zdaniach pojedynczych, pomijając niektóre elementy.	Dysponuje bardzo podstawowym zasobem prostych wyrażen na temat własnej osoby i dotyczących konkretnych potrzeb.
Zakres słownictwa	Dysponuje podstawowym zasobem słownictwa złożonym z pojedynczych słów lub wyrażen związanych z konkretnymi sytuacjami. (ESOKJ)	Dysponuje podstawowym (skonwencjonalizowanym) zasobem słownictwa złożonym z pojedynczych słów lub wyrażen związanych z konkretnymi sytuacjami.
Poprawność gramatyczna	Wykazuje jedynie ograniczone opanowanie prostych struktur gramatycznych i wzorców zdaniowych – w ramach wyuczonego zasobu. (ESOKJ)	Wykazuje jedynie ograniczone opanowanie prostych struktur gramatycznych i wzorców zdaniowych – w ramach wyuczonego zasobu.
Poprawność leksykalna	brak deskryptorów	brak deskryptorów
Poprawność fonologiczna	<p>Ogólna: Wymowa bardzo ograniczonego zakresu wyuczonych słów i wyrażen może być zrozumiała z pewnym wysiłkiem przez rozmówców doświadczonych w rozmowach z tą grupą użytkowników języka. (ESOKJ) Potrafi poprawnie powtórzyć ograniczony zasób dźwięków, a także akcentowanie prostych, znanych słów i fraz.</p> <p>Artykulacja dźwięków Potrafi powtórzyć dźwięki języka docelowego, jeśli jest szczegółowo poinstruowany. Potrafi wyartykułować ograniczoną liczbę dźwięków w zrozumiały sposób, jeśli rozmówca wspiera go, np. poprzez poprawne powtarzanie lub egzekwowanie powtórzeń nowych dźwięków.</p> <p>Cechy prozodyczne Potrafi stosować w zrozumiały sposób elementy prozodyczne na ograniczonym</p>	Wymowa bardzo ograniczonego zakresu wyuczonych słów i wyrażen jest z pewnym wysiłkiem zrozumiała dla rodzimych użytkowników języka migowego, przywykłych do rozmówców uczących się.

	zakresie prostych słów i wyrażeń, mimo silnego wpływu akcentu, rytmu i intonacji innych języków, którymi się posługuje; jego rozmówca musi z nim współpracować.	
Poprawność ortograficzna	<p>Potrafi zapisywać znane słowa i krótkie wyrażenia, np. krótkie napisy lub instrukcje, nazwy przedmiotów codziennego użytku, nazwy sklepów oraz pewne, regularnie stosowane zwroty.</p> <p>Potrafi literować swoje nazwisko, adres i inne dane osobowe.</p> <p>Potrafi używać podstawowej interpunkcji, np. kropek, znaków zapytania.</p>	brak kompetencji

(2) Kompetencje pragmatyczne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Elastyczność w interakcji	brak deskryptorów	brak deskryptorów
Zabieranie głosu (skopiowane ze strategii interakcji)	brak deskryptorów	brak deskryptorów
Rozwijanie tematu	brak deskryptorów	brak deskryptora (w PRO SIGN nazwane jako Budowanie narracji)
Spójność wypowiedzi	Potrafi łączyć słowa lub grupy słów za pomocą bardzo podstawowych spójników, takich jak „i” lub „potem”. (ESOKJ)	Potrafi łączyć słowa lub grupy słów za pomocą bardzo podstawowych spójników, takich jak „i” lub „potem”.
Precyzja wypowiedzi	Potrafi wyrażać podstawowe informacje o sobie i w prosty sposób sygnalizować konkretne potrzeby.	brak deskryptorów
Płynność wypowiedzi	Potrafi formułować bardzo krótkie, pojedyncze, głównie przygotowane wcześniej wypowiedzi, potrzebuje jednak częstych przerw na znalezienie odpowiednich zwrotów, wymówienie mniej znanych słów i poprawę zakłóceń występujących w komunikacji. (ESOKJ)	Potrafi formułować bardzo krótkie i urywane wypowiedzi; robi częste przerwy, aby poszukać w pamięci odpowiedniego zwrotu, sformułować mniej znane słowo lub skorygować komunikację.

(3) Kompetencje socjolingwistyczne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Stosowność socjolingwistyczna	Potrafi nawiązywać podstawowe kontakty towarzyskie, używając najprostszyc zwrotów grzecznościowych, takich jak formy powitalne i pożegnalne, przedstawianie się, zwroty typu: <i>proszę, dziękuję, przepraszam</i> itp. (ESOKJ)	Potrafi nawiązywać podstawowe kontakty towarzyskie, używając najprostszyc zwrotów grzecznościowych, takich jak formy powitalne i pożegnalne, przedstawianie się, zwroty typu: <i>proszę, dziękuję, przepraszam</i> itp.

4.2.7. Kompetencje migowe (obecne tylko w Companion Volume)

(1) Kompetencje lingwistyczne	
Zakres umiejętności w języku migowym	<p>Potrafi wyprodukować poprawne układy ust i zastosować je do rozróżnienia takich samych znaków.</p> <p>Potrafi literować z wykorzystaniem alfabetu palcowego nazwy, terminy techniczne i in.</p> <p>Potrafi opisywać cechy obiektu: szerokość, wysokość, długość.</p> <p>Potrafi zamigać bezpośrednie prośby.</p> <p>Potrafi zamigać skonwencjonalizowane formuły powitalne i pożegnalne.</p> <p>Potrafi opisać wygląd osoby, w tym mimikę, fryzurę, budowę ciała albo ubranie.</p> <p>Używa układów dłoni w sposób jasny i jednoznaczny.</p> <p>Potrafi wymienić znaki migowe dla nazw miesięcy, dni tygodnia i pór dnia.</p> <p>Potrafi wyrazić swoją opinię (ZGADZAĆ-SIĘ, NIE-ZGADZAĆ-SIĘ).</p>
Poprawność diagramatyczna	<p>Potrafi poprawnie używać zaimków osobowych.</p> <p>Potrafi skonstruować proste zdania z szykiem SVO, SOV.</p> <p>Potrafi za pomocą mimiki oddać grubość/wielkość obiektu.</p> <p>Potrafi skonstruować proste zdanie, używając znaków leksykalnych.</p> <p>Potrafi utworzyć liczbę mnogą prostych znaków (poprzez liczebniki lub powtórzenie).</p>

(2) Kompetencje pragmatyczne	
Struktura tekstu migowego	brak deskryptorów
Ustawienie/osadzenie w przestrzeni i perspektywa	brak deskryptorów
Postawa i oddziaływanie nadawcy	<p>Potrafi ustawić się tak, że jego miganie jest dobrze widoczne przez odbiorcę.</p> <p>Potrafi wyrazić swoje stany emocjonalne tylko za pomocą mimiki (bez użycia znaków manualnych).</p>
Płynność wypowiedzi migowej	brak deskryptorów

(3) Kompetencje socjolingwistyczne	
Stosowność socjolingwistyczna i zasób elementów kulturowych	<p>Potrafi odpowiednio pozdrowić g/Głuchą osobę.</p> <p>Potrafi zastosować różne strategie w celu nawiązania kontaktu wzrokowego niezbędnego dla komunikacji (dotykanie, mruganie, uderzanie w stół, włączanie i wyłączanie światła).</p> <p>Potrafi zwrócić na siebie uwagę, gdy chce się wypowiedzieć (poprzez podniesienie ręki, dotknięcie).</p> <p>Potrafi utrzymać bezpośredni kontakt wzrokowy z rozmówcą.</p> <p>Potrafi używać alfabetu palcowego jako pomocy w przypadku problemów w komunikacji.</p> <p>Potrafi dać swojemu rozmówcy wizualną informację zwrotną poprzez skodyfikowane znaki (np. PFF).</p> <p>Potrafi dać swojemu rozmówcy wizualną informację zwrotną (pozytywną/negatywną) poprzez mimikę (np. PFF).</p> <p>Potrafi stosownie odpowiedzieć na „Dziękuję” (np. „Nie ma za co”).</p>

4.2.8. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe

(1) Tworzenie różnokulturowego inwentarza	
Tworzenie różnokulturowego inwentarza	Potrafi rozpoznać różne sposoby liczenia, mierzenia odległości, określania czasu itp., nawet jeśli ma problemy z zastosowaniem tej wiedzy w prostych, codziennych transakcjach różnego typu.
(2) Rozumienie różnojęzykowe	
Rozumienie różnojęzykowe	<p>Potrafi rozpoznać internacjonalizmy i słowa wspólne wielu różnym językom (np. niem. „Haus”, dun. „Hus”, ang. „House”) tak, aby:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wydedukować znaczenie prostych symboli i oznaczeń, - rozpoznać prawdopodobną zawartość krótkiego, pisemnego tekstu, - ogólnie śledzić obserwowane, proste, krótkie wymiany społeczne realizowane w sposób wolny i jasny, w jego obecności, - domyślić się, co ludzie próbują bezpośrednio do niego powiedzieć, zakładając, że mówią bardzo wolno i wyraźnie i, jeśli zachodzi taka potrzeba, z powtórzeniami.
(3) Tworzenia różnojęzykowego inwentarza	
Tworzenia różnojęzykowego inwentarza	Potrafi posługiwać się bardzo ograniczonym słownictwem z różnych języków tak, aby przeprowadzić bardzo podstawową, konkretną transakcję ze współpracującym rozmówcą.

4.3. Tabele z deskryptorami: poziom A2

4.3.1. Wspólne poziomy biegłości językowej: Skala globalna

	Companion Volume	PRO SIGN
A2	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia związane z najistotniejszymi sprawami (np.: podstawowe informacje dotyczące rozmówcy, jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Potrafi porozumiewać się w typowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych, wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i powtarzające się. Potrafi w prosty sposób opisywać środowisko, z którego się wywodzi i bezpośrednie otoczenie, a także wypowiadać się w sposób bardzo prosty na tematy związane z najważniejszymi potrzebami.	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia związane z najistotniejszymi sprawami (np.: podstawowe informacje dotyczące rozmówcy, jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Potrafi porozumiewać się w typowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych, wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i powtarzające się. Potrafi w prosty sposób opisywać środowisko, z którego się wywodzi i bezpośrednie otoczenie, a także wypowiadać się w sposób bardzo prosty na tematy związane z najważniejszymi potrzebami.

4.3.2. Rozumienie

Działania językowe (aktywności)

(1) Rozumienie ze słuchu		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi zrozumieć zwroty i wyrażenia związane z najważniejszymi dla niego obszarami tematycznymi, (np. z bardzo podstawowymi informacjami osobowymi i rodzinnymi, zakupami, topografią lokalną, zatrudnieniem), pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest artykułowana wyraźnie i powoli. (ESOKJ)	Potrafi zrozumieć zwroty i wyrażenia związane z najważniejszymi dla niego obszarami tematycznymi (np. z bardzo podstawowymi informacjami osobowymi i rodzinnymi, topografią lokalną, zatrudnieniem), pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest migana wyraźnie i powoli.
	Potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, by reagować na konkretne potrzeby komunikacyjne pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest artykułowana wyraźnie i powoli. (ESOKJ)	Potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, aby reagować na konkretne potrzeby komunikacyjna, pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest migana wyraźnie i powoli.

<p>Rozumienie rozmowy między rodzimymi użytkownikami języka</p>	<p>Nadąża ogólnie za krótkimi, prostymi wymianami społecznymi prowadzonymi w sposób wolny i wyraźny.</p> <p>Potrafi ogólnie określić temat dyskusji prowadzonej powoli i w jasny sposób. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi rozpoznać, kiedy rozmówcy zgadzają się/nie zgadzają się w trakcie dyskusji prowadzonej wolno i wyraźnie.</p>	<p>Potrafi ogólnie określić temat dyskusji, która toczy się w jego obecności, o ile jest ona prowadzona powoli i w jasny sposób.</p>
<p>Słuchanie jako widz/słuchacz</p>	<p>Potrafi nadążać za bardzo prostą, dobrze ustrukturyzowaną prezentacją lub demonstracją, jeśli jest ona podparta slajdami z ilustracjami, konkretnymi przykładami lub wykresami i jest przekazywana w sposób wolny i wyraźny, z powtórzeniami oraz temat tej prezentacji jest mu znany.</p> <p>Rozumie ogólnie proste informacje podane w przewidywalnej sytuacji, tak jak, np. podczas wycieczki z przewodnikiem (np. „Tu mieszka prezydent.”)</p> <p>Potrafi nadążyć w ogólnym zarysie za demonstracją lub prezentacją na znany, przewidywalny temat, jeśli komunikat jest wyrażony powoli i wyraźnie, prostym językiem i jest ilustrowany (np. slajdami, handoutami).</p>	<p>brak deskryptorów</p>
<p>Słuchanie/oglądanie komunikatów i instrukcji</p>	<p>Potrafi wyłowić główną treść z krótkich, jasnych, prostych komunikatów i ogłoszeń.</p> <p>Rozumie proste wskazówki tłumaczące, jak z punktu X dotrzeć do punktu Y, pieszo lub korzystając z komunikacji miejskiej. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi zrozumieć podstawowe instrukcje dotyczące czasu, dat i liczb itp. i instrukcje dotyczące rutynowych zadań i poleceń, które musi wykonać.</p>	<p>Potrafi wychwycić główną treść krótkich, klarownych i prostych komunikatów i ogłoszeń.</p> <p>Rozumie proste instrukcje tłumaczące, jak dotrzeć z punktu X do Y, pieszo lub korzystając z komunikacji miejskiej.</p>

	<p>Rozumie i potrafi wykonać serie instrukcji dotyczących znanych, codziennych aktywności, takich jak uprawianie sportu, gotowanie, jeśli są one podane w sposób powolny i wyraźny.</p> <p>Rozumie nieskomplikowane ogłoszenia (np. ogłoszenia telefoniczne lub radiowe o repertuarze kinowym, wydarzeniach sportowych, ogłoszenia o opóźnieniach pociągów lub wiadomość ogłoszoną przez głośnik w supermarkecie), jeśli są podane powoli i wyraźnie.</p>	
Słuchanie programów radiowych i telewizyjnych oraz nagrań	<p>Rozumie i potrafi wyłowić główne informacje z krótkich nagrań na tematy codzienne, gdy wypowiedzi są powolne i przejrzyste. (ESOKJ)</p> <p>Wyławia ważne informacje z krótkich transmisji radiowych, takich jak informacje o pogodzie, ogłoszenie o koncercie, wyniki sportowe, jeśli ludzie mówią wyraźnie.</p> <p>Rozumie najważniejsze elementy historii i potrafi nadażyć za fabułą, jeśli historia jest opowiedziana powoli i wyraźnie.</p>	brak kompetencji
	<p>Rozumie najważniejsze informacje zawarte w krótkich reklamach radiowych dotyczących produktów i usług, którymi się interesuje (np. CD, gry wideo, podróże i in.).</p> <p>Rozumie, co mówią ludzie w wywiadzie radiowym, jeśli tematem rozmowy są sposoby spędzania czasu wolnego i preferencje rozmówców, gdy osoby mówią wolno i wyraźnie.</p>	

(2) Czytanie ze zrozumieniem		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Rozumie krótkie, proste teksty zawierające najczęściej stosowane sformułowania oraz tzw. słowa „międzynarodowe” istniejące w wielu językach. (ESOKJ)	brak kompetencji

	Rozumie krótkie, proste teksty na znane mu konkretne tematy, napisane językiem codziennym lub związane z pracą, zawierające często używane sformułowania. (ESOKJ)	
Rozumienie korespondencji	Rozumie krótkie i proste listy prywatne. (ESOKJ)	
	Rozumie bardzo proste formalne e-maile i listy (np. potwierdzenie rezerwacji lub zakupu online).	
	Rozumie podstawowe rodzaje standardowych i rutynowych listów i faksów (zapytania, zamówienia, potwierdzenia itp.) na znane sobie tematy. (ESOKJ)	
Czytanie w celu orientacji	Rozumie prosty, osobisty list, e-mail lub post, w którym piszący mówi o znanych tematach (takich jak przyjaciele i rodzina) lub zadaje pytania na te tematy.	
	Potrąfi wyszukiwać konkretne, możliwe do przewidzenia informacje zawarte w prostych materiałach codziennego użytku, np.: w reklamach, prospektach, jadłospisach, listach polecających i rozkładach jazdy.	
	Umie zlokalizować konkretne informacje w wykazach/spisach i wybrać potrzebne dane (np. znaleźć w książce telefonicznej punkt usługowy lub sklep).	
Czytanie i rozumienie informacji oraz argumentacji	Rozumie popularne oznaczenia i ogłoszenia spotykane w miejscach publicznych, takich jak ulice, restauracje, stacje kolejowe — czy w pracy: wskazówki, instrukcje, ostrzeżenia o niebezpieczeństwie. (ESOKJ)	
	Znajduje konkretne informacje w praktycznych, konkretnych, przewidywalnych tekstach (np. przewodniki turystyczne, przepisy), jeśli są napisane prostym językiem.	
	Rozumie główne informacje w krótkich i prostych opisach produktów w broszurach lub na stronach WWW (np. urządzenia mobilne, kamery i inne).	
Czytanie i rozumienie informacji oraz argumentacji	Rozumie teksty opisujące ludzi, miejsca, życie codzienne i kulturę itp., jeśli są pisane prostym językiem.	
	Rozumie informacje podane w ilustrowanych broszurach i mapach, np. o głównych atrakcjach w mieście lub okolicy.	
	Rozumie podstawowe zagadnienia w krótkich wiadomościach na tematy, które go interesują (np. sport, celebryci).	
	Rozumie krótkie informacyjne opisy lub raporty z obszaru jego działalności, jeśli są pisane prostym językiem i nie zawierają nieprzewidywalnych szczegółów.	
Czytanie i rozumienie informacji oraz argumentacji	Rozumie większość wypowiedzi ludzi na ich temat w ogłoszeniach towarzyskich lub postach oraz rozumie ich wypowiedzi na temat innych ludzi.	

	<p>Rozpoznaje konkretne informacje w napotykanym, prostszym materiałach tekstowych, takich jak listy, broszury czy krótkie artykuły prasowe, w których opisano konkretne wydarzenia. (ESOKJ)</p> <p>Rozumie w ogólnym zarysie wiadomości dotyczące znanych wydarzeń, jeśli ich treść jest znana i przewidywalna.</p> <p>Potrafi wyłowić główne informacje z krótkich raportów prasowych i prostych artykułów, w których dane liczbowe, nazwy, ilustracje i tytuły odgrywają istotną rolę i wspierają rozumienie tekstu.</p> <p>Rozumie główne punkty krótkich tekstów dotyczących tematów codziennego życia (styl życia, hobby, sporty, pogoda).</p>	
<p>Czytanie i rozumienie instrukcji</p>	<p>Rozumie proste instrukcje obsługi sprzętu codziennego użytku — np.: automatu telefonicznego. (ESOKJ)</p> <p>Rozumie proste, krótkie instrukcje, jeśli towarzyszą im ilustracje i nie są pisane tekstem ciągłym.</p> <p>Rozumie instrukcje na etykietach leków wyrażone w prostych nakazach, np. „Weź przed posiłkiem” lub „Nie bierz, jeśli prowadzisz samochód”.</p> <p>Potrafi zrobić coś z prostego przepisu, jeśli najważniejsze etapy są ilustrowane.</p>	
<p>Czytanie w czasie wolnym</p>	<p>Rozumie krótkie narracje i opisy czyjegoś życia, które są zapisane prostymi słowami.</p> <p>Rozumie, co dzieje się w fotoopowieściach (np. w magazynie lajfstajlowym) i potrafi określić charakter postaci.</p> <p>Rozumie większość informacji, które zawiera krótki opis osoby (np. celebryty).</p> <p>Rozumie główne punkty krótkiego artykułu zdającego sprawę z wydarzenia o przewidywalnym schemacie (np. ceremonia rozdania Oscarów), jeśli jest napisany prostym i jasnym językiem.</p> <p>Rozumie wystarczająco, żeby przeczytać krótkie, proste historie i paski komiksowe zawierające znane, konkretne sytuacje pisane językiem zawierającym codzienne, często występujące wyrażenia.</p> <p>Rozumie główne punkty w krótkich informacjach z magazynów prasowych oraz wpisy w poradnikach, które dotyczą konkretnych, codziennych tematów (np. hobby, sport, aktywności w czasie wolnym, zwierzęta).</p>	

(3) Oglądanie telewizji i filmów		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi nadażać za zmianą tematów w wiadomościach telewizyjnych i mieć ogólne pojęcie o przekazywanej treści. (ESOKJ)	Potrafi nadażać za zmianą tematów w wiadomościach telewizyjnych i mieć ogólne pojęcie o przekazywanej treści.
	Potrafi określać główne informacje w wiadomościach telewizyjnych na temat zdarzeń, wypadków itp., gdy obraz towarzyszy wypowiedzi. (ESOKJ)	
	Nadaża za reklamą telewizyjną, zapowiedzią filmową lub sceną z filmu, rozumiejąc, o czym mówią aktorzy, jeśli obrazy pomagają w zrozumieniu i informacje przekazywane są wyraźnie i w relatywnie wolny sposób.	

(4) Rozumienie mediów wizualnych		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	brak kompetencji	Rozumie i potrafi wyłowić główne informacje z krótkich nagrań na tematy codzienne, gdy wypowiedzi są powolne i przejrzyste.

Strategie receptywne

(1) Rozpoznawanie wskazówek płynących z wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz konstruowanie znaczenia (<i>inferring</i>)		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	<p>Potrafi wykorzystać format, wygląd i szczegóły typograficzne w celu identyfikacji typu tekstu: wiadomości, tekstu promocyjnego, artykułu, tekstu w podręczniku, czatu lub forum itp.</p> <p>Potrafi wykorzystać dane liczbowe, daty, nazwy własne itp. w celu określenia tematu tekstu.</p> <p>Potrafi domyślić się znaczenia i funkcji nieznanymi rutynowymi wyrażeniami na podstawie ich pozycji w tekście pisany (np. na początku/końcu listu).</p>	Potrafi wykorzystać ogólne zrozumienie krótkich wypowiedzi na konkretne tematy życia codziennego, aby domyślić się z kontekstu prawdopodobnego znaczenia nieznanymi mu słów.

	<p>Potrafi wykorzystać ogólne zrozumienie krótkich wypowiedzi na konkretne tematy życia codziennego, aby domyślić się z kontekstu prawdopodobnego znaczenia nieznanymi mu słów. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi wykorzystać swoją umiejętność rozpoznawania znanych słów, by domyślić się znaczenia wyrazów nieznanymi w krótkich wyrażeniach używanych w codziennych, rutynowych kontekstach.</p>	
--	---	--

4.3.3. Produkcja

Działania językowe

(1) Wypowiedź ustna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi przedstawiać proste opisy lub prezentować osoby, warunki życia lub pracy, codzienne rutynowe czynności, rzeczy lubiane/nielubiane itp. w formie krótkiego ciągu prostych zwrotów i zdań, tworzących listę spraw. (ESOKJ)	Potrafi przedstawiać proste opisy lub prezentować osoby, warunki życia lub pracy, codzienne rutynowe czynności, rzeczy lubiane/nielubiane itp. w formie krótkiego ciągu prostych zwrotów i zdań, tworzących listę spraw.
Wypowiedź monologowa: opisywanie doświadczeń i przeżyć	<p>Umie opisać własną rodzinę, warunki mieszkalne, wykształcenie, obecną i niedawną pracę.</p> <p>Potrafi za pomocą prostych środków wyrazu opisywać osoby, miejsca i posiadane przedmioty. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi powiedzieć, w czym jest dobry lub w czym nie jest dobry (np. sporty, gry, umiejętności, tematy).</p> <p>Potrafi krótko opowiedzieć o swoich planach na weekend lub wakacje.</p>	<p>Potrafi opowiedzieć historyjkę lub opisać coś, wymieniając kolejno zdarzenia i fakty.</p> <p>Potrafi opisywać życie codzienne własnego otoczenia, odnosząc się do ludzi, miejsc, pracy lub nauki/studiów.</p> <p>Potrafi przedstawiać krótkie, proste opisy zdarzeń i czynności.</p>

	<p>Potrafi opowiedzieć historyjkę lub opisać coś, wymieniając kolejno zdarzenia i fakty.</p> <p>Potrafi opisywać życie codzienne własnego otoczenia, odnosząc się do ludzi, miejsc, pracy lub nauki/studiów.</p> <p>Potrafi przedstawiać krótkie, proste opisy zdarzeń i czynności.</p> <p>Potrafi opisywać plany i ustalenia, zwyczaje i rutynowe czynności, działania z przeszłości oraz osobiste doświadczenia.</p> <p>Potrafi używać prostego języka opisowego do formułowania krótkich stwierdzeń i porównywania przedmiotów.</p> <p>Potrafi wyjaśnić, dlaczego coś lubi lub czegoś nie lubi. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi opisywać plany i ustalenia, zwyczaje i rutynowe czynności, działania z przeszłości oraz osobiste doświadczenia.</p> <p>Potrafi używać prostego języka opisowego do formułowania krótkich stwierdzeń i porównywania przedmiotów.</p>
Wypowiedź monologowa: udzielanie informacji	Potrafi udzielić prostych wskazówek, jak dojść z miejsca na miejsce, używając prostych wyrażeń, takich jak: „Skręć w prawo”, „Idź prosto” i wyrażeń dotyczących następstwa czasowego czynności, np.: „najpierw”, „potem”, „następnie”.	brak kompetencji
Wypowiedź monologowa: przedstawianie własnego stanowiska	<p>Potrafi zaprezentować swoją opinię w prostych słowach, jeśli odbiorcy są cierpliwi.</p> <p>Potrafi wytłumaczyć, co lubi lub czego nie lubi w danej rzeczy i dlaczego preferuje dany wybór, tworząc proste porównania.</p>	brak deskryptorów
Oświadczenia publiczne	Potrafi przedstawiać krótkie, typowe ogłoszenia o możliwej do przewidzenia, wyuczonej wcześniej treści, zrozumiałe dla skoncentrowanych, chcących go zrozumieć słuchaczy. (ESOKJ)	Potrafi przedstawiać krótkie, typowe ogłoszenia o możliwej do przewidzenia, wyuczonej wcześniej treści, zrozumiałe dla skoncentrowanych, chcących go zrozumieć odbiorców.

Zwracanie się do publiczne	<p>Potrafi przedstawić krótką, przećwiczoną wcześniej wypowiedź na znany sobie temat.</p> <p>Potrafi odpowiadać na sformułowane wprost pytania słuchaczy, jeśli może poprosić o powtórzenie pytania i pomoc w sformułowaniu własnej odpowiedzi. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi przedstawić krótką, przećwiczoną wcześniej wypowiedź na znany sobie temat.</p> <p>Potrafi odpowiadać na sformułowane wprost pytania odbiorców, jeśli może poprosić o powtórzenie pytania i pomoc w sformułowaniu własnej odpowiedzi.</p>
	<p>Potrafi przedstawić krótką, przećwiczoną wcześniej wypowiedź na temat wiążący się z jego własnym życiem codziennym, krótko uzasadniając i objaśniając własne opinie, plany i działania.</p> <p>Potrafi odpowiadać na ograniczoną liczbę sformułowanych wprost pytań słuchaczy. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi przedstawić krótką, przećwiczoną wcześniej wypowiedź na temat wiążący się z jego własnym życiem codziennym, krótko uzasadniając i objaśniając własne opinie, plany i działania.</p> <p>Potrafi odpowiadać na ograniczoną liczbę sformułowanych wprost pytań odbiorców.</p>

(2) Wypowiedź pisemna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi pisać teksty składające się z prostych wyrażen i zdań połączonych prostymi spójnikami, takimi jak: „i”, „ale” czy „dlatego, że”. (ESOKJ)	brak kompetencji
Pisanie twórcze	<p>Potrafi napisać ciąg prostych wyrażen i zdań o własnej rodzinie, warunkach mieszkaniowych, wykształceniu, a także o obecnej i niedawnej pracy.</p> <p>Potrafi pisać krótkie, proste wymyślone biografie i proste teksty poetyckie o ludziach. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi pisać wpisy w pamiętniku, które opisują aktywności (np. codzienne czynności, wyjścia, sporty, hobby), ludzi i miejsca, używając podstawowego, konkretnego słownictwa i prostych wyrażen i zdań zawierających proste spójniki takie jak: „i”, „ale” czy „dlatego, że”.</p> <p>Potrafi napisać wstęp do opowiadania lub kontynuować opowiadanie, jeśli może odwoływać się do słownika lub innych materiałów (np. tabeli odmian czasowników w podręczniku).</p>	

	<p>Potrafi w formie połączonych zdań pisać o codziennych sprawach własnego otoczenia, np.: o ludziach, miejscach, pracy czy studiach. Potrafi sporządzać bardzo krótkie, proste opisy obecnych i przeszłych wydarzeń i osobistych doświadczeń. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi opowiadać prostą historię (np. o wydarzeniach w trakcie wakacji, o życiu, o niedalekiej przyszłości).</p>	
Pisanie sprawozdań, rozprawek i opracowań	<p>Potrafi pisać proste teksty na znane, interesujące go tematy, łącząc zdania takimi spójnikami jak: „i”, „dlatego, że” oraz „wtedy”.</p> <p>Dzieli się swoimi wrażeniami i opinią na tematy, którego go osobiście interesują (np. styl życia, kultura, historie), używając podstawowych, codziennych słów i wyrażeń.</p>	

Strategie

(1) Planowanie wypowiedzi		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi przypomnieć sobie i przećwiczyć zestaw odpowiednich słów i wyrażeń, które ma opanowane. (ESOKJ)	Potrafi przypomnieć sobie i przećwiczyć zestaw odpowiednich słów i wyrażeń, które ma opanowane.

(2) Kompensacja		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	Potrafi określić, co ma na myśli, wskazując to (np. „Poproszę to”). (ESOKJ)	Potrafi określić, co ma na myśli, wskazując to (np. „Poproszę to”).
	Potrafi zastosować słowo o zbliżonym znaczeniu i za pomocą gestów przekazać właściwe znaczenie tego słowa. (ESOKJ)	Potrafi zastosować słowo (znak) o zbliżonym znaczeniu i za pomocą gestów przekazać właściwe znaczenie tego słowa (znaku).

(3) Monitorowanie i korekta wypowiedzi		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólny opis umiejętności	brak deskryptorów	brak deskryptorów

4.3.4. Interakcja

Działania językowe

(1) Interakcja ustna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólna ocena umiejętności	<p>Potrafi uczestniczyć w rozmowach wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji na znane mu lub rutynowe tematy związane z pracą i czasem wolnym.</p> <p>Potrafi uczestniczyć w krótkich rozmowach towarzyskich, lecz rzadko potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, żeby samodzielnie inicjować i podtrzymywać rozmowę. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi uczestniczyć w rozmowach wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji na znane mu lub rutynowe tematy związane z pracą i czasem wolnym.</p> <p>Potrafi uczestniczyć w krótkich rozmowach towarzyskich, lecz rzadko potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, żeby samodzielnie inicjować i podtrzymywać rozmowę.</p>
	<p>Potrafi ze stosunkową łatwością uczestniczyć w typowych i krótkich rozmowach, pod warunkiem otrzymania w razie potrzeby pomocy od rozmówcy.</p> <p>Potrafi bez zbyteńnego wysiłku radzić sobie z prostą, rutynową wymianą zdań.</p> <p>Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na nie oraz wymieniać poglądy i informacje na znane mu tematy w możliwych do przewidzenia sytuacjach życia codziennego. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi ze stosunkową łatwością uczestniczyć w typowych i krótkich rozmowach, pod warunkiem otrzymania w razie potrzeby pomocy od rozmówcy.</p> <p>Potrafi bez zbyteńnego wysiłku radzić sobie z prostą, rutynową wymianą zdań.</p> <p>Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na nie oraz wymieniać poglądy i informacje na znane mu tematy w możliwych do przewidzenia sytuacjach życia codziennego.</p>
Rozumienie rozmówcy rodzimego użytkownika języka	Rozumie to, co jest mówione jasno, powoli i bezpośrednio do niego w prostej, codziennej rozmowie. Można sprawić, że zrozumie to, co najistotniejsze, o ile rozmówca podejmie dodatkowy wysiłek. (ESOKJ)	Rozumie to, co jest mówione jasno, powoli i bezpośrednio do niego w prostej, codziennej rozmowie. Można sprawić, że zrozumie to, co najistotniejsze, o ile rozmówca podejmie dodatkowy wysiłek.

	<p>Rozumie wystarczająco dużo, aby bez zbyteznego wysiłku prowadzić proste, rutynowe rozmowy.</p> <p>Rozumie w sposób ogólny kierowane do niego jasne, standardowe wypowiedzi na znane mu tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o powtórzenie lub parafrazę. (ESOKJ)</p>	<p>Rozumie wystarczająco dużo, aby bez zbyteznego wysiłku prowadzić proste, rutynowe rozmowy.</p> <p>Rozumie w sposób ogólny kierowane do niego jasne, standardowe wypowiedzi w języku migowe na znane mu tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o powtórzenie lub parafrazę.</p>
Konwersacja	<p>Potrafi prowadzić bardzo krótkie, towarzyskie wymiany zdań, lecz rzadko rozumie wystarczająco dużo, aby samodzielnie podtrzymać rozmowę, chociaż może wiele zrozumieć, jeśli rozmówca mu pomoże.</p> <p>Potrafi używać codziennych form grzecznościowych przy powitaniach/pożegnaniach i zwracaniu się do innych osób.</p> <p>Potrafi odpowiadać na zaproszenia, propozycje i przeprosiny, a także zapraszać, proponować i przepraszać.</p> <p>Potrafi powiedzieć, co lubi, a czego nie lubi. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi prowadzić w bardzo prostym języku pogawędki na codzienne tematy ze swoimi rówieśnikami, kolegami, członkami goszczącej rodziny, zadając pytania i rozumiejąc odpowiedzi.</p> <p>Potrafi wyrażać swoje uczucia, używając bardzo podstawowych, nieformalnych utartych wyrażań.</p>	<p>Potrafi prowadzić bardzo krótkie, towarzyskie wymiany zdań, lecz rzadko rozumie wystarczająco dużo, aby samodzielnie podtrzymać rozmowę, chociaż może wiele zrozumieć, jeśli osoba, którą miga, mu pomoże.</p> <p>Potrafi używać codziennych form grzecznościowych przy powitaniach/pożegnaniach i zwracaniu się do innych osób.</p> <p>Potrafi odpowiadać na zaproszenia, propozycje i przeprosiny, a także zapraszać, proponować i przepraszać.</p> <p>Potrafi powiedzieć, co lubi, a czego nie lubi.</p>

	<p>Potrafi nawiązać kontakty towarzyskie: witać się, żegnać, przedstawiać się, dziękować.</p> <p>Na ogół rozumie kierowane do niego wyraźne, standardowe wypowiedzi na znane mu tematy, pod warunkiem możliwości poproszenia o powtórzenie lub parafrazę.</p> <p>Potrafi brać udział w krótkich rozmowach w rutynowych sytuacjach na tematy związane z własnymi zainteresowaniami.</p> <p>Potrafi w prostych słowach wyrażać, jak się czuje oraz dziękować. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi poprosić o przysługę (np. żeby coś pożyczyć), odpowiedzieć na taką prośbę lub zaoferować przysługę.</p>	<p>Potrafi nawiązać kontakty towarzyskie: witać się, żegnać, przedstawiać się, dziękować.</p> <p>Na ogół rozumie kierowane do niego wyraźne, standardowe wypowiedzi w języku migowym na znane mu tematy, pod warunkiem możliwości poproszenia o powtórzenie lub parafrazę.</p> <p>Potrafi brać udział w krótkich rozmowach w rutynowych sytuacjach na tematy związane z własnymi zainteresowaniami.</p> <p>Potrafi w prostych słowach wyrażać, jak się czuje oraz dziękować</p>
<p>Dyskusja nieformalna (z przyjaciółmi)</p>	<p>Potrafi w prosty sposób omawiać codzienne kwestie praktyczne, gdy rozmówca zwraca się do niego wyraźnie, powoli i bezpośrednio.</p> <p>Potrafi rozmawiać o tym, co robić, dokąd iść oraz uzgadniać miejsce i czas spotkania. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi wyrażać swoją opinię w ograniczony sposób.</p>	<p>Potrafi w prosty sposób omawiać codzienne kwestie praktyczne, gdy rozmówca zwraca się do niego wyraźnie, powoli i bezpośrednio.</p> <p>Potrafi rozmawiać o tym, co robić, dokąd iść oraz uzgadniać miejsce i czas spotkania.</p>
	<p>Na ogół potrafi określić temat dyskusji prowadzonej powoli i wyraźnie.</p> <p>Potrafi rozmawiać o tym, co robić wieczorem lub podczas weekendu.</p> <p>Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na sugestie.</p> <p>Potrafi zgadzać się lub nie zgadzać z innymi. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi wyrażać opinie i porównywać rzeczy i ludzi, używając prostego języka.</p>	<p>Na ogół potrafi określić temat dyskusji prowadzonej powoli i wyraźnie.</p> <p>Potrafi rozmawiać o tym, co robić wieczorem lub podczas weekendu.</p> <p>Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na sugestie.</p> <p>Potrafi zgadzać się lub nie zgadzać z innymi.</p>

Dyskusja formalna i udział w spotkaniach	Umie powiedzieć, co myśli na dany temat, jeżeli jest pytany bezpośrednio podczas formalnego zebrania, pod warunkiem możliwości ewentualnego poproszenia o powtórzenie najważniejszych kwestii. (ESOKJ)	brak kompetencji
	<p>Potrafi w sposób ogólny śledzić przebieg formalnej dyskusji związanej ze swoją specjalnością, jeżeli jest ona prowadzona powoli i wyraźnie.</p> <p>Potrafi wymieniać się istotnymi informacjami oraz przedstawiać własną opinię na tematy praktyczne, gdy jest pytany bezpośrednio, pod warunkiem otrzymywania pomocy w formułowaniu wypowiedzi oraz mając możliwość poproszenia o powtórzenie kluczowych punktów. (ESOKJ)</p>	
Rozmowa prowadzona w konkretnym celu	<p>Potrafi wskazać, kiedy nadaża za tokiem rozmowy i, jeśli rozmówca mu pomoże, może zrozumieć konieczne informacje.</p> <p>Potrafi się porozumieć przy wykonywaniu prostych, rutynowych zadań, używając prostych wyrażeń dotyczących konkretnych przedmiotów, uzyskiwania prostych informacji i omawiania dalszych działań. (ESOKJ)</p>	brak kompetencji
	<p>Potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, by bez specjalnego wysiłku móc wykonywać proste, rutynowe zadania, prosząc o powtórzenie lub wyjaśnienie, gdy czegoś nie rozumie.</p> <p>Potrafi rozważyć, co robić dalej, wysuwając propozycje i odpowiadając na sugestie, a także prosząc o wskazówki lub udzielając wskazówek. (ESOKJ)</p>	

<p>Rozmowy o kupowaniu towarów i o usługach</p>	<p>Potrafi prosić o towary i usługi codziennego użytku i oferować je innym.</p> <p>Potrafi uzyskiwać proste informacje dotyczące poróżowania i korzystać z komunikacji publicznej: autobusów, pociągów i taksówek, a także pytać o drogę i wskazywać ją oraz kupować bilety na przejazd.</p> <p>Potrafi dokonywać prostych transakcji w sklepach, bankach i na poczcie.</p> <p>Potrafi formułować i uzyskiwać informacje o ilości, numeracji, cenach itp.</p> <p>Potrafi dokonywać prostych zakupów, mówiąc, czego sobie życzy i pytając o cenę.</p> <p>Potrafi zamówić posiłek. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi powiedzieć, kiedy coś mu nie pasuje, np. „To jedzenie jest zimne.” lub „Nie ma światła w moim pokoju”.</p> <p>Potrafi umówić (w rozmowie twarzą w twarz) wizytę lekarską i zrozumieć odpowiedź oraz potrafi wyjaśnić naturę problemu pracownikowi służby zdrowia, z możliwym wykorzystaniem gestów i mowy ciała.</p>	<p>Potrafi prosić o towary i usługi codziennego użytku i oferować je innym.</p> <p>Potrafi uzyskiwać proste informacje dotyczące poróżowania i korzystać z komunikacji publicznej: autobusów, pociągów i taksówek, a także pytać o drogę i wskazywać ją oraz kupować bilety na przejazd.</p> <p>Potrafi dokonywać prostych transakcji w sklepach, bankach i na poczcie.</p> <p>Potrafi formułować i uzyskiwać informacje o ilości, numeracji, cenach itp.</p> <p>Potrafi dokonywać prostych zakupów, mówiąc, czego sobie życzy i pytając o cenę.</p> <p>Potrafi zamówić posiłek.</p>
	<p>Potrafi radzić sobie w typowych sytuacjach życia codziennego, takich jak np. podróże, zakwaterowanie, posiłki i zakupy.</p> <p>Potrafi uzyskać wszystkie potrzebne informacje w biurze podróży, o ile są one proste i niespecjalistyczne. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi uczestniczyć w przewidywalnych sytuacjach życia codziennego (np. na poczcie, na stacji kolejowej, w sklepie), używając szerokiego zasobu prostych słów i wyrażań.</p>	<p>Potrafi radzić sobie w typowych sytuacjach życia codziennego, takich jak np. podróże, zakwaterowanie, posiłki i zakupy.</p>

Wymiana informacji	<p>Potrafi uczestniczyć w wykonywaniu prostych i rutynowych zadań wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji.</p> <p>Potrafi dokonywać wymiany informacji na znane sobie, rutynowe tematy.</p> <p>Potrafi pytać o to, co inni robią w pracy i w czasie wolnym oraz odpowiadać na tego typu pytania.</p> <p>Potrafi udzielać wskazówek dotyczących mapy lub planu, a także stosować się do nich.</p> <p>Potrafi udzielać informacji o sobie oraz pytać o podobne informacje innych. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi zadawać proste pytania o przebieg zdarzeń i odpowiadać na nie, np. zapytać, gdzie i kiedy coś miało miejsce, kto tam był i co się działo.</p>	<p>Potrafi uczestniczyć w wykonywaniu prostych i rutynowych zadań wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji.</p> <p>Potrafi dokonywać wymiany informacji na znane sobie, rutynowe tematy.</p> <p>Potrafi pytać o to, co inni robią w pracy i w czasie wolnym oraz odpowiadać na tego typu pytania.</p> <p>Potrafi udzielać wskazówek dotyczących mapy lub planu, a także stosować się do nich.</p> <p>Potrafi udzielać informacji o sobie oraz pytać o podobne informacje innych.</p>
	<p>Rozumie wystarczająco dużo, aby bez wysiłku prowadzić proste, rutynowe wymiany zdań.</p> <p>Radzi sobie z praktycznymi potrzebami dnia codziennego: wyszukiwaniem i przekazywaniem prostych, konkretnych informacji.</p> <p>Potrafi zadawać pytania dotyczące zwyczajów i rutynowych czynności oraz odpowiadać na tego typu pytania.</p> <p>Potrafi zadawać pytania o sposoby spędzania czasu wolnego i o wydarzenia z przeszłości oraz odpowiadać na nie.</p> <p>Potrafi udzielać wskazówek i instrukcji, np. wskazywać drogę, a także stosować się do nich. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi zadawać pytania dotyczące planowania i intencji i na nie odpowiadać.</p>	<p>Rozumie wystarczająco dużo, aby bez wysiłku prowadzić proste, rutynowe wymiany zdań.</p> <p>Radzi sobie z praktycznymi potrzebami dnia codziennego: wyszukiwaniem i przekazywaniem prostych, konkretnych informacji.</p> <p>Potrafi zadawać pytania dotyczące zwyczajów i rutynowych czynności oraz odpowiadać na tego typu pytania.</p> <p>Potrafi zadawać pytania o sposoby spędzania czasu wolnego i o wydarzenia z przeszłości oraz odpowiadać na nie.</p> <p>Potrafi udzielać wskazówek i instrukcji, np. wskazywać drogę, a także stosować się do nich.</p>

Prowadzenie i udzielanie wywiadów	<p>Potrafi odpowiadać na proste pytania i reagować na proste stwierdzenia wypowiedziane podczas wywiadu (ESOKJ)</p> <p>Potrafi wyjaśnić, używając prostego języka, naturę problemu pracownikowi służby zdrowia, z możliwym wykorzystaniem gestów i mowy ciała.</p>	<p>Potrafi odpowiadać na proste pytania i reagować na proste stwierdzenia wypowiedziane podczas wywiadu</p>
	<p>Potrafi wyrażać się w trakcie wywiadu w zrozumiały sposób oraz przekazywać poglądy i informacje na znane sobie tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o wyjaśnienie lub pomoc w wyrażeniu tego, co chce przekazać. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi opisać lekarzowi bardzo podstawowe objawy i dolegliwości takich chorób jak przeziębienie i grypa.</p>	<p>Potrafi wyrażać się w trakcie wywiadu w zrozumiały sposób oraz przekazywać poglądy i informacje na znane sobie tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o wyjaśnienie lub pomoc w wyrażeniu tego, co chce przekazać</p>
Interakcja z wykorzystaniem telekomunikacji	<p>Potrafi uczestniczyć w krótkiej, prostej rozmowie telefonicznej prowadzonej ze znaną osobą na przewidywalny temat, np. o czasie przybycia, okolicznościach spotkania, jeśli otrzyma dodatkowe wyjaśnienia i powtórzenia.</p> <p>Potrafi zrozumieć proste wiadomości telefoniczne (np. „Mój lot się opóźnił. Przybędę o 10.00”), potwierdzić szczegóły wiadomości i przekazać je telefonicznie innym zainteresowanym osobom.</p>	brak kompetencji
	<p>Potrafi używać urządzeń telekomunikacyjnych w rozmowie z przyjaciółmi, by wymieniać proste wiadomości, planować coś i organizować spotkania.</p>	

(2) Interakcja pisemna		
	Companion Volume	PRO SIGN
Ogólna ocena umiejętności	Potrafi pisać krótkie, proste notatki na temat najpilniejszych codziennych spraw. (ESOKJ)	brak kompetencji
Prowadzenie korespondencji	Potrafi pisać bardzo proste listy prywatne wyrażające podziękowania lub przeprosiny. (ESOKJ)	

	<p>Potrafi przekazać osobistą, rutynową informację, np. w krótkim e-mailu lub liście przedstawić samego siebie.</p> <p>Potrafi pisać krótkie, proste notatki, e-maile lub SMS-y (np. wysłać odpowiedź na zaproszenie, potwierdzić lub zmienić ustalenia).</p> <p>Potrafi napisać krótki tekst na kartce okolicznościowej (np. z okazji czyichś urodzin lub Nowego Roku).</p>	
	<p>Potrafi wymieniać informacje przez SMS, e-mail lub krótki list, odpowiadać na pytania innej osoby (np. o nowej rzeczy lub działaniu).</p>	
Notatki, wiadomości i formularze	<p>Potrafi pisać krótkie, proste wiadomości i notatki dotyczące codziennych najpilniejszych spraw.</p> <p>Potrafi wypełnić danymi osobowymi lub innymi szczegółami większość najczęściej spotykanych formularzy, np. prośba o wizę, otwarcie konta w banku, wysyłka przesyłki poleconej.</p>	
	<p>Potrafi zanotować krótko prostą wiadomość, jeśli ma możliwość poproszenia o powtórzenie i/lub parafrazę.</p>	

(3) Interakcja online		
	Companion Volume	PRO SIGN
Dyskusja i rozmowa przez internet	<p>Potrafi zaangażować się w podstawową komunikację społecznościową online (np. napisać prostą wiadomość na wirtualnej kartce okolicznościowej, podzielić się wiadomościami i ustalić/potwierdzić szczegóły spotkania).</p> <p>Potrafi dodawać krótkie, pozytywne lub negatywne komentarze online na temat załączonych odnośników i mediów, używając zasobów podstawowego języka z możliwością skorzystania z narzędzi translatorycznych online i innych źródeł.</p>	brak kompetencji
	<p>Potrafi przedstawić się i prowadzić proste wymiany online, potrafi zadawać pytania i odpowiadać na nie i wymieniać się pomysłami związanymi z codziennymi, przewidywalnymi tematami, jeśli ma wystarczająco dużo czasu na sformułowanie wypowiedzi i wchodzi w interakcję z jedną osobą na raz.</p>	
	<p>Potrafi tworzyć krótkie opisowe posty dotyczące codziennych tematów, działań społecznościowych i uczuć, podając podstawowe szczegóły.</p>	
	<p>Potrafi komentować posty innych użytkowników, zakładając, że są pisane prostym językiem, reagować w prosty sposób na załączone media przez wyrażanie swoich uczuć zaskoczenia, zainteresowania lub obojętności.</p>	

Współpraca i transakcje online prowadzone w konkretnym celu	Potrafi dokonywać prostych transakcji online (takich jak zamawianie produktów lub zapisanie się na kurs) poprzez wypełnienie formularza online lub kwestionariusza danymi osobowymi i akceptację regulaminu lub rezygnację z dodatkowych usług.	
	Potrafi zadać podstawowe pytania dotyczące dostępności produktu lub jego cech.	
	Potrafi wykonać proste instrukcje i zadać proste pytania w celu wykonania udostępnionego mu zadania online z pomocą wspierającego go rozmówcy.	
	Potrafi użyć sformalizowanych wyrażenia do rozwiązania rutynowych problemów powstałych w trakcie transakcji online (np. dotyczących dostępności modelu i specjalnych ofert, terminu dostawy, adresu).	
	Potrafi realizować proste grupowe zadania, wchodząc w interakcje online ze wspierającym go partnerem, reagować na proste polecenia, prosząc o wyjaśnienie, jeśli są obecne jakieś pomoce wizualne, takie jak obrazki, wykresy i diagramy wyjaśniające pojęcia zawarte w zadaniu.	

Strategie

(3) Strategie interakcyjne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Zabieranie głosu	Potrafi poprosić o uwagę. (ESOKJ)	Potrafi poprosić o uwagę.
	<p>Potrafi stosować proste strategie rozpoczynania, podtrzymywania lub kończenia krótkiej rozmowy twarzą w twarz.</p> <p>Potrafi rozpoczynać, prowadzić i kończyć proste dialogi. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi stosować proste strategie rozpoczynania, podtrzymywania lub kończenia krótkiej rozmowy.</p> <p>Potrafi rozpoczynać, prowadzić i kończyć proste dialogi.</p>
Współdziałanie w interakcji	Potrafi okazać, że rozumie, o czym mowa. (ESOKJ)	Potrafi okazać, że rozumie, o czym mowa.
Prośba o wyjaśnienie	<p>Potrafi okazać, że nie nadąża za tokiem dyskusji. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi zasygnalizować, że nie rozumie i poprosić o przeliterowanie wyrazu.</p>	Potrafi okazać, że nie nadąża za tokiem dyskusji.
	<p>Potrafi w bardzo prosty sposób poprosić o powtórzenie tego, czego nie rozumie.</p> <p>Potrafi za pomocą typowych zwrotów i wyrażenia poprosić o wyjaśnienie kluczowych słów lub wyrażenia, których nie rozumie. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi w bardzo prosty sposób poprosić o powtórzenie tego, czego nie rozumie.</p> <p>Potrafi za pomocą typowych zwrotów i wyrażenia poprosić o wyjaśnienie</p>

		kluczowych słów lub wyrażeń, których nie rozumie.
--	--	---

4.3.5. Mediacja (obecna tylko w Companion Volume)

Działania językowe

(1) Mediacja tekstu	
Ogólny opis umiejętności	Potrafi używać prostych słów, by poprosić o wyjaśnienie czegoś.
	Potrafi rozpoznać, kiedy pojawiają się jakieś trudności i sygnalizować prostym językiem źródło problemu.
	Przekazuje w głównych punktach w trakcie krótkiej prostej konwersacji lub tekście informacje dotyczące codziennych tematów, które bezpośrednio go interesują, jeśli są wyrażone prostym językiem.
	Przyjmuje wspierającą postawę w interakcji pod warunkiem, że pozostali uczestnicy mówią wolno i co najmniej jeden z nich pomaga mu w wyrażaniu swoich sugestii i aktywnym uczestniczeniu w rozmowie.
Przekazywanie konkretnej informacji w mowie	Potrafi przekazać (w języku B) główną myśl prostych, krótkich wiadomości, instrukcji i ogłoszeń, jeśli są one wypowiedziane powoli i wyraźnie prostym językiem (w języku A).
	Potrafi przekazać (w języku B) w prosty sposób serię krótkich instrukcji, jeśli tekst wyjściowy jest artykułowany (w języku A) wyraźnie i powoli.
	Potrafi przekazać (w języku B) główną myśl zawartą w jasnym, mówionym ogłoszeniu (w języku A) dotyczącym znanych, codziennych tematów, mimo że tekst ten będzie musiał uprościć i szukać potrzebnych słów.
	Potrafi przekazać (w języku B) specyficzne, istotne informacje zawarte w krótkich prostych tekstach, nagłówkach i notatkach (pisanych w języku A) dotyczących znanych tematów.
Przekazywanie konkretnej informacji w piśmie	Potrafi wymienić (w języku B) główne punkty krótkich, prostych wiadomości i ogłoszeń (w języku A), jeśli są artykułowane wyraźnie i powoli.
	Potrafi wymienić (w języku B) istotne informacje zawarte w prostych tekstach (pisanych w języku A) dotyczących codziennych tematów związanych z najważniejszymi potrzebami.
	Potrafi przekazać w piśmie (w języku B) istotną informację zawartą w krótkich, prostych tekstach informacyjnych (pisanych w języku A), jeśli teksty dotyczą konkretnych, znanych tematów i są pisane prostym językiem.
Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) w mowie	brak deskryptorów
	Potrafi zinterpretować i opisać (w języku B) proste materiały ilustracyjne dotyczące znanych tematów (np. mapa pogody, podstawowy schemat blokowy) (w tekście w języku A), nawet jeśli w mowie musi zatrzymać się, podejmować kolejne podejścia i przeformułować.

Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) w piśmie	brak deskryptorów
Przetwarzanie tekstu w mowie	Potrafi przekazać (w języku B) główne myśli zawarte w wyrażnie ustrukturyzowanym krótkim prostym pisanim lub mówionym tekście (w języku A), uzupełniając swoje braki różnymi środkami (gestami, rysunkami, wyrazami z innych języków).
	Potrafi przekazać (w języku B) główne myśli zawarte w prostych wiadomościach telewizyjnych lub radiowych (w języku A) zdających sprawę z wydarzeń, zawodów sportowych i wypadków, jeśli tematy są znane i przekazywane powoli i wyrażnie.
	Potrafi wyrazić w prostych zdaniach (w języku B) informację zawartą w wyrażnie ustrukturyzowanych krótkich, prostych tekstach (zapisanych w języku A), którym towarzyszą ilustracje i tabele.
	Potrafi podsumować (w języku B) główne myśli prostych, krótkich tekstów informacyjnych (w języku A) dotyczących znanych tematów.
Przetwarzanie tekstu w piśmie	Potrafi przepisywać krótkie teksty pisane przy użyciu liter drukowanych lub czytelnego pisma odręcznego.
	Potrafi w prostym języku oddawać (w języku B) bardzo krótkie teksty pisane (w języku A) dotyczące znanych i codziennych zagadnień i zawierające najczęściej używane słownictwo; mimo błędów tekst pozostaje zrozumiały.
	Potrafi wybierać z krótkich tekstów kluczowe słowa, wyrażenia lub zdania i odtwarzać je w ramach swojego ograniczonego zasobu środków językowych.
	Potrafi wypunktować (w języku B) istotne informacje zawarte w krótkich, prostych tekstach (w języku A), jeśli teksty dotyczą konkretnych, znanych tematów i są pisane prostym językiem.
Ustne tłumaczenie tekstu	Potrafi w mowie przetłumaczyć w prosty, przybliżony sposób (z języka B) krótkie, proste teksty (np. notatki dotyczące znanych tematów) zapisane w (języku A); w tłumaczeniu oddaje najważniejsze myśli tekstu wyjściowego.
	Potrafi w mowie przetłumaczyć w prosty, przybliżony sposób (z języka B) rutynową informację dotyczącą znanych, codziennych tematów, zapisaną prostymi zdaniami (w języku A) (np. prywatne wiadomości, krótkie opowiadania, wskazówki, notatki lub instrukcje).
	Potrafi w mowie przetłumaczyć w przybliżony sposób (na język B) krótkie, proste, codzienne teksty, np. broszury, notatki, instrukcje, listy, maile zapisane (w języku A).
Pisemne tłumaczenie tekstu	Potrafi prostym językiem przetłumaczyć w przybliżony sposób (z języka A na język B) bardzo krótkie teksty dotyczące znanych, codziennych zagadnień, które zawierają najczęściej spotykane słownictwo; mimo błędów tłumaczenie jest zrozumiałe.
Robienie notatek (z wykładów,	Potrafi robić proste notatki z prezentacji/demonstracji, których temat jest znany i przewidywalny, a prezentujący udziela dodatkowych wyjaśnień i daje czas na notowanie.

seminariów, spotkań)	
Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę)	<p>Potrafi wyrażać swoją reakcję na dzieło, przedstawiając swoje uczucia i myśli prostym językiem.</p> <p>Potrafi opisać uczucia postaci i wyjaśnić ich źródło.</p> <p>Potrafi powiedzieć prostym językiem, które aspekty dzieła wyjątkowo go interesują.</p> <p>Potrafi powiedzieć prostym językiem, czy dane dzieło mu się podoba i to uzasadnić.</p> <p>Potrafi wybrać proste fragmenty dzieła literackiego, które szczególnie lubi i użyć ich jako cytatu.</p>
Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury)	Potrafi rozpoznać i krótko opisać, stosując sformalizowany język, główne tematy oraz postaci zawarte w krótkich, prostych opowiadaniach dotyczących znanych sytuacji i napisanych codziennym językiem zawierającym najczęściej występujące słownictwo.

(2) Mediacja poznawcza	
	Współpraca w grupie
Ułatwianie interakcji między członkami w grupie	Potrafi podczas współpracy przy prostych, praktycznych zadaniach pytać innych o dane, robić sugestie, rozumieć odpowiedzi, jeśli czasami może prosić o powtórzenie i przeformułowanie myśli.
	Potrafi współpracować przy prostych, grupowych zadaniach, jeśli inni uczestnicy mówią wolno i przynajmniej jeden z nich pomaga mu w aktywnym uczestniczeniu.
Współpraca w ustalaniu znaczenia	Potrafi zgłaszać proste uwagi i czasami zadawać pytania, które świadczą o tym, że nadąża za przebiegiem dyskusji.
	Potrafi w prosty sposób dawać sugestie tak, by posunąć dyskusję naprzód.
	Potrafi zadawać odpowiednie pytania, by upewnić się, że rozmówca go rozumie.
	Przewodniczenie pracy grupowej
Zarządzanie interakcją	Potrafi udzielać prostych instrukcji grupie, która w razie potrzeby pomaga mu w ich sformułowaniu.
Zachęcanie do dyskusji koncepcyjnej	Potrafi zapytać kogoś, co myśli na temat danej koncepcji.

(3) Mediacja komunikacyjna

Ułatwienie wymiany w środowisku różnokulturowym	Potrafi podczas aktywnego uczestniczenia w międzykulturowej wymianie zadawać proste pytania o wyjaśnienie rzeczy lub sprecyzowanie wypowiedzi, jednocześnie korzystając z ograniczonego zasobu językowego dla wyrażenia zgody, podziękowania lub zaproszenia.
Pośredniczenie w sytuacjach nieformalnych	Potrafi komunikować (w języku B) główną myśl wypowiedzi (w języku A) dotyczącą codziennych, przewidywalnych sytuacji, wymieniając się nawzajem z rozmówcą informacjami o preferencjach i potrzebach, jeśli rozmówca pomaga mu w formułowaniu wypowiedzi.
	Potrafi przekazywać (w języku B) ogólny sens wypowiedzi (w języku A) dotyczącej codziennych, sytuacji, przestrzegając podstawowych konwencji kulturowych i przekazywać najistotniejsze informacje, jeśli rozmówcy wypowiadają się w sposób wyraźny i w standardowej odmianie języka, i jeśli może prosić o powtórzenia i wyjaśnienia.
Ułatwienie komunikacji w sporach i delikatnych sytuacjach	Potrafi rozpoznać, gdy rozmówcy nie zgadzają się ze sobą lub kiedy pojawiają się trudności w interakcji i potrafi użyć odpowiednich wyuczonych na pamięć prostych wyrażenia w celu osiągnięcia kompromisu i zgody.

Strategie

(1) Wyjaśnienie nowych pojęć	
Odwóływanie się do wcześniej przyswojonej wiedzy	brak deskryptorów
Analiza skomplikowanej informacji	brak deskryptorów
Dostosowywanie języka	Potrafi powtórzyć z wykorzystaniem prostych słów główną myśl prostej wiadomości dotyczącej codziennego tematu, by pomóc innej osobie w zrozumieniu jej.
(2) Upraszczenie tekstu	
Wspomaganie zrozumienia trudnego tekstu	brak deskryptorów
Reorganizacja tekstu	Potrafi znaleźć i zaznaczyć (np. podkreślając lub zaznaczając kolorem) główne zdania w krótkim, codziennym tekście.

4.3.6. Komunikacyjne kompetencje językowe

(1) Kompetencje lingwistyczne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Stosowanie środków językowych: zakres ogólny	<p>Potrafi formułować krótkie stwierdzenia dotyczące codziennych, prostych potrzeb konkretnego rodzaju: danych osobowych, rutynowych czynności życia codziennego, pragnień i potrzeb, pytań o informację.</p> <p>Potrafi używać prostych wzorców zdań i komunikować się za pomocą zapamiętanych wyrażeń, grup kilku słów i utartych formułek – na temat siebie i innych osób, tego czym się zajmują, miejsc, posiadanych rzeczy itp.</p> <p>Dysponuje ograniczonym zasobem krótkich wyuczonych na pamięć wyrażeń dotyczących prawdopodobnych sytuacji życiowych. W sytuacjach nietypowych występują częste załamania komunikacji i nieporozumienia. (ESOKJ).</p>	<p>Potrafi formułować krótkie stwierdzenia dotyczące codziennych, prostych potrzeb konkretnego rodzaju: danych osobowych, rutynowych czynności życia codziennego, pragnień i potrzeb, pytań o informację.</p> <p>Potrafi używać prostych wzorców zdań i komunikować się za pomocą zapamiętanych wyrażeń, grup kilku słów i utartych formułek – na temat siebie i innych osób, tego czym się zajmują, miejsc, posiadanych rzeczy itp.</p> <p>Dysponuje ograniczonym zasobem krótkich wyuczonych na pamięć wyrażeń dotyczących prawdopodobnych sytuacji życiowych. W sytuacjach nietypowych występują częste załamania komunikacji i nieporozumienia.</p>
	<p>Dysponuje podstawowym zasobem środków językowych, pozwalającym na radzenie sobie z komunikacją w przewidywalnych sytuacjach życia codziennego, chociaż musi czasem ograniczać przekaz i szukać słów w pamięci. (ESOKJ)</p>	<p>Dysponuje podstawowym zasobem środków językowych, pozwalającym na radzenie sobie z komunikacją w przewidywalnych sytuacjach życia codziennego, chociaż musi czasem ograniczać przekaz i szukać słów w pamięci.</p>
	<p>Dysponuje słownictwem wystarczającym do wyrażania podstawowych potrzeb komunikacyjnych w życiu codziennym.</p> <p>Dysponuje słownictwem wystarczającym do zaspokojenia najważniejszych codziennych potrzeb komunikacyjnych. (ESOKJ)</p>	<p>Dysponuje (skonwencjonalizowanym) słownictwem wystarczającym do wyrażania podstawowych potrzeb komunikacyjnych w życiu codziennym.</p> <p>Dysponuje (skonwencjonalizowanym) słownictwem wystarczającym do zaspokojenia najważniejszych codziennych potrzeb komunikacyjnych.</p>
Zakres słownictwa	<p>Dysponuje wystarczającym słownictwem, aby uczestniczyć w rutynowych rozmowach na znane sobie tematy z życia codziennego.</p>	<p>Dysponuje wystarczającym (skonwencjonalizowanym i produktywnym) słownictwem, aby uczestniczyć w rutynowych rozmowach na znane sobie tematy z życia codziennego.</p>

Poprawność gramatyczna	Poprawnie używa prostych struktur, jednak systematycznie popełnia podstawowe błędy - np.: w użyciu form czasownika. Mimo to wypowiedź jest zazwyczaj zrozumiała. (ESOKJ)	Poprawnie używa prostych struktur, jednak systematycznie popełnia podstawowe błędy - np.: w użyciu form czasownika. Mimo to wypowiedź jest zazwyczaj zrozumiała.
Poprawność leksykalna	Potrafi posługiwać się wąskim zakresem słownictwa, związanym z konkretnymi potrzebami życia codziennego. (ESOKJ)	Potrafi posługiwać się wąskim zakresem słownictwa, związanym z konkretnymi potrzebami życia codziennego.
Poprawność fonologiczna	<p>Ogólna: Wymowa jest na ogół na tyle wyraźna, by zrozumieć wypowiedź - rozmówcy muszą jednak co jakiś czas prosić o powtórzenie. (ESOKJ) Silny wpływ innych języków, którymi mówi, na akcent, rytm i intonację, może zaburzyć zrozumienie i wymagać współpracy od rozmówców, mimo to wymowa znanych słów jest zrozumiała.</p> <p>Artykulacja dźwięków Wymowa jest ogólnie zrozumiała w komunikacji dotyczącej prostych codziennych sytuacji, jeśli rozmówca podejmuje wysiłek, by zrozumieć niektóre dźwięki. Systematyczna zła wymowa dźwięków nie utrudnia zrozumienia, jeśli rozmówca czyni starania, by rozpoznać błędy i dostosować się do modyfikacji wymowy spowodowanej środowiskiem językowym mówiącego.</p> <p>Cechy prozodyczne Potrafi stosować w zrozumiałym sposób elementy prozodyczne codziennie używanych wyrazów i fraz, mimo silnego wpływu akcentu, rytmu i intonacji innych języków, którymi się posługuje. Elementy prozodyczne (np. akcent wyrazowy) są stosowane adekwatnie w znanych, codziennych wyrazach i wypowiedziach.</p>	Wymowa jest na ogół na tyle wyraźna, by zrozumieć wypowiedź, mimo wyraźnego obcego akcentu - rozmówcy muszą jednak co jakiś czas prosić o powtórzenie.

<p>Poprawność ortograficzna</p>	<p>Potrafi przepisywać krótkie informacje dotyczące spraw codziennych. np.: wskazówki na temat dojazdu do jakiegoś miejsca.</p> <p>Potrafi zapisywać z dość dużą poprawnością fonetyczną (lecz niekoniecznie z zachowaniem pełnej poprawności pisowni) krótkie słowa ze swojego ustnego zasobu słownictwa. (ESOKJ)</p>	<p>brak kompetencji</p>
---------------------------------	--	-------------------------

(2) Kompetencje pragmatyczne		
	Companion Volume	PRO SIGN
<p>Elastyczność w interakcji</p>	<p>Potrafi rozwijać wyuczone zdania przez proste przestawianie ich elementów. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi dopasowywać do danych okoliczności proste, wypróbowane i zapamiętane wyrażenia. wstawiając w nie potrzebne wyrazy. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi rozwijać wyuczone zdania przez proste przestawianie ich elementów.</p> <p>Potrafi dopasować do danych okoliczności proste, wypróbowane i zapamiętane wyrażenia, wstawiając w nie potrzebne wyrazy.</p>
<p>Zabieranie głosu (skopiowane ze strategii interakcji)</p>	<p>Potrafi prosić o uwagę. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi stosować proste strategie rozpoczynania, podtrzymywania lub kończenia krótkiej rozmowy.</p> <p>Umie rozpoczynać prowadzić i kończyć proste dialogi. (ESOKJ)</p>	<p>Potrafi prosić o uwagę. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi stosować proste strategie rozpoczynania, podtrzymywania lub kończenia krótkiej rozmowy.</p> <p>Umie rozpoczynać, prowadzić i kończyć proste dialogi. (ESOKJ)</p>
<p>Rozwijanie tematu</p>	<p>brak deskryptorów</p> <p>Potrafi coś opowiedzieć lub opisać w formie prostego zestawu spraw/punktów. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi podać przykład czegoś w bardzo prostym tekście, używając wyrażeń „taki jak” lub „na przykład”.</p>	<p>Potrafi opowiedzieć historyjkę lub opisać coś, wymieniając kolejno zdarzenia i fakty. (W PRO SIGN jako „Budowanie narracji”)</p>
<p>Spójność wypowiedzi</p>	<p>Potrafi łączyć grupy słów, takimi prostymi spójnikami jak „i”. „lecz”, „dlatego że”. (ESOKJ)</p> <p>Potrafi korzystać z najczęściej powtarzających się spójników, co pozwala na opowiedzenie historyjki lub opisanie czegoś w</p>	<p>Potrafi łączyć grupy słów, takimi prostymi spójnikami jak: „i”. „lecz”, „dlatego że” oraz wymienić coś z użyciem boi (buoys).</p> <p>Potrafi korzystać z najczęściej powtarzających się spójników, co pozwala na opowiedzenie historyjki lub opisanie czegoś w formie prostej wypunktowanej listy.</p>

	formie prostej wypunktowanej listy. (ESOKJ)	
Precyzja wypowiedzi	Potrafi przekazać to, co chce powiedzieć w prostej i bezpośredniej wymianie zdań zawierających ograniczoną ilość informacji na znane sobie lub rutynowe tematy, w innych sytuacjach musi jednak upraszczać swój przekaz. (ESOKJ)	Potrafi przekazać to, co chce powiedzieć w prostej i bezpośredniej wymianie zdań. zawierających ograniczoną ilość informacji na znane sobie lub rutynowe tematy, w innych sytuacjach musi jednak upraszczać swój przekaz.
Płynność wypowiedzi	Potrafi formułować zdania na znane sobie tematy z wystarczającą łatwością by radzić sobie w krótkiej rozmowie, mimo dość zauważalnego namyślenia się i często zdarzających się falstartów. (ESOKJ)	Potrafi formułować zdania na znane sobie tematy z wystarczającą łatwością, by radzić sobie w krótkiej rozmowie, mimo dość zauważalnego namyślenia się i często zdarzających się falstartów
	Potrafi wyrażać własne myśli w formie krótkich wypowiedzi, mimo że zdarzają się w nich ewidentne przerwy, falstarty i przeformułowania. (ESOKJ)	Potrafi wyrażać własne myśli w formie krótkich wypowiedzi, mimo że zdarzają się w nich ewidentne przerwy, falstarty i przeformułowania.

(3) Kompetencje socjolingwistyczne		
	Companion Volume	PRO SIGN
Stosowność socjolingwistyczna	Jest w stanie radzić sobie w bardzo krótkich rozmowach towarzyskich, używając typowych uprzejmych zwrotów powitalnych i adresatywnych. Potrafi sformułować zaproszenie, propozycję, prośbę o wybaczenie itp., a także reagować na nie. (ESOKJ)	Jest w stanie radzić sobie w bardzo krótkich rozmowach towarzyskich, używając typowych uprzejmych zwrotów powitalnych i adresatywnych. Potrafi sformułować zaproszenie, propozycję, przeprosiny itp., a także reagować na nie.
	Potrafi rozumieć i w prosty sposób wyrażać podstawowe funkcje językowe, takie jak uzyskiwanie i wymiana informacji, wyrażanie poglądów i przekonań. Potrafi w sposób prosty, lecz efektywny, uczestniczyć w rozmowach towarzyskich stosując najpopularniejsze wyrażenia i schematy konwersacyjne. (ESOKJ)	Potrafi rozumieć i w prosty sposób wyrażać podstawowe funkcje językowe, takie jak uzyskiwanie i wymiana informacji, wyrażanie poglądów i przekonań. Potrafi w sposób prosty, lecz efektywny, uczestniczyć w rozmowach towarzyskich, stosując najpopularniejsze wyrażenia i schematy konwersacyjne.

4.3.7. Kompetencje migowe (obecne tylko w Companion Volume)

(1) Kompetencje lingwistyczne	
Zakres umiejętności w języku migowym	<p>Dysponuje określonym zasobem znaków.</p> <p>Potrafi przedstawić różne aspekty wątków i fabuły (np. upływ czasu: „praca przez całą noc”).</p> <p>Potrafi przywołać przykłady w celu zilustrowania czegoś.</p> <p>Potrafi w jasny sposób rozróżnić rzeczy.</p> <p>Potrafi przekazać informacje w krótkiej i ograniczonej formie, ale w zrozumiały sposób.</p> <p>Potrafi po przygotowaniu się używać odpowiednich nazw i terminologii związanej z konkretnym tematem.</p> <p>Potrafi opisać charakterystyczne cechy danej osoby.</p> <p>Potrafi wyrażać swoją opinię.</p> <p>Potrafi w sposób wizualny przedstawić proste informacje dotyczące zdarzeń i relacji (np. w rodzinie).</p> <p>Potrafi zamigać bezpośrednio żądanie.</p> <p>Potrafi wyrażać ilość/liczebność czegoś z wykorzystaniem mimiki.</p> <p>Potrafi wyrazić, czy coś znajduje się blisko lub daleko, używając odpowiedniej mimiki lub innych środków niemanualnych, np. w niemieckim języku migowym (DGS) używając języka do wyrażenia „tuż za rogiem”.</p> <p>Potrafi opisać krój, kolor i materiał ubrań.</p>
Poprawność diagramatyczna	<p>Potrafi przedstawić otoczenie (np. krajobraz) przez opis jego istotnych elementów.</p> <p>Potrafi zwrócić uwagę na ważne elementy poprzez umiejscowienie ich w centrum przestrzeni.</p> <p>Potrafi wyraźnie i poprawnie zaprezentować sekwencję układów dłoni, nie tylko w izolacji, lecz także jako część zdania.</p> <p>Potrafi użyć zdania „jeśli..., to...”. Potrafi tworzyć listy i sekwencje („i... plus...”).</p> <p>Potrafi używać poprawnie klasyfikatorów w prostych zdaniach.</p> <p>Potrafi wyrazić okoliczności, pod warunkiem których ktoś coś robi („jeśli..., to...”).</p> <p>Potrafi konsekwentnie odmienić różne typy czasowników z zachowaniem uzgodnienia.</p>

	Potrafi wyrazić sekwencję zdarzeń, które nie są w relacji przyczynowo-skutkowej („i wtedy..., i też..., następnie...”).
--	---

(2) Kompetencje pragmatyczne	
Struktura tekstu migowego	Potrafi na początku tekstu podać szczegóły niezbędne do stworzenia ramy opisu, dostarczając odpowiedzi na pytania: Co?, Gdzie?, Kto?
	Potrafi we właściwy sposób przedstawić temat wypowiedzi.
	Potrafi zróżnicować poszczególne punkty na liście.
	Potrafi w formie pytań sformułować proste argumenty za i przeciw. Potrafi streścić proste zagadnienia.
Ustawienie/osadzenie w przestrzeni i perspektywa	Potrafi w trakcie migania konsekwentnie utrzymywać relatywne kształty i proporcje obiektów (np. kiedy obiera banana).
	Potrafi używać postawy ciała do zaznaczania różnych opinii wobec jakiejś kwestii (np. oddając argumenty za i przeciw poprzez odchylenie ciała w lewo lub w prawo).
	Potrafi używać mimiki odpowiedniej dla danej postaci, osoby lub rzeczy, którą opisuje. Potrafi opisywać osobę z wykorzystaniem techniki zmiany ról .
Postawa i oddziaływanie nadawcy	Potrafi wyrazić emocje przez wykorzystanie mimiki.
	Potrafi odpowiednio stosować mimikę, by wyrazić negatywne lub pozytywne emocje (ściągnięcie brwi, negatywne; podniesienie brwi, pozytywne).
	Potrafi przedstawić siebie w przyjazny i atrakcyjny sposób. Potrafi migać w sposób neutralny, bez wyraźniej ekspresji. Potrafi przekazywać i rozbudzać emocje (radość, smutek).
Płynność wypowiedzi migowej	Potrafi wyraźnie zaznaczyć koniec zdania poprzez zastosowanie pauzy.
	Potrafi rytmicznie migać proste zdania.

(3) Kompetencje socjolingwistyczne	
Stosowność socjolingwistyczna i zasób elementów kulturowych	Potrafi użyć odpowiednich środków, by zwrócić się do napotkanej nieznanym g/Głuchej osoby.
	Potrafi dostosować przestrzeń migania do kontekstu wypowiedzi i odbiorców.
	Potrafi wziąć pod uwagę cechy środowiska istotne dla komunikacji migowej (światła, obiekty na stole).

	<p>Potrafi utrzymać kontakt wzrokowy z rozmówcą podczas migania.</p> <p>Potrafi przyjąć lub odrzucić bezpośrednią prośbę lub żądanie.</p> <p>Jest zaznajomiony z powszechnymi technicznymi rozwiązaniami pomocnymi dla g/Głuchych i potrafi je nazwać.</p>
--	--

4.3.8. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe

(1) Kompetencje socjolingwistyczne	
Tworzenie różnokulturowego inwentarza	<p>Potrafi rozpoznać i stosować podstawowe konwencje kulturowe związane z codziennymi wymianami społecznymi (np. różne rytualne formy pozdrowień).</p> <p>Potrafi dostosowywać zachowanie właściwie do zwyczajowych pozdrowień, pożegnań i formuł podziękowań i przeprosin, mimo trudności z odstępstwami od rutynowego przebiegu interakcji.</p> <p>Potrafi rozpoznać, że jego zachowanie w codziennej wymianie może przekazywać wiadomość inną niż zakładana i potrafi to wytłumaczyć w prosty sposób.</p> <p>Potrafi rozpoznać, kiedy w interakcji z członkami innych kultur pojawiają się trudności, nawet jeśli nie jest pewny, jak zachować się w danej sytuacji.</p>

(2) Kompetencje socjolingwistyczne	
Rozumienie różnojęzykowe	<p>Potrafi zrozumieć krótkie, jasne wyrażnie artykułowane ogłoszenie, które dostępne jest w różnych wersjach językowych, poprzez łączenie fragmentów, które rozumie z każdej wersji.</p> <p>Potrafi zrozumieć krótkie, jasne pisemne wiadomości i instrukcje, które dostępne jest w różnych wersjach językowych, poprzez łączenie fragmentów, które rozumie z każdej wersji.</p> <p>Potrafi używać prostych ostrzeżeń, instrukcji i informacji o produkcie podanych jednocześnie w wielu wersjach językowych, w celu znalezienia właściwej informacji.</p>

(3) Kompetencje socjolingwistyczne	
Tworzenia różnojęzykowego inwentarza	<p>Potrafi uruchomić swój ograniczony inwentarz w różnych językach w celu wyjaśnienia problemu lub prośby o pomoc lub wyjaśnienie.</p> <p>Potrafi używać wyrazów i fraz z różnych języków ze swojego różnojęzykowego inwentarza tak, by sprawić, że zostanie zrozumiany w zwyczajowej codziennej sytuacji, kiedy nie może znaleźć adekwatnego wyrażenia w języku, w którym właśnie mówi.</p>

Część 3 – opis wskaźników biegłości językowej na poziomach pre-A1, A1, A2 dla PJM

5. Komentarze do standardów PJM

5.1. Wstęp

Niniejszy dokument ma na celu stworzenie standardów do nauki PJM w oparciu na uznanej powszechnie i wypracowanej na gruncie międzynarodowym ramie systemu opisu kompetencji. Jest to pierwsza tego typu propozycja dla PJM, która ma charakter ogólny – nie jest to program nauczania PJM ani szczegółowy program lektoratów czy zajęć. Najważniejszym celem tego dokumentu jest stworzenie ogólnego opisu kompetencji językowych, jakie powinna osiągnąć osoba podejmująca naukę PJM.

Rama ta widziana jest jako pewnego rodzaju punkt odniesienia dla programów nauczania, kursów, treści podręczników do nauki i materiałów edukacyjnych.

5.2. Główne założenia analizy

5.2.1. Ogólne cele dokumentu

Proponowane standardy opisu kompetencji PJM skierowane są do osób, które uczą PJM w ramach lektoratów, kursów językowych, tworzą programy nauczania czy materiały edukacyjne. Podstawą doboru deskryptorów w całym dokumencie jest założenie, że uczeń biorący udział w procesie edukacji jest słyszającym natywnym użytkownikiem polszczyzny. Taki profil ma większość osób zaczynających naukę PJM jako języka obcego. Deskryptory odnoszą się w zamyśle do osób dorosłych, ale mogą być one dostosowane do młodszych uczniów, w zależności od celów nauczania i konkretnych programów.

5.2.2. Założenia standardów dla kompetencji PJM

Skala globalna

Skala globalna w bardzo ogólnym ujęciu określa kompetencje językowe, które powinna posiadać osoba na danym poziomie znajomości języka. Spełnienie tych założeń opisuje się w postaci zbioru umiejętności dotyczących komunikacji, interakcji z natywnym (lub nie) użytkownikiem języka, rozumieniu tekstów kierowanych w odpowiedni sposób do odbiorcy czy znajomości odpowiednich struktur i wyrażeń. Skala ta zawsze stanowi bazę tworzenia deskryptorów dla kompetencji cząstkowych. Przy tworzeniu listy deskryptorów dla PJM nie wprowadzono żadnych zmian w skalach globalnych dla poziomu A1 i A2 ze względu na fakt, że opisują one ogólny poziom umiejętności językowych i jako takie nie są one zależne od konkretnego typu i modalności języka (modalności słuchowo-głosowej lub wizualno-przestrzennej).

Podstawa odniesienia deskryptorów dla standardów PJM

Podstawą doboru deskryptorów dla standardów PJM jest dokument *Companion Volume* jako najbardziej aktualna wersja ramy kompetencji. Zostały wzięte pod uwagę również inne istniejące dokumenty opierające się na tej koncepcji (ESOKJ oraz PRO SIGN). Informacja, skąd został dobrany dany deskryptor (*Companion Volume*, ESOKJ). *Companion Volume* ze względu na znaczące zmiany w obrębie samych kompetencji, wprowadzenie nowej kategorii mediacji oraz nowych kompetencji związanych z komunikacją za pośrednictwem Internetu, jest również podstawą dla ustalania kolejności poszczególnych kompetencji. Najważniejsze zmiany dotyczące dostosowania standardów do kontekstu nauki PJM zostały opisane poniżej.

Dokument PRO SIGN – komentarz

Dokument PRO SIGN jak zostało to już wspomnianie, był próbą zastosowania deskryptorów ESOKJ do języków migowych. Jego struktura nie jest spójna ze strukturą pozostałych dokumentów, przez co korzystanie z niego jest mocno utrudnione. Ponieważ został opracowany przed powstaniem dokumentu *Companion Volume*, w oczywisty sposób nie zawiera on odniesień do nowych kategorii kompetencji. Innym problemem, przed którym stoją potencjalni użytkownicy dokumentu PRO SIGN, jest brak komentarza czy opracowania merytorycznego, które wyjaśniałoby decyzje podjęte autorów. Tekst wstępu określa zmiany w ramach dostosowania deskryptorów do modalności migowej (in. wizualno-przestrzennej), ale sama ta informacja nie daje podstaw do zrozumienia wszystkich zmian, które zaszły w obrębie ram kompetencji w całym dokumencie. Tekst PRO SIGN nie ma wyraźnej struktury: kompetencje nie są ustawione w jasnej, logicznej kolejności, każda kompetencja główna ma swoje wewnętrzne uporządkowanie niezrozumiałe dla czytelnika, nie kopiuje również tej ustalonej w ESOKJ struktury prezentacji deskryptorów. Tylko dla interakcji migowej wyodrębnione zostały osobno w spisie strategii interakcji – dla pozostałych kompetencji zostały pominięte (można się jedynie domyślać, czym kierowali się twórcy dokumentu przy podejmowaniu tej decyzji). To wszystko powoduje również chaos przy lekturze całego dokumentu i próbach odniesienia go do obowiązujących ram ESOKJ: niezrozumiałe zmiany nazw niektórych kompetencji, zmiany kolejności, ominięcie niektórych kategorii i przesunięcia w ich obrębie.

Wszystko to wpłynęło na decyzję, by PRO SIGN nie brać za podstawę odniesienia dla propozycji standardów dla PJM. Ze względu na brak szerszego

opracowania oraz niejasność zastosowanych zmian w zakresie kolejności i układu deskryptorów, liczne dwuznaczności i błędy nie może być PRO SIGN dokumentem, który powinien być podstawą opracowań szczegółowych.

5.3. Zmiany w obrębie kompetencji dla PJM w stosunku do dokumentu Companion Volume

5.3.1. Wprowadzenie poziomu pre-A1

W ramach standardów PJM przedstawione zostały deskryptory dla poziomu pre-A1, A1 oraz A2.

Pre-A1 jest poziomem określającym tylko pewne umiejętności i wiedzę z zakresu pierwszych interakcji z językiem obcym (nie ma więc skali ogólnej). Dla języków fonicznych będą to napisy w języku obcym (w metrze, na dworcu, w gazecie, w internecie), wypełnianie formularzy (np. na lotnisku), pierwsze kontakty językowe oparte na samej chęci porozumienia z drugą osobą (bez znajomości wspólnego języka). Poziom ten określa również ogólne kompetencje dotyczące przekazywania informacji na przeróżne sposoby, nie tylko językowe (na przykład, za pomocą ruchów ciała, mimiki). Kompetencje określone dla pre-A1 nie są w żaden sposób wymagane, by przystąpić do nauki języka obcego. Mogą być jednak istotne dla wstępnego przygotowania do kontaktu w języku obcym i w tym kontekście mogą określać również różnorodne motywacje uczących się danego języka obcego (samokształcenie, chęć podróży do obcego kraju, zrozumienie kolegów z grupy różnojęzycznej, współpracowników, podstawowe kontakty z instytucjami w obcym kraju, itp.). Dla nauki języka migowego jako obcego wykorzystanie kompetencji na tym poziomie może również służyć jako etap wstępny, poszerzający świadomość własnego ciała, wykorzystania mimiki i różnych strategii dla osiągnięcia konkretnego celu komunikacyjnego.

Tam, gdzie dodanie deskryptorów na poziomie pre-A1 było zasadne, zostało to odnotowane w niniejszych standardach. W wielu kategoriach, szczególnie uwzględniając specyficzny kontekst funkcjonowania języka migowego jako języka mniejszości językowej Głuchych w Polsce i jako systemu nieposiadającego utrwalonej formy pisanej, część z deskryptorów została pominięta w stosunku do propozycji z dokumentu Companion Volume.

Dla zobrazowania sytuacji, w których może odnaleźć się osoba przed rozpoczęciem nauki PJM, podamy kilka przykładów. Na poziomie pre-A1 opisane deskryptory dotyczą umiejętności podstawowego przekazywania informacji za pomocą gestów (wskazywania konkretnych obiektów palcem), mimiki lub

pantomimy. Dopuszczamy możliwość porozumienia się z osobą g/Głuchą za pośrednictwem ogólnych gestów w ramach codziennych interakcji (w sklepie, przy zamawianiu jedzenia, na dworcu itp.), które wymagają od obu uczestników upraszczania komunikatu i dostosowania się do kontekstu. Tutaj możemy myśleć o pokazywaniu liczby obiektów na palcach (nawet jeśli słyszący rozmówca nie ma świadomości istnienia liczebników w PJM), wskazywaniu rysunku dla oddania znaczenia znaku migowego lub pytania o jego znaczenie, gestach tworzonych doraźnie lub pantomimie. Innym przykładem kompetencji z poziomu pre-A1 jest znajomość pojedynczych znaków migowych – dostępnych uczącym się z różnych źródeł: słowników, vlogów, telewizji (np. programów dla dzieci). Do tego zalicza się także znajomość poszczególnych prawidłowych znaków alfabetu daktylograficznego PJM (nawet w takich sytuacjach, w których uczący się ma **mylne** przekonanie dotyczące PJM-u, jako komunikacji polegającej na literowaniu polskich wyrazów).

5.3.2. Zmiany w obrębie kompetencji

W dokumencie Companion Volume uwzględniono kompetencje dla języka migowego. Jest to jednak lista zastosowana odrębnie w schemacie dokumentu, ze względu na fakt, że pierwotny schemat ESKOJ nie brał pod uwagę sytuacji języka, który nie ma formy dźwiękowej oraz nie stosuje żadnego systemu pisma. Jest to wyraźnie widoczne w wyodrębnieniu na liście kompetencji umiejętności takich jak czytanie oraz słuchanie. Tak widziany proces nauki języka obcego w oczywisty sposób nie odpowiada sytuacji kształcenia w języku migowym. Stąd też umiejętności te muszą zostać zmodyfikowane lub pominięte. Ze względu na brak oficjalnych i ogólnie przyjętych form zapisu języków migowych (pomijając propozycje akademickie i badawcze) nie uwzględniamy w niniejszych standardach całej umiejętności czytania ze zrozumieniem. Taka sama decyzja została podjęta przy umiejętności „Interakcja pisemna”. Jeśli kompetencja „Rozumienie tekstu pisanego” pojawia się w deskryptorach, jest ona usuwana lub, jeśli istnieje taka możliwość, jest dostosowywana do kontekstu stosowania języka migowego i pisanej polszczyzny.

Zmiany w kompetencji rozumienie

W ramach tej kompetencji została pominięta umiejętność „Czytania ze zrozumieniem”. Również kompetencje odnoszące się do rozumienia ze słuchu nie mają zastosowania dla modalności wizualno-przestrzennej. W standardach PJM ta umiejętność została dostosowana do kontekstu używania języka migowego i

zastąpiona kompetencją „Rozumienie na żywo”. Kompetencja ta odnosi się do sytuacji komunikacji migowej twarzą w twarz, bez pośrednictwa jakichkolwiek innych kanałów komunikacji (telewizja, Internet). Realizuje się ona poprzez bezpośredni kontakt z osobą migającą w różnych sytuacjach komunikacyjnych: rozmowy dwóch natywnych użytkowników lub w uczestniczeniu w komunikacji jako widz (odbiorca), np. podczas oprowadzania po muzeum, konferencji lub różnego rodzaju wykładach.

Zmiany w kompetencji produkcja

W ramach zapewnienia spójności opisu kompetencji umiejętność „Wypowiedź ustna” została zmieniona na „Wypowiedź na żywo”. Odnosi się ona do sytuacji komunikacyjnej, w której używamy języka migowego w bezpośrednim kontakcie z drugą osobą, bez pośrednictwa innych środków komunikacji. Należy rozróżnić typ wypowiedzi między komunikacją w języku migowym na żywo od nagranej wypowiedzi w języku migowym (np. za pomocą kamery lub telefonu). Komunikacja na żywo może być wcześniej przećwiczona i przygotowana, ale musi być nadana w konkretnej sytuacji, w której biorą udział inni użytkownicy języka. Nie ma więc miejsca na ponowne zamiganie tak nadanego komunikatu (jak ponowne nagranie), a poprawki wprowadzane są w czasie rzeczywistym przy wsparciu i z pomocą rozmówców. W większości wypadków jednak umiejętność ta odnosi się do spontanicznych sytuacji komunikacyjnych zakładających produkcję tekstu migowego, na wyższych poziomach uwzględniając coraz wyższy stopień swobody stosowania środków językowych, konstrukcji i leksyki.

Inną cechą właściwą modalności migowej jest brak tworzenia wypowiedzi pisemnych (ze względu na brak systemu pisma języka migowego). Nie jest to jednak w naszej ocenie kompetencja, której nie można dostosować do kontekstu komunikacji w języku migowym. W tym miejscu opisu deskryptorów proponujemy zamianę jej na zbiór kompetencji, który odnosi się do umiejętności przygotowania i dostosowania języka migowego do sytuacyjnych i technicznych wymagań tekstów nagrywanych za pomocą kamery (także telefonu, kamerki internetowej). Umiejętność tę określiliśmy jako „Wypowiedź rejestrowana”. Wypowiedź ta oznacza, że komunikat migowy nadawany jest za pośrednictwem innego kanału niż bezpośrednio „twarzą w twarz”. Jest kilka zasadniczych argumentów za wprowadzeniem tej umiejętności do standardów kompetencji języka migowego. Z jednej strony odzwierciedla to rzeczywistość językową, w której funkcjonują Głusi użytkownicy PJM nagrywający swoje filmy na forach społecznościowych, vlogi, informacje, zaproszenia, wiadomości

o istotnych wydarzeniach. Wielu Głuchych korzysta z mediów społecznościowych nie tylko w przez pośrednictwo pisemnej polszczyzny, lecz także jeśli tylko chcą, poprzez nagrania tekstów migowych. Jest to wyraźny znak czasów, w których rozwój technologii służy także rozwojowi komunikacji członków Głuchej społeczności (dzisiaj wybór sposobu komunikacji zależy od indywidualnych preferencji, kontekstu komunikacyjnego, zakładanych odbiorców itp.).

Kolejnym argumentem za wprowadzeniem tej kompetencji jest fakt, że przygotowanie tekstu miganego do nagrania i przygotowanie wypowiedzi pisemnej obejmuje podobne etapy: planowanie wypowiedzi, strategie kompensacji, doboru odpowiednich środków językowych, ćwiczenie formy wypowiedzi. Można także dodać, że teksty użytkowe, które występują zazwyczaj w formie pisemnej, w języku migowym najczęściej są podane w postaci rejestrowanej. Do takich tekstów użytkowych zaliczymy: zaproszenie, ogłoszenie, streszczenie, opowiadanie itp. W tej postaci nagrania migowe łatwiej udostępnić szerszemu kręgowi odbiorców, który może być rozsiany po całym terytorium kraju i nie ma możliwości otrzymania danej informacji w bezpośrednim kontakcie.

Za umieszczeniem tej kompetencji w standardach przemawia również doświadczenie wyniesione z różnych kursów PJM. Uczestników zajęć bardzo często prosi się o nagranie prac domowych: rejestrowanie wypowiedzi dotyczących różnego rodzaju doświadczeń, tematów osobistych.

Nie mniej ważne w tym kontekście jest też przekazywanie uczącym się wiedzy dotyczącej tego, jak warunki otoczenia i ograniczenia techniczne mogą wpływać na kształt tekstu migowego, stosowania przestrzeni i wyrazistości komunikatu (m.in. świadomość ograniczeń kadru wobec przestrzeni migania, odpowiednie oświetlenie, różnego rodzaju przeszkody i dystraktory wpływające na odbiór nagranych komunikatu).

Zmiany w kompetencji interakcja

Umiejętność interakcji obejmuje konwersacje, dyskusje formalne i nieformalne oraz wszelkie sposoby wymiany informacji: nadawania komunikatów zakładające uczestnictwo co najmniej dwóch rozmówców.

Wprowadzono dwie zasadnicze zmiany w zakresie tej kompetencji. Ze względu na kontekst możliwych i prawdopodobnych sytuacji używania PJM w codziennych kontekstach komunikacyjnych podjęto decyzję o usunięciu kompetencji „Rozmowy przy kupowaniu towarów i usług”. Dotyczy ona np.: zakup biletu, pytania

o ceny produktów, ich właściwości, reklamacje, informacje z biura turystycznego, aż do (na poziomach powyżej A2) negocjacji warunków transakcji, próśb o zadośćuczynienie i rekompensatę. Cała umiejętność zaprojektowana jest tak, by uczącego stawiać w roli klienta (nigdy w roli oferującego). Biorąc pod uwagę, że standardy PJM określają umiejętności uczących się (słyszących) natywnych użytkowników polszczyzny, sytuacja, w której będą wchodzić w interakcję zakupu towarów od osoby posługującej się językiem migowym, jest niezwykle mało prawdopodobna. Mimo technologicznego i edukacyjnego rozwoju w kontekście polskim, czymś zupełnie wyjątkowym są firmy, które wymagają bezpośredniego kontaktu słyszących z Głuchymi sprzedawcami czy usługodawcami. Wymaganie od uczących się tego zasobu kompetencji w ramach standardów ogólnych byłoby pewnym nadużyciem i nie odpowiadałoby rzeczywistości językowej, w której mogą znaleźć się użytkownicy PJM. Dużo częściej w tym przypadku role są odwrotne, to Głuchy klient może wykorzystać znajomość języka migowego sprzedawcy. Na poziomie ogólnym kompetencje te są według oceny autorów ściśle związane z kontekstem interakcji, stąd też powinny być uwzględniane w wytycznych tworzonych dla konkretnych grup społecznych, które mają określone potrzeby komunikacyjne (np. inne dla lekarzy i ratowników medycznych, inne dla policjantów czy sprzedawców).

Kompetencja dotycząca „Prowadzenia i udzielania wywiadów” odnosi się do różnorodnych form interakcji, a samo określenie „wywiad” jest tu stosowane bardzo szeroko. Wywiad w tym kontekście to każda rozmowa prowadzona między dwiema osobami, z których jedna ma inną pozycję (ustanowioną formalnie lub nie) niż druga. Wywiadem może być rozmowa u lekarza, rozmowa o pracę, egzamin, wypełnianie różnorodnych ankiet z uczestnictwem ankietera, a także (na wyższych poziomach) wypowiedzi będące odpowiedzią na zadane pytania otwarte (jak w prawdziwym wywiadzie) i umiejętność przechodzenia między rolami (osoby odpowiadającej na pytania, jak i je zadającej).

W ramach tej umiejętności nie uwzględniono kompetencji „Interakcja pisemna” (obejmującej m.in. korespondencję, notowanie).

„Interakcja online” obejmuje dwa zestawy kompetencji: konwersację on-line i dyskusję oraz interakcję on-line nastawioną na cel, wymianę dóbr oraz współpracę. Ta druga kompetencja odnosi się na poziomach pre-A1, A1 i A2 do tych samych sytuacji komunikacyjnych, co „Rozmowy przy kupowaniu towarów i usług”. Stąd też nie ma dla nich w standardach deskryptorów. Dodatkowo zakłada ona oryginalnie bardzo

szeroką definicję interakcji za pośrednictwem internetu, na przykład w ramach współpracy przy projekcie, rozumienia i wykonywania zadań przekazywanych online. W kontekście nauczania zdalnego wymuszonego określonymi warunkami zewnętrznymi, kwestią otwartą pozostaje, czy taka forma prowadzenia zajęć z języka migowego powinna być uwzględniona w standardach PJM. Nie jest to z pewnością wynik decyzji prowadzących i lektorów, którzy preferują zajęcia twarzą w twarz i bezpośredni kontakt z uczniami. Do przemyślenia również pozostaje status interakcji słyszających użytkowników PJM z migającymi użytkownikami i częstotliwość/prawdopodobieństwo uczestniczenia w takich sytuacjach na co dzień (np. rozmowy dotyczące wspólnego wykonania projektu, pracy domowej).

Mediacja

Ze względu na fakt, że umiejętności z zakresu mediacji są nowym elementem ram kompetencji, wprowadzonym dopiero w dokumencie Companion Volume, z oczywistych względów nie były one uwzględnione w dokumencie PRO SIGN. W standardach PJM są one dostosowane do sytuacji języka migowego oraz roli jaką pełni (pisana i mówiona) polszczyzna w komunikacji z Głuchymi.

Dla „Mediacji tekstu” zdecydowano się interpretować ją dwutorowo, tj. z jednej strony tekst rozumiany jako nagranie w PJM, a z drugiej tekst jako tekst pisany w polszczyźnie, który podlega przekształceniom w języku migowym (nie tylko w sytuacji tłumaczenia z jednego języka na drugi).

Zdecydowano o następującym podziale deskryptorów w obrębie tych dwóch kategorii.

W sytuacji, w której komunikacja dotyczy mediacji w relacji tekst w języku migowym – tekst w języku migowym wybrano deskryptory:

- Przekazywanie konkretnej informacji na żywo
- Przekazywanie konkretnej informacji w nagraniach
- Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę)
- Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury)

W sytuacji, w której komunikacja dotyczy mediacji w relacji tekst w języku polskim – tekst w języku migowym (a więc relacja tłumaczenia na PJM, przetwarzania tekstu na PJM) wybrano deskryptory:

- Wyjaśnianie danych (pisanych)
- Przetwarzanie tekstu (polskiego) na żywo

- Tłumaczenie tekstu (polskiego) na żywo
- Nagrywanie tłumaczenia tekstu (polskiego)

Dobór deskryptorów do konkretnej grupy był podyktowany przyjętym założeniem dla celów niniejszych standardów. Dokument ten zakłada, że uczącym się jest natywny, słyszący użytkownik polszczyzny, dlatego nie musi on otrzymywać tekstów spreparowanych tak, by były one podane wyraźnie, wolno, by można było je przekształcić pod względem informacyjnym w PJM (co jest czymś innym niż przetworzenie czy tłumaczenie z języka na język). Podanie tekstu w języku polskim natywnemu użytkownikowi powoduje, że przeprowadza on proces „upraszczania” informacyjnego na tym samym tekście polszczyzny, a nie na PJM.

Podobnie ma się sytuacja przy kompetencjach określających „Wyrażanie reakcji na tekst twórczy” oraz „Analizę i krytykę tekstu artystycznego”. Chcąc kształcić kompetencje użytkowników w zakresie PJM, musimy podawać im teksty artystyczne w języku migowym – artystyczny tekst w języku polskim dla natywnych użytkowników polszczyzny nie stanowi problemu na poziomie rozumienia języka i treści dzieła (stąd też nie będzie on pozwalał na kształcenie zakładanej umiejętności, a odnosić się będzie na innym poziomie do przetworzenia/tłumaczenia tekstu polskiego na PJM).

5.4. Dostosowanie kompetencji języka migowego z CompanionVolume do standardów PJM

W dokumencie Companion Volume podjęto próbę odniesienia komunikacyjnych kompetencji językowych do specyficznych właściwości języków migowych. W ocenie autorów próba ta jest istotną zmianą na gruncie zwiększania świadomości glottodydaktycznej w kontekście uczenia języków migowych. Nie jest to jednak rozwiązanie idealne i z pewnością czeka je długi proces opracowywania standardów ogólnych uwzględniających bardzo szeroki kontekst funkcjonowania społeczności migowych wśród słyszającej, niemigającej większości użytkowników języków fonicznych.

Propozycja osobnych kompetencji w dokumencie tak ogólnym jak CEFR Companion Volume ma swoje uzasadnienie, jednak dla tworzenia standardów kompetencji tylko dla PJM rozróżnienie tych dwóch grup nie jest potrzebne. Komunikacyjne kompetencje językowe są również możliwe do zastosowania przy językach migowych. Stąd też decyzja by stały się one podstawą niniejszych

standardów i uwzględniały modyfikację ze względu na specyficzne właściwości kompetencji migowych (np. wykorzystania mimiki, alfabetu palcowego i przestrzeni). Połączenie tych dwóch ram w jedną daje także czytelnikowi jaśniejszy obraz szerokiego wachlarza kompetencji PJM, które powinien zdobyć w trakcie nauki uczący się.

Przy deskryptorach, których nie można było przenieść do odpowiadających im kategorii ogólnych, uwzględniono następujące dodatkowe kompetencje migowe: w ramach kompetencji językowej dodano do listy poprawność diagramatyczną, zmodyfikowano poprawność fonologiczną (rozumianą jako artykulację znaków), a poprawność ortograficzną zastąpiono poprawnością daktylograficzną.

Do kompetencji pragmatycznych dodano: „Ustawienie/osadzenie w przestrzeni i perspektywę”, a także „Postawę i oddziaływanie nadawcy”.

5.5. Deskryptory dla PJM

5.5.1. Zasady doboru deskryptorów. Zmiany w obrębie deskryptorów

Deskryptory, które stanowią podstawę niniejszego opracowania, zostały zaczerpnięte głównie z dokumentu Companion Volume. Pojedyncze deskryptory zawarte w propozycji PRO SIGN również zostały dostosowane do struktury tego dokumentu i zostały wybrane, jeśli deskryptory ogólne nie odpowiadały wprost zamierzonym poziomom kompetencji. W miejscach, gdzie podjęto decyzję o zmianie lub modyfikacji konkretnego deskryptora, by dostosować go do specyficznych właściwości modalności wizualno-przestrzennej, zostało to wyraźnie zaznaczone.

Deskryptory wymagają bardzo często dostosowania sformułowań językowych, które uwzględniałyby specyfikę języka migowego. Dotyczy to zmian dotyczących, np. foniczności: bezpośredniego odniesienia do produkcji i odbioru dźwięków, mówienia językiem fonicznym lub słuchania. Całą kompetencją dostosowaną do języka migowego jest poprawność fonologiczna, która dla PJM odnosi się do stopnia poprawności artykulacji manualnych znaków migowych.

Ponieważ w ramach standardów dla PJM połączono kompetencje języka migowego z ogólnymi kompetencjami językowymi, zdecydowano się na usuwanie tych deskryptorów, które powtarzają informacje lub w bardzo konkretny sposób realizują wcześniej już opracowane deskryptory z poziomu ogólnego. Takim przypadkiem jest na przykład deskryptor przypisany do kompetencji migowej dotyczący konkretnych cech opisywanego obiektu: opis kształtu (wysokości, szerokości, długości), który jest tożsamy z ogólnym deskryptorem (kompetencja

Wypowiedź monologowa: udzielanie informacji): *Potrafi w prosty sposób opisać obiekt lub obrazek, z użyciem prostych znaków, wyrażeń oraz utartych zwrotów, jeśli miał możliwości wcześniejszego przygotowania wypowiedzi i w trakcie migania może bezpośrednio odnosić się do tego obiektu/obrazka.*

Zgodnie z filozofią dokumentów ESOKJ deskryptory powinny być formułowane w sposób ogólny, tak by wskazywać na szczegółowe umiejętności i wiedzę z zakresu kompetencji językowej, ale jednocześnie nie powołując się na konkretne przykłady użycia formuł językowych, wyliczeń konstrukcji czy leksyki. W ramach list deskryptorów pojawiają się sporadycznie przykładowe wyrażenia lub słownictwo, ale nie ograniczają one w żaden sposób zasobu możliwych konstrukcji i leksyki, które mogą być wykorzystane w konkretnym kontekście edukacyjnym.

W opracowaniu standardów PJM przykłady są w niektórych miejscach przytaczane jako ilustracja zastosowania deskryptora w kontekście języka migowego, ale należy pamiętać, że przykłady te nie powinny ograniczać osób korzystających z niniejszego opracowania, nie odnoszą się one bowiem do konkretnych sytuacji językowych. W niektórych miejscach pozostawiono oryginalne przykłady z dokumentu Companion Volume lub PRO SIGN (przykład: strategia Kompensacji, poziom A2), w innych - zmieniono je, dostosowując do kontekstu sytuacyjnego i językowego (Rozumienie jako widz, A2).

Modyfikacją redakcyjną tekstu, która powinna ułatwić odbiór zamieszczonych w standardach ram kompetencji, jest zmiana w zakresie kolejności deskryptorów (w stosunku do dokumentu Companion). Deskryptory w ramach danego poziomu (pre-A1, A1, A2) zapisane są zawsze w kolejności od góry do dołu, która sugeruje zwiększenie poziomu trudności umiejętności (np. w ogólnym opisie kompetencji Rozumienia, na poziomie A1: poziom trudności przechodzi od rozpoznawania pojedynczych znaków do rozumienia informacji w wypowiedzi).

6. Opis kompetencji dla polskiego języka migowego

6.1. Językowe aktywności komunikacyjne oraz strategie

6.1.1. Rozumienie

Rozumienie to zbiór umiejętności, na które składa się przyjmowanie i przetwarzanie danych językowych, odczytanie znaczenia oraz rozpoznanie, jakie intencje nadawcy kryją się za danym tekstem. Aktywności w ramach tej kompetencji zostały rozdzielone ze względu na sytuację komunikacyjną i dostępność tekstu.

Działania językowe (aktywności)

— Rozumienie na żywo

Wszystkie aktywności dotyczą sytuacji, w których obserwujemy bezpośrednio czyjś wypowiedź w języku migowym.

Rozumienie rozmowy między rodzimymi użytkownikami języka

Wyróżnia się dwa rodzaje sytuacji: pierwsza — inni rozmówcy w grupie rozmawiają między sobą (bez zwracania się bezpośrednio do uczącego się), druga — użytkownik przysłuchuje się rozmowie między osobami w pobliżu. Obie sytuacje są trudniejsze niż bezpośrednia rozmowa, rozmówcy mogą odnosić się do znanych sobie doświadczeń i wariantów użycia. Użytkownik nie jest adresatem wypowiedzi i nie może liczyć na pomoc i wsparcie (np. wyjaśnienie, powtórzenie).

Odbiór jako widz

Odbiór komunikatu jako widz dotyczy sytuacji, w której jesteśmy członkiem publiczności i oglądamy czyjeś wystąpienie, na przykład na spotkaniu lub seminarium, na konferencji lub wykładzie, a także podczas wycieczki z przewodnikiem, na weselu lub innej uroczystości.

— Rozumienie mediów wizualnych - ogólny opis umiejętności

Wszystkie aktywności dotyczą rozumienia wypowiedzi w języku migowym przekazywanej za pośrednictwem mediów.

Oglądanie komunikatów i instrukcji

Oglądanie komunikatów i instrukcji wymaga zwiększonej koncentracji, której celem jest wyłapanie konkretnych informacji z tekstu. Czasami bowiem komunikatom i instrukcjom mogą towarzyszyć zakłócenia.

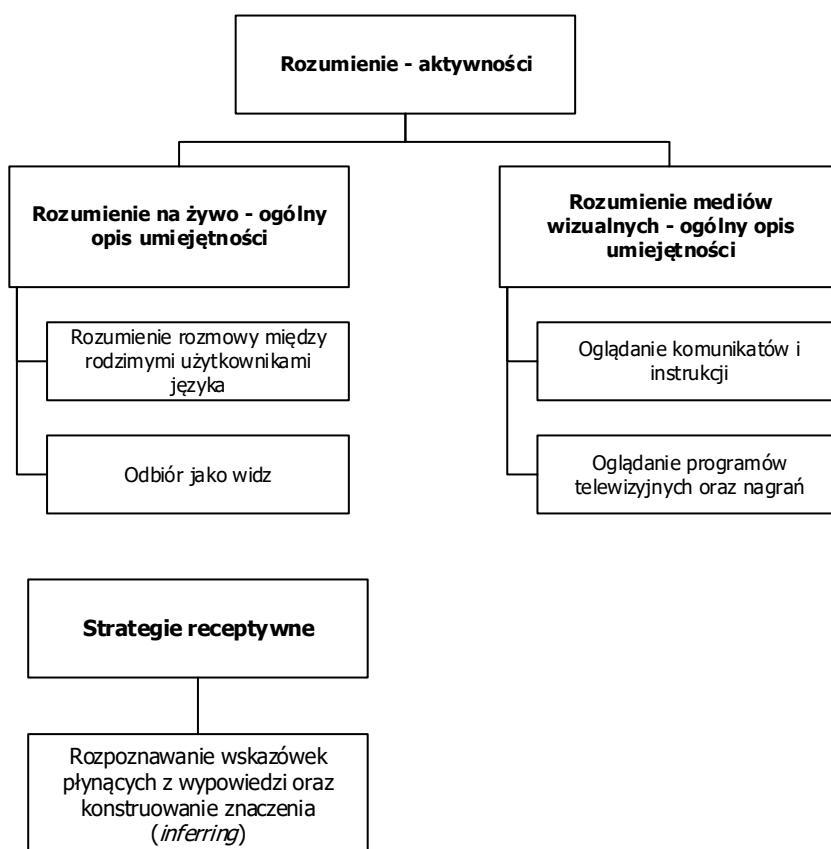
Oglądanie programów telewizyjnych oraz nagrań

Oglądanie programów telewizyjnych i nagrań obejmuje media transmitowane i nagrane materiały, np. wiadomości, prognozy pogody, reportaże, wywiady i filmy dokumentalne. Skala zakłada dostęp do telewizji tworzonej w języku migowym.

Strategie receptywne

Rozpoznawanie wskazówek płynących z wypowiedzi oraz konstruowanie znaczenia (inferring)

W trakcie odbioru informacji zrozumienie postępuje poprzez przetwarzanie informacji od szczegółu do ogółu (lub odwrotnie) oraz wykorzystanie treści i schematów do konstruowania znaczenia.

6.1.2. Produkcja

W produkcji zawarte zostało zarówno mówienie, jak i pisanie. Wypowiedzi mówione mogą zawierać bardzo zróżnicowane teksty – od anegdoty aż po formalną prezentację. Umiejętności z tej kompetencji często są bardzo ważne w kontekście zawodowym i przywiązują się do nich szczególną wartość społeczną. Ważna bywa też znajomość konwencji danego gatunku tekstu.

Strategie produkcyjne służą poprawie jakości produkcji nieformalnej i formalnej.

Działania językowe

– Wypowiedź na żywo

Wszystkie aktywności dotyczą sytuacji komunikacyjnych, w których zwracamy się do rozmówcy/rozmówców w sposób bezpośredni, na żywo.

Wypowiedź monologowa: opisywanie doświadczeń i przeżyć

W tym rodzaju wypowiedzi zawierają się narracje oraz opisy. Pojawia się tu wiele deskryptorów odzwierciedlających bezpośredni związek między funkcjami komunikacyjnymi a językiem używanym do ich wyrażania.

Wypowiedź monologowa: udzielanie informacji

Skala dotyczy wyjaśniania odbiorcom informacji. Komunikacja jest wyraźnie jednokierunkowa, nie jest to wymiana informacji. Odbiorca może jednak przerywać i prosić o powtórzenie i wyjaśnienie.

Wypowiedź monologowa: przedstawianie własnego stanowiska

Przedstawianie własnego stanowiska (np. w debacie) opisuje zdolność do stawiania argumentów i ich obrony.

Oświadczenia publiczne

Oświadczenia publiczne to bardzo specjalny sposób przekazywania ważnych informacji grupie osób, np. w sytuacjach prywatnych (wesele) lub podczas wycieczki, imprezy.

Zwracanie się do publiczności

Zwracanie się do publiczności wymaga wygłoszenia prezentacji lub przemówienia podczas publicznego wydarzenia, spotkania, seminarium lub zajęć. Chociaż przemówienie jest przygotowane wcześniej, zwykle nie jest odtwarzane w identyczny sposób. W deskryptorach uwzględniono również sytuacje, w których padają pytania ze strony publiczności.

— Wypowiedź rejestrowana

Wszystkie aktywności dotyczą sytuacji, w której nagrywamy swoją wypowiedź w języku migowym. Ze względu na możliwość dowolnej liczby podejść oraz aspekty techniczne jest to osobna skala niż wypowiedź na żywo.

Wypowiedź twórcza

Wypowiedź twórcza obejmuje osobistą, kreatywną ekspresję w wielu różnych typach tekstów.

Strategie produktywne

Ten typ strategii jest przedstawiany w kontekście klasycznego podejścia do komunikacji językowej. Rozróżniamy w nim cztery rodzaje strategii: planowanie, wykonanie, monitorowanie i korektę. Dla produkcji są one przedstawione jako: planowanie, kompensacja (= wykonanie), a monitorowanie i korekta zostały połączone w jedną skalę.

Planowanie wypowiedzi

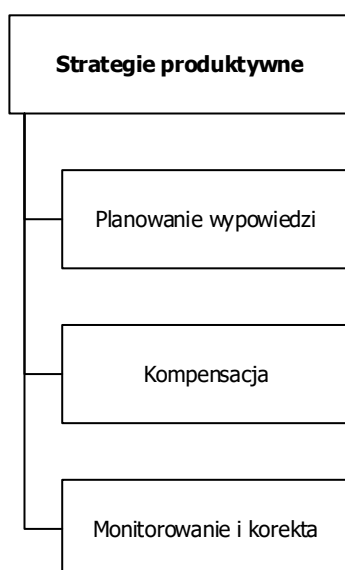
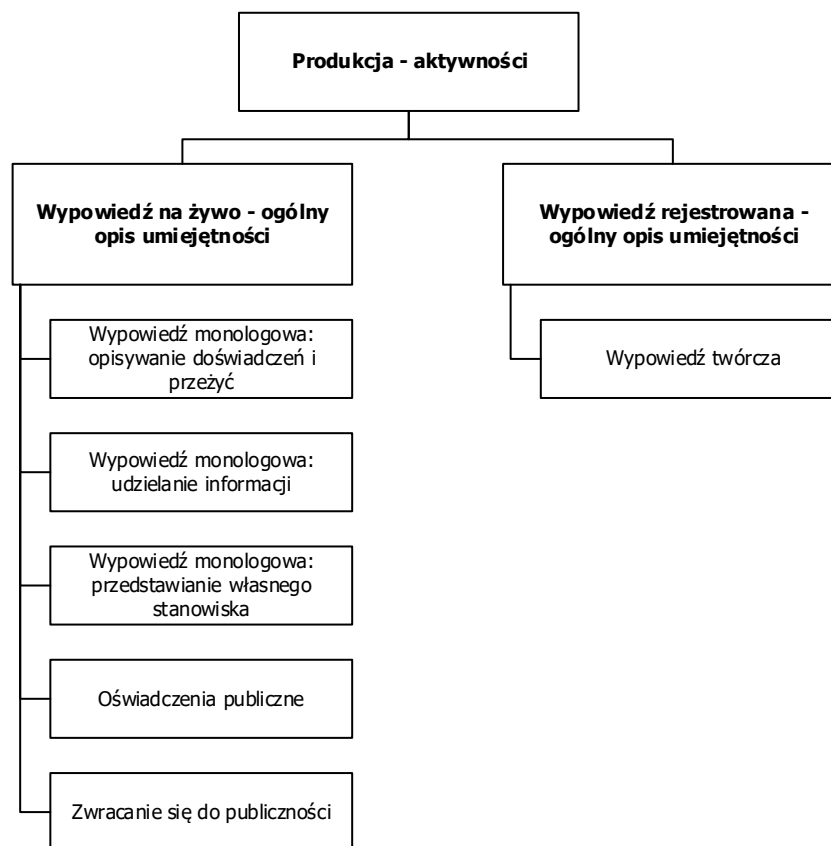
Planowanie dotyczy przygotowania mentalnego przed miganiem na żywo lub nagrywaniem wypowiedzi migowej. Może obejmować świadome myślenie o tym, co zamigać i jak to sformułować. Tutaj zawierają się również próby i tworzenie szkiców wypowiedzi.

Kompensacja

Kompensacja dotyczy podtrzymania komunikacji, gdy nie można wymyślić lub przypomnieć sobie odpowiednich wyrażeń.

Monitorowanie i korekta

Monitorowanie i korekta składają się z: (a) spontanicznego uświadomienia sobie, że ktoś się przejęczył lub napotkał problem oraz (b) bardziej świadomego (być może zaplanowanego) procesu cofania się do poprzedniej wypowiedzi i sprawdzenia jej poprawności i stosowności.

6.1.3. Interakcja

Interakcja obejmuje dwie lub więcej stron współtworzących dyskurs. Jest ona jedną z ważniejszych elementów ESOKJ. Za źródło języka uważa się interakcje mówione oparte na współpracy lub dokonywaniu transakcji. Opowiadanie historii, a następnie czytanie i pisanie można uznać za naturalne etapy rozwoju interakcji.

Interakcja jest również podstawą uczenia się, dlatego w strategiach interakcyjnych pojawiają się skale dotyczące zabierania głosu, współdziałania i prośby o wyjaśnienie. Strategie te są również bardzo ważne w komunikacji w świecie rzeczywistym.

Działania językowe (aktywności)

— Interakcja na żywo - ogólna ocena umiejętności

Skale interakcji na żywo można zgrupować w trzy makrofunkcje (wraz ze specjalistycznymi gatunkami wypowiedzi): 'interpersonalną', 'transakcyjną' oraz 'oceniającą'.

Rozumienie rozmówcy rodzimego użytkownika języka

Aktywność ta polega na zrozumieniu osoby, z którą bezpośrednio nawiązuje się interakcję w języku migowym. W takiej sytuacji komunikacyjnej istnieje też możliwość ustalania znaczenia w trakcie komunikacji.

Konwersacja

Konwersacja to interakcja, której główną cechą jest funkcja społeczna: nawiązywanie i podtrzymywanie osobistych relacji.

Dyskusja nieformalna (z przyjaciółmi)

Dyskusja nieformalna (z przyjaciółmi) obejmuje zarówno aspekty interpersonalne, jak i krytyczne użycia języka. Oba aspekty w codziennych interakcjach nieustannie się ze sobą przeplatają.

Dyskusja formalna i udział w spotkaniach

Dyskusja formalna odnosi się przede wszystkim do kontekstu zawodowego i akademickiego.

Rozmowa prowadzona w konkretnym celu

Rozmowa prowadzona w konkretnym celu dotyczy zadaniowej pracy w zespole. Jest to częsta sytuacja w codziennym życiu, zwłaszcza w kontekście zawodowym.

Wymiana informacji

W ramach wymiany informacji ważny jest zarówno rodzaj wymiany (np. pytania, instrukcje), jak i rodzaj informacji (np. informacje osobowe, ustalenia).

Prowadzenie i udzielanie wywiadów

W tej kompetencji zawarto wyspecjalizowane role obecne w szeroko rozumianej sytuacji wywiadu, np. podczas wizyty lekarskiej, rozmowy o pracę, egzaminów, ankiet, projektów akademickich.

Interakcja z wykorzystaniem telekomunikacji

Dla komunikacji w języku migowym istotne są wideorozmowy dostępne za pośrednictwem telefonu lub aplikacji internetowych.

– Interakcja online

Interakcja online zawsze odbywa się za pośrednictwem maszyny, dlatego też nigdy nie będzie dokładnie taka sama jak interakcja twarzą w twarz. Niektóre wymagania udanej interakcji online, to:

- potrzeba większej redundancji w wiadomościach,
- konieczność upewnienia się, że wypowiedź została poprawnie zrozumiała,
- umiejętność radzenia sobie z nieporozumieniami i reakcjami emocjonalnymi.

Dyskusja i rozmowa przez internet

Dyskusja i rozmowa przez internet mogą dotyczyć nie tylko poważnych kwestii, lecz także otwartej, właściwie dowolnej, formy wymiany społecznej.

Strategie interakcyjne

Wydzielone są trzy skale deskryptorów: „Zabieranie głosu”, „Współdziałanie w interakcji” oraz „Prośba o wyjaśnienie”. „Zabieranie głosu” jest powtórzone w części poświęconej kompetencji pragmatycznej, ponieważ jest to kluczowa część kompetencji dyskursywnej. „Współdziałanie w interakcji” można podzielić na strategie poznawcze oraz strategie współpracy.

Zabieranie głosu

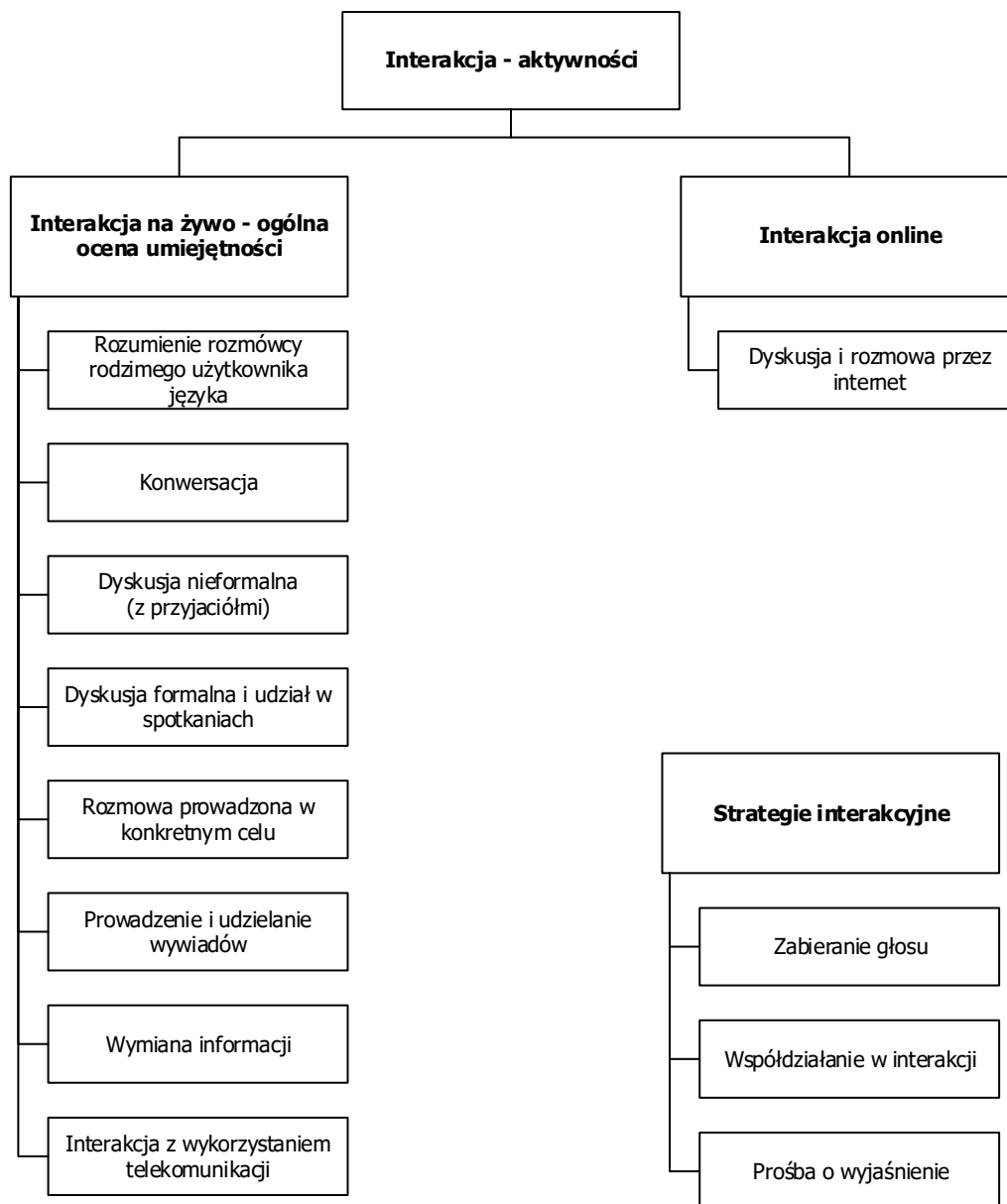
Zabieranie głosu dotyczy umiejętności przejmowania inicjatywy w dyskursie: inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz interweniowania w tocząca się dyskusję.

Współdziałanie w interakcji

Współdziałanie opisuje wspólne wysiłki każdej ze stron, które mają pomóc w rozwinięciu dyskusji.

Prośba o wyjaśnienie

Prośba o wyjaśnienie to interwencja w interakcję w celu: potwierdzenia, że ktoś śledzi dyskusję, zadania pytania o zrozumienie i pytań uzupełniających.

6.1.4. Mediacja

W mediacji użytkownik/uczeń działa jako pośrednik, który pomaga w konstruowaniu lub przekazywaniu znaczenia, czasem w tym samym języku, czasem z jednego języka do drugiego (mediacja międzyjęzykowa).

Nacisk położony został na rolę języka w procesach, takich jak tworzenie przestrzeni i warunków do komunikowania się i/lub uczenia się, współpraca w tworzeniu znaczenia, zachęcanie innych do konstruowania lub rozumienia nowego znaczenia oraz przekazywanie nowych informacji w odpowiedniej formie. Kontekst może mieć charakter społeczny, pedagogiczny, kulturowy, językowy lub zawodowy.

Mediacja tekstu

Mediacja polega na przekazaniu innej osobie treści tekstu, do którego nie ma ona dostępu – z powodu różnych barier, na przykład językowych, kulturowych lub technicznych. Początkowo w ESOKJ termin ten oznaczał pośredniczenie międzyjęzykowe, w późniejszych publikacjach (w tym w *Companion Volume*) zostało to rozszerzone również na mediację tekstu na własny użytek (np. robienie notatek) i wyrażanie reakcji na teksty twórcze.

We wszystkich deskryptorach języki określane jako „A” i „B” mogą być: dwoma różnymi językami, dwoma odmianami tego samego języka, dwoma rejestrami tej samej odmiany lub kombinacją powyższych. Warto podkreślić, że mediacja może odbywać się w obrębie jednego języka. Deskryptory będą więc każdorazowo dostosowywane do kontekstu komunikacyjnego. Przedstawione wskaźniki nie opisują kompetencji zawodowych tłumaczy, prezentują jedynie, co użytkownik/uczony może zrobić w nieformalnych, codziennych sytuacjach. Kompetencje dotyczące tłumaczenia nie są opisywane w ESOKJ, są one umiejscawiane ponad poziomem C2 ze względu na dodatkowe, bardzo specyficzne umiejętności.

Przekazywanie konkretnej informacji na żywo/w nagraniach

Przekazywanie konkretnej informacji dotyczy sposobu, w jakim istotne fragmenty informacji są wydobywane z tekstu źródłowego i przekazywane komuś innemu. Nacisk kładziony jest na konkretną treść, która w danej sytuacji jest istotna. Kompetencja ta wymaga zapoznania się z tekstem w celach orientacyjnych, skanowania tekstu w celu znalezienia niezbędnych informacji.

Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) na żywo

Wyjaśnianie danych odnosi się do przedstawiania w języku migowym informacji znajdujących się na diagramach, wykresach, rycinach itp. Może to dotyczyć sytuacji, w której prezentowane są slajdy prezentacji, ale też objaśniane grafiki dołączone do artykułów, informacji finansowych itp.

Przetwarzanie tekstu na żywo

Przetwarzanie tekstu na żywo sprowadza się do zrozumienia informacji (i/lub argumentów) zawartych w tekście źródłowym, a następnie przeniesieniu ich do innego tekstu (często w skondensowanej formie) w sposób adekwatny do sytuacji komunikacyjnej. Wynikiem jest więc przeformułowanie oryginalnych informacji i argumentów z zachowaniem głównych punktów tekstu wyjściowego.

Tłumaczenie tekstu na żywo/w nagraniach

Tłumaczenie tekstu na żywo/w nagraniach nie odnosi się do działań profesjonalnych tłumaczy. Jest to tłumaczenie pisanego tekstu polskiego na język migowy wykonywane nieformalnie w różnych sytuacjach codziennych. Często będzie to spontaniczny proces tłumaczenia, np. listu, e-maila, wiadomości.

Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę)

Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę) zbliżone jest do podejścia obecnego w szkołach, kursach i in. Skala skupia się na sposobach wyrażania wpływu wywieranego przez tekst twórczy na uczącego się.

Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury)

Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury) to kompetencja na poziomie szkoły średniej. Dotyczy bardziej formalnych, intelektualnych reakcji. Analizie poddaje się np. wydarzenia w tekście, motywy, konwencje i odniesienia intertekstualne.

Mediacja poznawcza

Mediacja poznawcza to proces ułatwiania innym dostępu do wiedzy i pojęć, zwłaszcza jeśli sami nie mogą mieć do nich bezpośredniego dostępu. Język uznawany jest za narzędzie do myślenia o czymś i mówienia o tym procesie myślenia. W skalach starano się uchwycić tę funkcję. W jaki sposób osoba ucząca się języka (lub jego użytkownik) może mieć ułatwiony dostęp do wiedzy poprzez język? Wyróżniono dwa główne sposoby: w kontekście pracy zespołowej oraz w sytuacji, gdy ktoś jest moderatorem/nauczycielem.

Współpraca w grupie. Ułatwianie interakcji między członkami w grupie

Skala dotyczy wkładu osoby uczącej się do efektywnej pracy w grupie, do której należy. Nadrzędny jest wspólny cel lub zadanie komunikacyjne. Uczący się nie przyjmuje wiodącej roli, stara się jedynie interweniować tak, aby przezwyciężyć trudności komunikacyjne i ukierunkowywać dyskusję.

Współpraca w grupie. Współpraca w ustalaniu znaczenia

Współpraca w celu ustalania znaczenia polega na stymulowaniu i rozwijaniu pomysłów jako członek grupy. Jest to szczególnie istotne w przypadku współpracy przy rozwiązywaniu problemów, burzy mózgów, opracowywaniu koncepcji i pracy nad projektami.

Przewodniczenie pracy grupowej. Zarządzanie interakcją

Uczący się ma decydującą rolę w organizowaniu działań komunikacyjnych w grupie, na przykład jako nauczyciel, moderator lub przewodniczący. Jest świadomy, jak zarządzać fazami komunikacji, zarówno całej grupy, jak i poszczególnych podgrup.

Przewodniczenie pracy grupowej. Zachęcanie do dyskusji koncepcyjnej

Zachęcanie do dyskusji koncepcyjnej wiąże się z zapewnieniem „rusztowania”, aby inne osoby mogły samodzielnie wymyślić lub wykonać pracę koncepcyjną, zamiast biernie naśladować innych.

Mediacja komunikacyjna

Język nie jest jedynym powodem, dla którego ludzie miewają trudności ze zrozumieniem siebie nawzajem. Zrozumienie drugiej osoby (nawet jeśli dotyczy to tekstu pisanego) wymaga wysiłku ‘tłumaczenia’ z własnej perspektywy na drugą. Czasami potrzebna jest trzecia osoba lub przestrzeń, żeby to osiągnąć. Mogą zdarzać się również delikatne sytuacje, konflikty, napięcia, z którymi trzeba się zmierzyć w procesie tworzenia warunków do porozumienia.

Deskrytory mediacji komunikacyjnej mają bezpośrednie znaczenie dla nauczycieli, trenerów, studentów i profesjonalistów, którzy chcą rozwijać swoją świadomość i kompetencje w tym obszarze. Element międzykulturowy jest zawsze wpisany w komunikację w języku migowym, dlatego też mediacja komunikacyjna jest niezmiernie istotna dla osób uczących się migać.

Ułatwianie wymiany w środowisku różnokulturowym

Skala odzwierciedla koncepcję tworzenia wspólnej przestrzeni pomiędzy różnymi językami i kulturami. Użytkownik/uczeń jest zaangażowany jako pośrednik między kulturą głuchych i słyszących, tworzy platformę do skutecznej komunikacji między obiema grupami. Ma na celu poszerzenie i pogłębienie zrozumienia międzykulturowego między uczestnikami interakcji w celu uniknięcia i / lub pokonania wszelkich potencjalnych trudności komunikacyjnych wynikających z odmiennych kulturowych punktów widzenia. Pełniąc funkcję mediatora sam również

potrzebuje stale rozwijającej się świadomości różnic społeczno-kulturowych i socjolingwistycznych wpływających na komunikację międzykulturową.

Pośredniczenie w sytuacjach nieformalnych

Ta skala zawiera sytuacje, w których uczący się jako osoba wielojęzyczna pośredniczy między językami i kulturami w nieformalnej sytuacji publicznej, prywatnej, zawodowej lub edukacyjnej. Nie jest to działalność zawodowych tłumaczy. Mediacja może być jednokierunkowa (np. podczas przemówienia powitalnego) lub dwukierunkowa (np. podczas rozmowy).

Ułatwianie komunikacji w sporach i delikatnych sytuacjach

Ułatwianie komunikacji w sporach i delikatnych sytuacjach odnosi się do roli, jaką użytkownik/uczeń może odgrywać w mediacji w sporze między innymi osobami i prób rozwiązania konfliktu lub delikatnej sytuacji. Zajmuje się przede wszystkim wyjaśnieniem, na czym polega problem i czego chcą strony, pomagając im zrozumieć wzajemne stanowiska.

Strategie mediacyjne

Zdolność mediacji obejmuje nie tylko kompetencje językowe, lecz także strategie – odpowiednie do konwencji, warunków i ograniczeń kontekstu komunikacyjnego. Strategie mediacji to techniki stosowane w celu wyjaśnienia znaczenia i ułatwienia zrozumienia. Strategie mediacji to techniki stosowane w celu wyjaśnienia znaczenia i ułatwienia zrozumienia, tutaj przedstawione są w kontekście komunikacyjnym, czyli w sytuacjach, w których pomagamy ludziom w zrozumieniu tekstu. Dotyczą sposobu przetwarzania treści źródłowej do potrzeb odbiorcy, na przykład, czy trzeba ją dopracowywać, skondensować, sparafrazować, uprościć, zilustrować metaforą lub obrazem.

Wyjaśnienie nowych pojęć

Odwoływanie się do wcześniej przyswojonej wiedzy

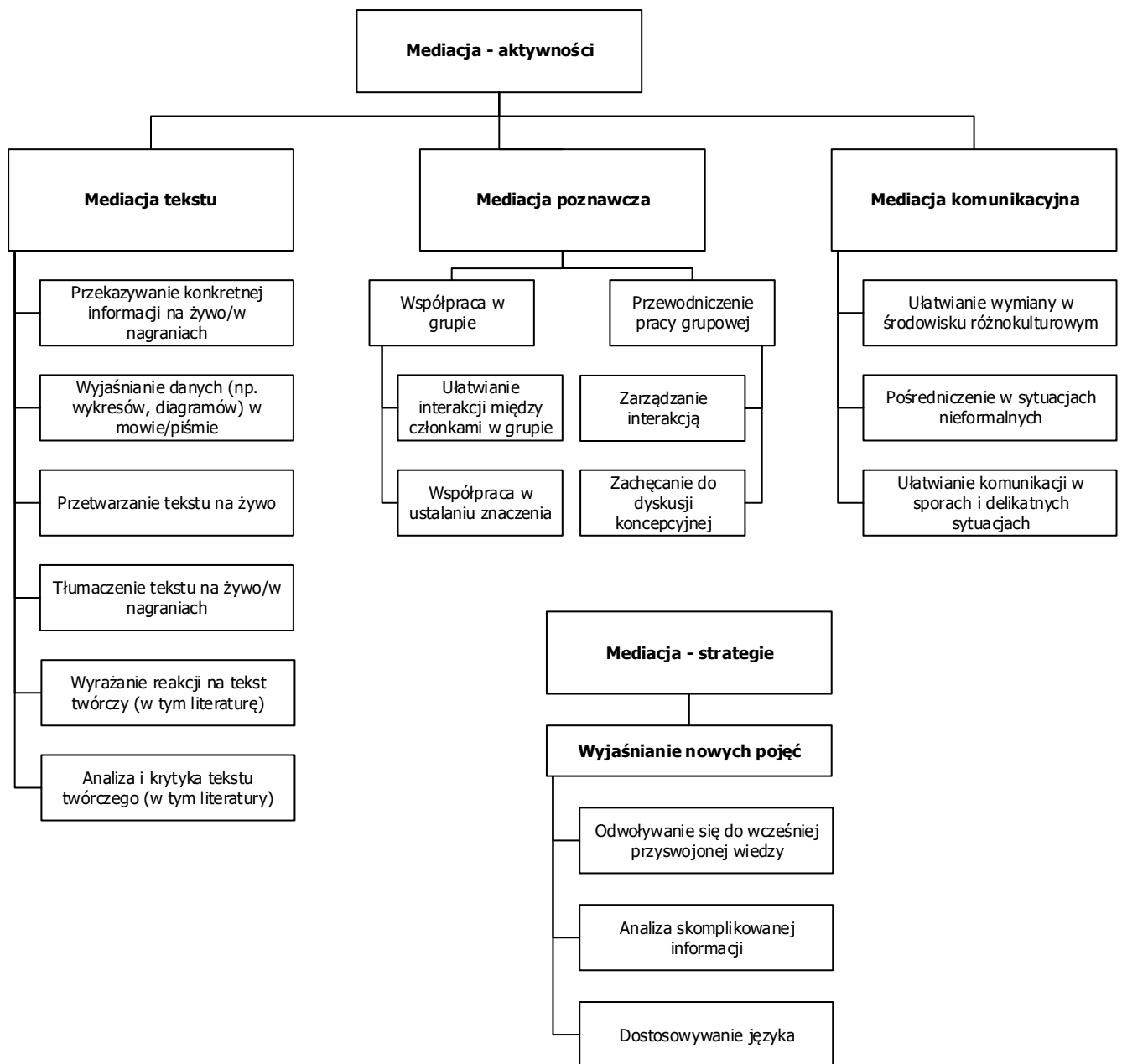
Odwoływanie się do wcześniej przyswojonej wiedzy to zasadnicza część procesu uczenia się, jest więc tym samym istotną częścią procesu mediacji. Mediator może wyjaśnić nowe informacje dokonując porównań i opisując, odnosząc się do czegoś, co odbiorca już wie lub pomagając odbiorcom aktywować wcześniejszą wiedzę itp.

Dostosowywanie języka

Czasami potrzebna jest zmiana stylu i/lub rejestru tekstu, aby włączyć jego treść do innego gatunku/rejestru. Można tego dokonać poprzez użycie synonimów, porównań, uproszczeń lub parafraz.

Analiza skomplikowanej informacji

Zrozumienie skomplikowanej informacji może być usprawnione poprzez jej podział na części składowe i pokazanie relacji między nimi.

6.1.5. *Komunikacyjne kompetencje językowe*

Na przestrzeni lat powstawały w lingwistyce różne modele kompetencji językowych. Jednak w każdym z nich można wyróżnić cztery główne aspekty: kompetencje strategiczne, kompetencje lingwistyczne, kompetencje pragmatyczne oraz kompetencje społeczno-kulturowe. Kompetencje strategiczne są rozpatrywane w odniesieniu do działań, dlatego komunikacyjne kompetencje językowe są przedstawione tylko w trzech kategoriach: kompetencji lingwistycznych, pragmatycznych i socjolingwistycznych. Kategorie te są ze sobą ściśle powiązane i nie mogą być od siebie rozdzielone na żadnym etapie.

Kompetencje lingwistyczne – deskryptory są dostępne dla „Stosowania środków językowych: zakres ogólny” i „Zakresu słownictwa” (wcześniej była to jedna kategoria – zakres morfosyntaktyczny). Pozostałe deskryptory zostały zgrupowane w poprawnościach: gramatycznej, leksykalnej, fonologicznej i ortograficznej. Podział zakres – poprawność odzwierciedla potrzebę uwzględnienia złożoności używanego języka, a nie tylko rejestrowania błędów. Poprawność fonologiczna jest przedstawiona jako siatka z kategoriami: „Ogólna kontrola fonologiczna, „Artykulacja dźwięków” i „Cechy prozodyczne”.

Kompetencja pragmatyczna dotyczy przede wszystkim wiedzy użytkownika/uczącego się na temat zasad używania języka, zgodnie z którymi komunikaty są:

- a) zorganizowane, ustrukturyzowane i uporządkowane („kompetencje dyskursu”);
- b) używane do wykonywania funkcji komunikacyjnych („kompetencje funkcjonalne”);
- c) uporządkowane według schematów interakcyjnych i transakcyjnych („kompetencje projektowe”).

Kompetencje socjolingwistyczne dotyczą wiedzy i umiejętności potrzebnych do radzenia sobie ze społecznym wymiarem używania języka. Opisane zagadnienia nie są omawiane w innych miejscach i dotyczą językowych wyznaczników stosunków społecznych, konwencji grzecznościowych, różnic w odmianach języka oraz dialektów i akcentowania.

Stosowanie środków językowych: zakres ogólny

Dowodem postępów w trakcie nauki drugiego języka jest pojawianie się nowych form (a nie ich perfekcyjne opanowanie), dlatego najważniejszym zagadnieniem jest zakres języka, jakim dysponuje użytkownik. Próby używania bardziej złożonego języka i wychodzenie poza swoją strefę komfortu są istotnym elementem procesu uczenia się. Uczniowie będą mieli zwykle mniejszą kontrolę nad trudniejszymi, niedawno poznanymi elementami morfologii i składni, co należy wziąć pod uwagę przy ocenianiu poprawności stosowania danych elementów.

Zakres słownictwa

Zakres słownictwa dotyczy tego, jak obszerny i różnorodny jest zbiór używanych słów i wyrażeń. Zakres ten najczęściej bywa rozwijany przez kontakt z jak największą liczbą tekstów w języku migowym z różnych gatunków oraz miganych przez zróżnicowaną grupę g/Głuchych.

Poprawność gramatyczna

Poprawność gramatyczna dotyczy zarówno zdolności uczącego się do prawidłowego zapamiętywania w całości gotowych wyrażeń, jak i zdolności do skupiania się na formach gramatycznych podczas artykulacji. Jest to trudne, ponieważ formułując myśli lub wykonując bardziej wymagające zadania, użytkownik musi poświęcić więcej zasobów poznawczych na wykonanie zadania. Dlatego dokładność często spada w trakcie migania złożonych zadań.

Poprawność diagramatyczna

Poprawność diagramatyczna opisuje dokładność, precyzję i złożoność wyrażeń składniowych. Zawarte są w niej zarówno elementy manualne, jak i niemanualne – obejmują znajomość i przestrzeganie reguł, zasad składniowych, wykorzystanie przestrzeni migania, niezbędną ekspresję ciała, ruchy głowy itp. Umiejętności z tej skali wykorzystywane są do tworzenia tekstów migowych poprzez zastosowanie szeregu strategii, które obejmują korzystanie z punktów umiejscawianych w przestrzeni migania. Część zagadnień pokrywa się ze skalą „Poprawność gramatyczna”, ale w tym miejscu szczególnie podkreśla się funkcje elementów niemanualnych, np. uniesienie brwi, ruchy głowy.

Poprawność leksykalna

Poprawność leksykalna dotyczy zdolności do wybrania odpowiednich znaków z dostępnego repertuaru. Wraz ze wzrostem kompetencji coraz częściej pojawiają się skojarzenia w postaci kolokacji i większych całości leksykalnych.

Poprawność fonologiczna

Skala przedstawia poprawność fonologiczną w rozbiciu na trzy kategorie:

- ogólna poprawność fonologiczna,
- artykulacja znaków,
- cechy prozodyczne.

Ogólna poprawność fonologiczna

Najważniejszym aspektem jest zrozumiałość komunikatu przez rozmówcę.

Podsumowane w postaci ogólnych stwierdzeń są tutaj deskryptory z dwóch bardziej szczegółowych kategorii.

Artykulacja znaków

Nacisk położony został na znajomość układów dłoni polskiego języka migowego oraz umiejętność ich wyraźnej produkcji.

Cechy prozodyczne

Skala dotyczy umiejętności efektywnego wykorzystywania cech prozodycznych (np. akcentu zdaniowego, rytmu migania) do przekazywania znaczenia w precyzyjny sposób.

Poprawność daktylograficzna

Poprawność daktylograficzna dotyczy znajomości układów dłoni z alfabetu palcowego oraz poprawności ich artykulacji zarówno na poziomie poszczególnych liter, jak i całego literowanego słowa.

Kompetencje pragmatyczne

Elastyczność w interakcji

Elastyczność w interakcji dotyczy zdolności adaptowania wyuczonego języka do nowych sytuacji i formułowania myśli na różne sposoby.

Zabieranie głosu (skopiowane ze strategii interakcji)

Zabieranie głosu dotyczy umiejętności przejmowania inicjatywy w dyskursie: inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz interweniowania w tocząca się dyskusję.

Rozwijanie tematu

Rozwijanie tematu dotyczy sposobu, w jaki idee są przedstawiane w tekście i powiązane ze sobą w ramach czytelnej, logicznej struktury. Obejmuje to również przestrzeganie odpowiednich konwencji dyskursu

Spójność wypowiedzi

Spójność wypowiedzi odnosi się do sposobu, w jaki poszczególne elementy tekstu są układane w spójną całość, wykorzystując narzędzia językowe, takie jak odniesienia, substytucje, elipsy i inne formy spajania tekstu, a także łączniki logiczne i czasowe.

Ustawienie/osadzenie w przestrzeni i perspektywy

Bardzo ważnym aspektem języka migowego jest jasne przedstawienie kontekstu i otoczenia na początku interakcji lub produkcji w celu ustalenia punktów odniesienia w trójwymiarowej przestrzeni migania. Punkty odniesienia pozostają na miejscu do czasu wprowadzenia nowego ustawienia. Spójność relacji przestrzennych jest zatem niezbędna, aby uzyskać spójny, jednoznaczny komunikat. Aby to osiągnąć, przestrzeń migania jest dzielona na punkty referencyjne w sposób systemowy. Podczas migania, np. cytowania czyjejś wypowiedzi, może być konieczne, aby migający odniósł się do punktu referencyjnego i wszedł w perspektywę osoby, którą cytuje. Wykorzystanie przestrzeni migania w sposób jasny i jednoznaczny jest kluczowe, aby korzystać ze zmiany perspektyw i punktów odniesienia.

Precyzja wypowiedzi

Precyzja wypowiedzi to umiejętność sformułowania tego, co chcemy wyrazić, w sposób jak najbardziej dokładny. Dotyczy to, np. sposobu przekazywania szczegółów i odcieni znaczeniowych.

Płynność wypowiedzi

Płynność wypowiedzi może być rozpatrywana w dwóch aspektach: umiejętności przemawiania (elokwentność) oraz zdolności korzystania z własnych zasobów (węższe, psycholingwistyczne znaczenie). Skala skupia się na węższym, bardziej tradycyjnym rozumieniu płynności.

Postawa i oddziaływanie nadawcy

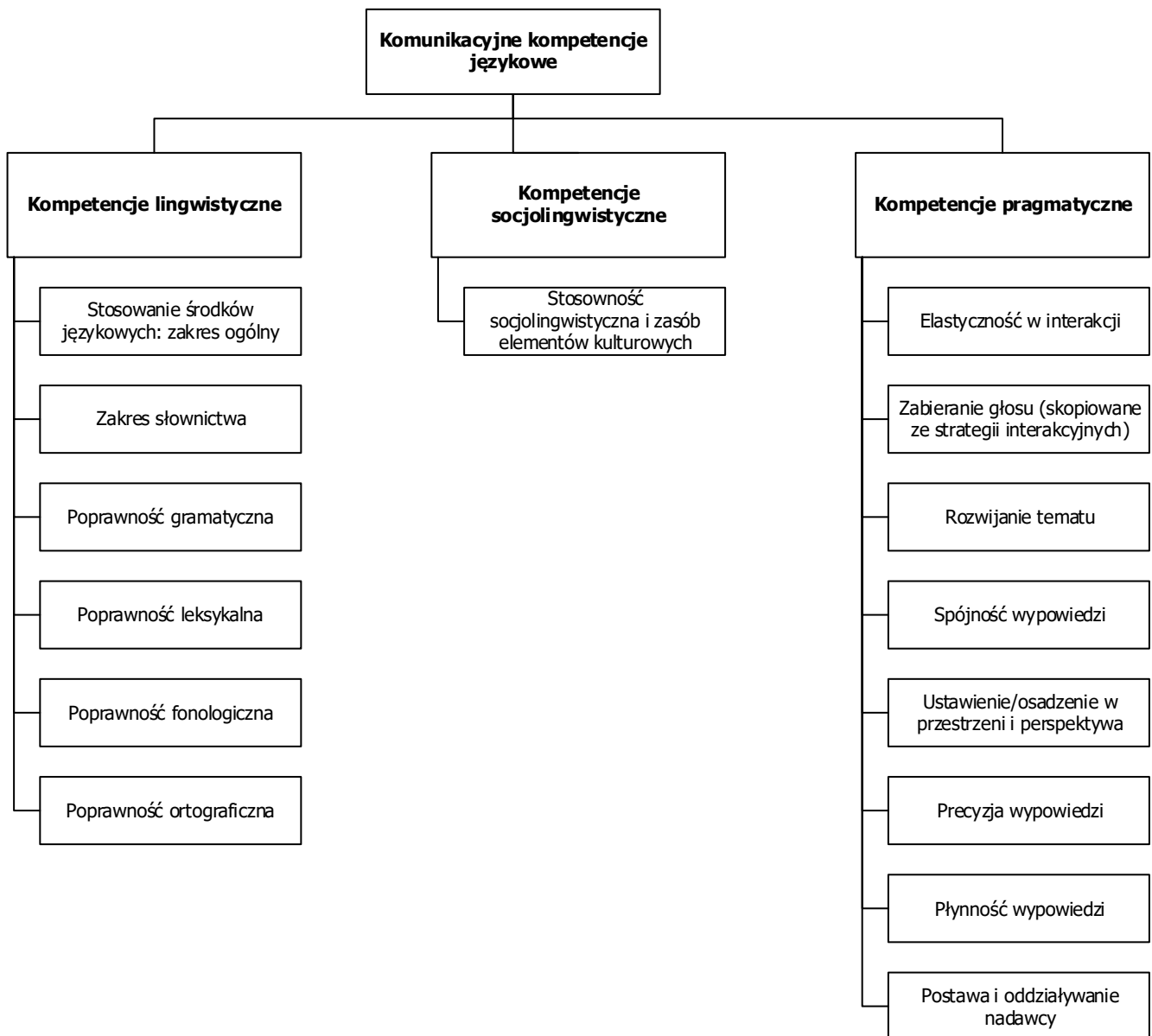
Skala dotyczy wpływu osoby migającej na odbiorców (np. przekonywanie, zabawianie, wywieranie wpływu itp.) i specyficznych znaków używanych w takim kontekście. Nacisk położony został na zakres słownictwa i struktur oraz na elementy niemanualne, które użyte w celach stylistycznych mogą służyć do stworzenia

atrakcyjnego tekstu. Bez względu na rodzaj wypowiedzi migający musi być świadomy postawy swojego ciała. Nie jest możliwe oddzielenie tekstu od osoby migającej, zawsze pozostaje ona widoczna, dlatego ważna jest umiejętność odpowiedniej prezencji. Oprócz słownictwa i składni wskaźniki opisują również inne środki, takie jak zmiany tempa migania i stylu.

Kompetencje socjolingwistyczne

Stosowność socjolingwistyczna i zasób elementów kulturowych

Skala oprócz zagadnień stosowności socjolingwistycznej (np. rejestru wypowiedzi, gatunków tekstu, konwencji grzecznościowych itp.) uwzględnia też elementy wiedzy kulturowej.

6.1.6. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe

Wielojęzyczna wizja związana z CEFR nadaje wartość różnorodności kulturowej i językowej na poziomie jednostki. Promuje potrzebę, aby uczniowie jako 'podmioty społeczne' sięgali po wszystkie swoje zasoby i doświadczenia językowe czy kulturowe. Dzięki temu w pełni mogą uczestniczyć w sytuacjach społecznych i edukacyjnych, a poprzez wzajemne zrozumienie dalej rozwijać swoje umiejętności językowe i repertuar kulturowy.

„Pojęcie różnojęzyczności sięga dalej, wskazując na fakt, że kolejne doświadczenia językowe i kulturowe indywidualnego człowieka, począwszy od języka domu rodzinnego i szerszej społeczności aż po języki innych narodów (czy to nauczane w szkole, czy też poznawane w bezpośrednim kontakcie), nie są gromadzone w postaci odrębnych modułów, lecz składają się na jedną całościową kompetencję komunikacyjną, w której wszystkie te doświadczenia i języki wzajemnie się przenikają i na siebie wpływają.” (ESOKJ, s. 16)

Tworzenie różnokulturowego inwentarza

Skala odzwierciedla wiele pojęć, które dotyczą kompetencji międzykulturowej, m.in.:

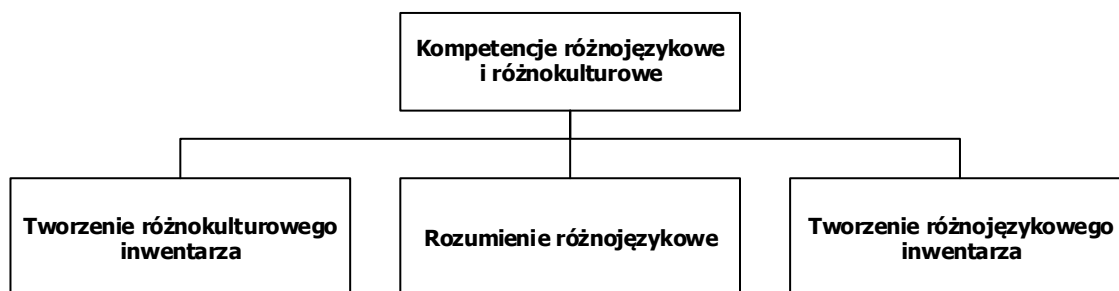
- potrzebę radzenia sobie z wieloznacznością w obliczu różnorodności kulturowej, dostosowywania reakcji, modyfikowania języka itp.;
- potrzebę zrozumienia, że odmienne kultury mogą mieć różne praktyki i normy oraz że działania mogą być inaczej postrzegane przez osoby z różnych kultur;
- konieczność uwzględnienia różnic w zachowaniach (w tym w gestach, tonach i postawach), omawiania nadmiernych uogólnień i stereotypów;
- chęć okazywania wrażliwości na różnice;
- gotowość do oferowania i proszenia o wyjaśnienia: przewidywanie możliwego ryzyka nieporozumień.

Rozumienie różnojęzykowe

Skala dotyczy zdolności do wykorzystania wiedzy i biegłości (nawet częściowej) w jednym lub kilku językach jako narzędzia osiągnięcia celu komunikacyjnego.

Tworzenia różnojęzykowego inwentarza

Znajdują się tu elementy, które pochodzą z dwóch wcześniejszych skal. Użytkownik korzysta nie tylko ze swojego wielokulturowego repertuaru, lecz także ze wszystkich dostępnych zasobów językowych w celu skutecznej komunikacji i/lub w sytuacji mediacji, w której inne osoby nie mają wspólnego języka.

7. Tabele deskryptorów dla polskiego języka migowego — poziom pre-A1, A1, A2

7.1. Wspólna poziomy biegłości językowej: Skala globalna

Wspólna poziomy biegłości językowej: Skala globalna	
pre-A1	brak deskryptora
A1	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie i potrafi stosować wyuczone, potoczne wyrażenia i budować bardzo proste wypowiedzi, służące zaspokajaniu konkretnych potrzeb życia codziennego. Potrafi przedstawiać siebie i innych. Potrafi zadawać pytania dotyczące życia prywatnego, miejsca zamieszkania, znajomych i posiadanych rzeczy oraz odpowiadać na podobne pytania. Potrafi prowadzić prostą rozmowę pod warunkiem, że rozmówca mówi wolno i wyraźnie oraz jest gotowy do pomocy.
A2	Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia związane z najistotniejszymi sprawami (np.: podstawowe informacje dotyczące rozmówcy, jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Potrafi porozumiewać się w typowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych, wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i powtarzające się. Potrafi w prosty sposób opisywać środowisko, z którego się wywodzi i bezpośrednie otoczenie, a także wypowiadać się w sposób bardzo prosty na tematy związane z najważniejszymi potrzebami

7.2. Rozumienie

Działania językowe (aktywności)

(1) Rozumienie na żywo/w komunikacji bezpośredniej		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	<p>Potrafi rozpoznać oznaczenia liczbowe (0-9), jeśli są podane w sposób jasny i wyraźny w określonym, znajomym, codziennym kontekście.</p> <p>Potrafi zrozumieć znaki określające przedmioty i osoby znajdujące się w bliskim otoczeniu, jeśli są podane wolno i wyraźnie i towarzyszą im pomoce wizualne, gesty (zwłaszcza wskazywanie) oraz elementy pantomimy; które mogą być w razie potrzeby powtórzone.</p>
	A1	<p>Potrafi rozpoznać pojedyncze znaki, które są artykułowane bardzo powoli i uważnie, z długimi pauzami umożliwiającymi stopniowe przyswajanie znaczenia.</p> <p>Potrafi zrozumieć konkretną informację dotyczącą znanych tematów życia codziennego, jeśli jest podana w sposób wolny i wyraźny (np. dotycząca czasu i miejsca).</p>
	A2	<p>Potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, aby reagować na konkretne potrzeby komunikacyjna, pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest migana wyraźnie i powoli.</p> <p>Potrafi zrozumieć zwroty i wyrażenia związane z najważniejszymi dla niego obszarami tematycznymi (np. z bardzo podstawowymi</p>

		informacjami osobowymi i rodzinnymi, topografią lokalną, zatrudnieniem), pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest migana wyraźnie i powoli.
Rozumienie rozmowy między rodzimymi użytkownikami języka	pre-A1	brak deskryptora
	A1	Potrafi zrozumieć wyrazy i krótkie zdania, obserwując prostą konwersację na znane tematy życia codziennego, np. rozmowa o urodzinach koleżanki, jeśli rozmówcy mówią wolno i w jasny sposób. Potrafi zrozumieć niektóre znaki i wyrażenia dotyczącego swojej osoby, rodziny, szkoły, zainteresowań i otoczenia, jeśli są zamigane powoli i w jasny sposób.
	A2	Nadaża ogólnie za krótkimi, prostymi wymianami społecznymi (np. prośba o pomoc, przysługę, pożyczenie czegoś) prowadzonymi w sposób wolny i wyraźny. Potrafi rozpoznać, kiedy rozmówcy zgadzają się/nie zgadzają się w trakcie dyskusji prowadzonej wolno i wyraźnie. Potrafi ogólnie określić temat dyskusji prowadzonej powoli i w jasny sposób.
Odbiór jako widz	pre-A1	brak deskryptora
	A1	Potrafi zrozumieć zarys informacji w znanym kontekście sytuacyjnym, np. przy oprowadzaniu po wystawie, jeśli informacje podawane są w sposób jasny i klarowny z zachowaniem pauz między wypowiedziami.
	A2	Rozumie ogólnie proste informacje podane w przewidywalnej sytuacji, tak jak np. podczas oprowadzania po wystawie (np. „Autorem obrazu jest Pablo Picasso.”). Potrafi nadażać za bardzo prostą, dobrze ustrukturyzowaną prezentacją lub demonstracją, jeśli jest ona podparta slajdami z ilustracjami, konkretnymi przykładami lub wykresami i jest przekazywana w sposób wolny i wyraźny, z powtórzeniami oraz temat tej prezentacji jest mu znany.
		Potrafi nadażyć w ogólnym zarysie za demonstracją lub prezentacją na znany, przewidywalny temat, jeśli komunikat jest wyrażany powoli i wyraźnie, prostym językiem i jest ilustrowany (np. slajdami, handoutami).
	Rozumie, co mówią ludzie w nagrany wywiadzie, jeśli tematem rozmowy są sposoby spędzania czasu wolnego i preferencje rozmówców i gdy osoby mówią wolno i wyraźnie.	

(2) Rozumienie mediów wizualnych		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Rozpoznaje znane znaki i wyrażenia oraz tematy w nagraniach, wykorzystując informacje wizualne oraz swoją wiedzę.

	A2	<p>Potrafi określać główne informacje w wiadomościach telewizyjnych na temat zdarzeń, wypadków itp., gdy obraz towarzyszy wypowiedzi.</p> <p>Rozumie i potrafi wyłować główne informacje z krótkich nagrań na tematy codzienne, gdy wypowiedzi są powolne i przejrzyste.</p> <p>Potrafi nadążać za zmianą tematów w nagraniu i mieć ogólne pojęcie o przekazywanej treści.</p>
Oglądanie komunikatów i instrukcji	pre-A1	<p>Potrafi zrozumieć krótkie, proste instrukcje dla takich działań, jak: „Stop”, „Zamknij drzwi” itp., jeśli są podawane powoli w komunikacji twarzą w twarz i towarzyszą im obrazki oraz gesty i są powtarzane, jeśli jest taka potrzeba.</p>
	A1	<p>Rozumie dane liczbowe, ceny i czas, jeśli są podane wolno i wyraźnie w nagranych ogłoszeniach, np. na stacji kolejowej lub na poczcie.</p> <p>Potrafi zrozumieć, gdy ktoś w sposób jasny i wyraźny mówi, gdzie coś jest, jeśli obiekt ten jest w bliskim otoczeniu.</p> <p>Rozumie polecenia adresowane do niego artykułowane w sposób staranny i powolny, a także potrafi stosować się do krótkich i prostych wskazówek.</p>
	A2	<p>Potrafi zrozumieć podstawowe instrukcje dotyczące czasu, dat i liczb itp. i instrukcje dotyczące rutynowych zadań i poleceń, które musi wykonać.</p> <p>Rozumie proste wskazówki tłumaczące, jak z punktu X dotrzeć do punktu Y, pieszo lub korzystając z komunikacji miejskiej.</p> <p>Potrafi wyłować główną treść z krótkich, jasnych, prostych komunikatów i instrukcji.</p>
		<p>Rozumie nieskomplikowane ogłoszenia (np. ogłoszenia o wydarzeniach dotyczących kultury Głuchych), jeśli są podane powoli i wyraźnie.</p> <p>Rozumie i potrafi wykonać serie instrukcji dotyczących znanych, codziennych aktywności, takich jak uprawianie sportu, gotowanie, jeśli są one podane w sposób powolny i wyraźny.</p>
Oglądanie programów telewizyjnych oraz nagrań	pre-A1	<p>Potrafi rozpoznać gesty (zwłaszcza wskazywanie), liczby z zakresu 0-9 i pantomimę w krótkich, prostych nagraniu (np. w bajkach), jeśli są podane w sposób bardzo wolny i wyraźny.</p>
	A1	<p>Potrafi wyłować konkretne informacje, np. o miejscu i czasie, z krótkiego nagrania dotyczącego znanych codziennych tematów, jeśli są podane w sposób wolny i jasny.</p>
	A2	<p>Rozumie najważniejsze elementy historii i potrafi nadążyć za fabułą, jeśli historia jest opowiedziana powoli i wyraźnie.</p> <p>Wyławia ważne informacje z krótkich nagrań, takich jak informacje o pogodzie, wyniki sportowe, jeśli ludzie migają wyraźnie.</p> <p>Rozumie i potrafi wyłować główne informacje z krótkich nagrań na tematy codzienne, gdy wypowiedzi są powolne i przejrzyste.</p>

Strategie receptywne

(1) Rozpoznawanie wskazówek płynących z miganych wypowiedzi oraz konstruowanie znaczenia (<i>inferring</i>)		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	Potrafi domyślić się znaczenia znaku z towarzyszącego mu obrazka lub symbolu.
	A1	Potrafi domyślić się znaczenia nieznanego znaku dotyczącego konkretnej czynności lub obiektu, jeśli wyraz ten znajduje się w bardzo prostym tekście dotyczącym znanych codziennych tematów.
	A2	<p>Potrafi domyślić się znaczenia i funkcji nieznanymi rutynowymi wyrażeniami na podstawie ich pozycji w miganej wypowiedzi (np. na początku/końcu vloga).</p> <p>Potrafi wykorzystać dane liczbowe, daty, nazwy własne itp. w celu określenia tematu tekstu.</p> <p>Potrafi wykorzystać swoją umiejętność rozpoznawania znanych znaków, by domyślić się znaczenia znaków nieznanymi w krótkich wyrażeniach używanych w codziennych, rutynowych kontekstach.</p> <p>Potrafi wykorzystać ogólne zrozumienie krótkich wypowiedzi na konkretne tematy życia codziennego, aby domyślić się z kontekstu prawdopodobnego znaczenia nieznanymi mu znaków.</p>

7.3. Produkcja

Działania językowe (aktywności)

(1) Wypowiedź na żywo		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	<p>Potrafi migać krótkie frazy na swój temat, podając podstawowe informacje osobowe (np. nazwisko, adres, rodzina, narodowość).</p> <p>Potrafi migać pojedyncze zdania na temat ludzi i miejsc.</p>
	A2	Potrafi przedstawiać proste opisy lub prezentować osoby, warunki życia lub pracy, codzienne rutynowe czynności, rzeczy lubiane/nielubiane itp. w formie krótkiego ciągu prostych zwrotów i zdań, tworzących listę spraw.
Wypowiedź monologowa: opisywanie doświadczeń i przeżyć	pre-A1	Potrafi wyrazić, jak się czuje, używając gestów i mimiki.
	A1	<p>Potrafi opisać siebie (np. imię, wiek, rodzinę) i zaprezentować proste aspekty swojego codziennego życia w formie serii prostych zdań, używając prostych znaków i podstawowych wyrażen, jeśli miał możliwość wcześniejszego przygotowania wypowiedzi</p> <p>Potrafi migać o sobie, opisać, czym się zajmuje i gdzie mieszka.</p> <p>Potrafi zamigać, co lubi, a czego nie lubi.</p>

	A2	<p>Potrafi krótko opowiedzieć o swoich planach na weekend lub wakacje.</p> <p>Potrafi zamigać, w czym jest dobry lub w czym nie jest dobry (np. sporty, gry, umiejętności, tematy).</p> <p>Potrafi za pomocą prostych środków wyrazu opisywać osoby, miejsca i posiadane przedmioty.</p> <p>Umie opisać własną rodzinę, warunki mieszkalne, wykształcenie, obecną i niedawną pracę.</p>
	A2	<p>Potrafi wyjaśnić, dlaczego coś lubi lub czegoś nie lubi.</p> <p>Potrafi używać prostego języka opisowego do formułowania krótkich stwierdzeń, porównywania przedmiotów i wymieniania ich charakterystycznych cech.</p> <p>Potrafi opisywać plany i ustalenia, zwyczaje i rutynowe czynności, działania z przeszłości oraz osobiste doświadczenia.</p> <p>Potrafi przedstawiać krótkie, proste opisy zdarzeń i czynności.</p> <p>Potrafi opisywać życie codzienne własnego otoczenia, odnosząc się do ludzi, miejsc, pracy lub nauki/studiów.</p> <p>Potrafi opowiedzieć historyjkę lub opisać coś, wymieniając kolejno zdarzenia i fakty.</p>
Wypowiedź monologowa: udzielanie informacji	pre-A1	Potrafi przedstawić prostą czynność lub obiekt z wykorzystaniem pantomimy, gestów i elementów z bezpośredniego otoczenia.
	A1	<p>Potrafi w prosty sposób opisać obiekt (ze szczególnym uwzględnieniem jego wysokości, szerokości i długości) lub obrazek, z użyciem prostych znaków, wyrażeń oraz utartych zwrotów, jeśli miał możliwości wcześniejszego przygotowania wypowiedzi i w trakcie migania może bezpośrednio odnosić się do tego obiektu/obrazka.</p> <p>Potrafi wyrazić, czy coś znajduje się blisko lub daleko, używając odpowiednich znaków (np. BLISKO, DALEKO).</p>
	A2	<p>Potrafi opisywać cechy przedmiotu: kształt, kolor i materiał (np. opis ubrania).</p> <p>Potrafi udzielić prostych wskazówek, jak dojść z miejsca na miejsce, używając prostych wyrażeń, takich jak: „Skręć w prawo”, „Idź prosto” i wyrażeń dotyczących następstwa czasowego czynności, np.: „najpierw”, „potem”, „następnie”.</p>
Wypowiedź monologowa: przedstawianie własnego stanowiska	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi w prosty sposób wyrazić swoją opinię (ZGADZAĆ-SIĘ, NIE-ZGADZAĆ-SIĘ, TAK, NIE).
	A2	<p>Potrafi zaprezentować swoją opinię w prostych słowach, jeśli odbiorcy są cierpliwi.</p> <p>Potrafi wytłumaczyć, co lubi lub czego nie lubi w danej rzeczy i dlaczego preferuje dany wybór, tworząc proste porównania.</p>

Oświadczenia publiczne	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi przedstawiać krótkie, typowe ogłoszenia o możliwej do przewidzenia, wyuczonej wcześniej treści, zrozumiałe dla skoncentrowanych, chcących go zrozumieć odbiorców.
Zwracanie się do publiczności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi zamigać bardzo krótką, przeciwiczną wcześniej wypowiedź, np. przedstawić osobę występującą, wznieść toast itp.
	A2	Potrafi odpowiadać na sformułowane wprost pytania odbiorców, jeśli może poprosić o powtórzenie pytania i pomoc w sformułowaniu własnej odpowiedzi.
		Potrafi przedstawić krótką, przeciwiczną wcześniej wypowiedź na znany sobie temat.
	Potrafi odpowiadać na ograniczoną liczbę sformułowanych wprost pytań odbiorców.	
	Potrafi przedstawić krótką, przeciwiczną wcześniej wypowiedź na temat wiążący się z jego własnym życiem codziennym, krótko uzasadniając i objaśniając własne opinie, plany i działania.	

(2) Wypowiedź rejestrowana		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi nagrywać proste, pojedyncze wyrażenia i zdania, dbając o należytą widoczność rąk i twarzy. Udziela informacji w postaci nagrań dotyczących istotnych dla niego zagadnień (np. rodziny, zwierząt domowych, preferencji) z użyciem prostych słów i wyrażeń, dbając o odpowiednie kadrowanie sylwetki.
	A2	Potrafi nagrywać teksty opisujące sekwencje czynności składające się z prostych wyrażeń i zdań, dbając o poprawną organizację przestrzeni w kadrze.
Wypowiedź twórcza	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi nagrywać proste zdania o sobie i wymyślonych przez siebie postaciach – o tym, gdzie mieszkają i czym się zajmują. Potrafi opisać obiekty życia codziennego z wykorzystaniem prostych znaków i wyrażeń, np. kolor i wielkość samochodu, pomieszczenia w domu.
	A2	Potrafi nagrywać vlogi opisujące aktywności (np. codzienne czynności, wyjścia, sporty, hobby), ludzi i miejsca, używając podstawowego, konkretnego słownictwa i prostych wyrażeń, a relacje między zdaniem oddając za pomocą przestrzeni lub znaków. Potrafi nagrywać krótkie, proste wymyślone biografie.

		Potrafi nagrać ciąg prostych wyrażen i zdań o własnej rodzinie, warunkach mieszkaniowych, wykształceniu, a także o obecnej i niedawnej pracy.
		Potrafi nagrać prostą historię (np. o wydarzeniach w trakcie wakacji, o życiu, o niedalekiej przyszłości), dbając o czytelność nagrania, odpowiednie oświetlenie i ograniczając wpływ dystraktorów.
		Potrafi w formie połączonych zdań przygotować nagranie o codziennych sprawach z własnego otoczenia, np.: o ludziach, miejscach, pracy czy studiach.
		Potrafi sporządzać bardzo krótkie, proste opisy obecnych i przeszłych wydarzeń i osobistych doświadczeń.

Strategie produktywne

(1) Planowanie wypowiedzi		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi przypomnieć sobie i przeciwiczyć zestaw odpowiednich słów i wyrażen, które ma opanowane.

(2) Kompensacja		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	Potrafi używać wskazywania, gestów i mimiki do przekazywania i zdobywania informacji.
	A1	Potrafi wskazać coś palcem i zamigać pytanie: „Co to jest?” Potrafi przeliterować wyraz, dla którego nie zna znaku.
	A2	W trakcie wypowiedzi potrafi określić, co ma na myśli, wskazując to (np. „Poproszę to.”). Potrafi zastosować konstrukcje naśladowujące kształt, wielkość, ruch w miejsce wyrazów, dla których nie zna znaku.

(3) Monitorowanie i korekta wypowiedzi		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	brak deskryptorów

7.4. Interakcja

Działania językowe

(1) Interakcja na żywo		
Ogólna ocena umiejętności	pre-A1	Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie z wykorzystaniem pantomimy, gestów i elementów z bezpośredniego otoczenia.
	A1	Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie, a także wyrażać i uwzględniać proste stwierdzenia dotyczące codziennych potrzeb lub bardzo dobrze znanych tematów. Potrafi uczestniczyć w prostych sytuacjach komunikacyjnych, gdy rozmówca często powtarza wypowiedzi w wolniejszym tempie migania, parafrazuje i wyjaśnia.
	A2	Potrafi uczestniczyć w krótkich rozmowach towarzyskich, lecz rzadko potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, żeby samodzielnie inicjować i podtrzymywać rozmowę. Potrafi uczestniczyć w rozmowach wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji na znane mu lub rutynowe tematy związane z pracą i czasem wolnym. Potrafi ze stosunkową łatwością uczestniczyć w typowych i krótkich rozmowach, pod warunkiem otrzymania w razie potrzeby pomocy od rozmówcy. Potrafi bez zbyteńnego wysiłku radzić sobie z prostą, rutynową wymianą zdań. Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na nie oraz wymieniać poglądy i informacje na znane mu tematy w możliwych do przewidzenia sytuacjach życia codziennego.
Rozumienie rozmówcy rodzimego użytkownika języka	pre-A1	Potrafi rozpoznać oznaczenia liczbowe (0-9), jeśli są podane w sposób jasny i wyraźny w określonym, znajomym, codziennym kontekście. Potrafi zrozumieć znaki określające przedmioty i osoby znajdujące się w bliskim otoczeniu, jeśli są podane wolno i wyraźnie i towarzyszą im pomoce wizualne, gesty (zwłaszcza wskazywanie) oraz elementy pantomimy; które mogą być w razie potrzeby powtórzone.
	A1	Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego uważne i w powolnym tempie. Potrafi też wypełniać krótkie, proste polecenia. Rozumie typowe codzienne wypowiedzi dotyczące prostych, konkretnych potrzeb komunikacyjnych kierowane do niego bezpośrednio w formie prostych i powtarzanych wyrażań przez życzliwie nastawionego i cierpliwego rozmówcę.
	A2	Rozumie to, co jest migane jasno, powoli i bezpośrednio do niego w prostej, codziennej rozmowie. Można sprawić, że zrozumie to, co najistotniejsze, o ile rozmówca podejmie dodatkowy wysiłek

		<p>Rozumie w sposób ogólny kierowane do niego jasne, standardowe wypowiedzi na znane mu tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o powtórzenie lub parafrazę.</p> <p>Rozumie wystarczająco dużo, aby bez zbyteń wysiłku prowadzić proste, rutynowe rozmowy.</p>
Konwersacja	pre-A1	Potrafi zrozumieć i użyć podstawowych, utartych wyrażen, takich jak „Dzień dobry”, „Cześć”, „Dziękuję”.
	A1	<p>Potrafi zapytać, jak ktoś się ma i reagować na nowiny.</p> <p>Potrafi przedstawić się i zamigać skonwencjonalizowane formuły powitalne i pożegnalne.</p> <p>Bierze udział w prostej konwersacji na znane mu lub rutynowe tematy związane z rodziną, szkołą.</p> <p>Rozumie wyrażenia codziennego użytku dotyczące zaspokajania najprostszch, konkretnych potrzeb, migane bezpośredniego do niego – zrozumiale, wolno i jeśli trzeba ponownie – przez życzliwie nastawionego rozmówcę.</p>
	A2	<p>Potrafi powiedzieć, co lubi, a czego nie lubi.</p> <p>Potrafi wyrażać swoje uczucia, używając bardzo podstawowych, utartych wyrażen.</p> <p>Potrafi odpowiadać na zaproszenia, propozycje i przeprosiny, a także zapraszać, proponować i przepraszać.</p> <p>Potrafi prowadzić w bardzo prostym języku pogawędki na codzienne tematy ze swoimi rówieśnikami, kolegami, zadając pytania i rozumiejąc odpowiedzi.</p> <p>Potrafi dostosować styl migania przy powitaniach i pożegnaniach w zależności od osoby, do której się zwraca.</p> <p>Potrafi prowadzić bardzo krótkie, towarzyskie wymiany zdań, lecz rzadko rozumie wystarczająco dużo, aby samodzielnie podtrzymać rozmowę, chociaż może wiele zrozumieć, jeśli rozmówca mu pomoże.</p> <p>Potrafi poprosić o przysługę (np. żeby coś pożyczyć), odpowiedzieć na taką prośbę lub zaoferować przysługę.</p> <p>Potrafi w prostych słowach wyrażać, jak się czuje oraz dziękować.</p> <p>Potrafi brać udział w krótkich rozmowach w rutynowych sytuacjach na tematy związane z własnymi zainteresowaniami.</p> <p>Rozumie na ogół kierowane do niego wyraźne, standardowe wypowiedzi w języku migowym na znane mu tematy, pod warunkiem możliwości poproszenia o powtórzenie lub parafrazę.</p> <p>Potrafi nawiązać kontakty towarzyskie: witać się, żegnać, przedstawiać się, dziękować.</p>

Dyskusja nieformalna (z przyjaciółmi)	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Zapytany w sposób jasny, powolny i bezpośredni o swoje preferencje dotyczące, np. sportu, jedzenia, udziela odpowiedzi, używając ograniczonego repertuaru wyrażań.
	A2	Potrafi wyrażać swoją opinię w ograniczony sposób. Potrafi rozmawiać o tym, co robić, dokąd iść oraz uzgadniać miejsce i czas spotkania. Potrafi w prosty sposób omawiać codzienne kwestie praktyczne, gdy rozmówca zwraca się do niego wyraźnie, powoli i bezpośrednio.
Potrafi zgadzać się lub nie zgadzać z innymi. Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na sugestie. Potrafi rozmawiać o tym, co robić wieczorem lub podczas weekendu. Potrafi wyrażać opinie i porównywać rzeczy i ludzi, używając prostego języka. Na ogół potrafi określić temat dyskusji prowadzonej powoli i wyraźnie.		
Dyskusja formalna i udział w spotkaniach	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Umie powiedzieć, co myśli na dany temat, jeżeli jest pytany bezpośrednio podczas formalnego zebrania, pod warunkiem możliwości ewentualnego poproszenia o powtórzenie najważniejszych kwestii.
Potrafi wymieniać się istotnymi informacjami oraz przedstawiać własną opinię na tematy praktyczne, gdy jest pytany bezpośrednio, pod warunkiem otrzymywania pomocy w formułowaniu wypowiedzi oraz mając możliwość poproszenia o powtórzenie kluczowych punktów. Potrafi w sposób ogólny śledzić przebieg formalnej dyskusji związanej ze swoimi zainteresowaniami, jeżeli jest ona prowadzona powoli i wyraźnie.		
Rozmowa prowadzona w konkretnym celu	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Umie prosić o podanie konkretnych przedmiotów i reagować na podobne prośby innych. Potrafi stosować się do podstawowych poleceń dotyczących czasu, miejsc i danych liczbowych itp. Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego uważnie i powoli, a także potrafi wykonywać krótkie i proste polecenia.
	A2	Potrafi się porozumieć przy wykonywaniu prostych, rutynowych zadań, używając prostych wyrażań dotyczących konkretnych przedmiotów, uzyskiwania prostych informacji i omawiania dalszych działań Potrafi wskazać, kiedy nadąża za tokiem rozmowy i, jeśli rozmówca mu pomoże, może zrozumieć konieczne informacje.

		Potrafi omawiać, co robić dalej, wysuwając propozycje i odpowiadając na sugestie, a także prosząc o wskazówki lub udzielając wskazówek. Potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, by bez specjalnego wysiłku móc wykonywać proste, rutynowe zadania, prosząc o powtórzenie lub wyjaśnienie, gdy czegoś nie rozumie.
Wymiana informacji	pre-A1	Potrafi używać liczb (z zakresu 0-9) i rozumieć je, kiedy pojawiają się w codziennej konwersacji. Potrafi używać wskazywania, gestów i mimiki do przekazywania i zdobywania informacji.
	A1	Potrafi określać kolor ubrań albo innych znanych mu obiektów i pytać o ich kolor. Potrafi wyrażać liczby, ilości i koszt w ograniczonym zakresie. Potrafi wymienić znaki migowe dla nazw miesięcy, dni tygodnia i pór dnia. Potrafi migać daty i godziny. Umie zadawać pytania dotyczące innych ludzi, na temat tego, gdzie mieszkają, osób, jakie znają czy rzeczy, jakie posiadają, a także odpowiadać na podobne pytania dotyczące własnej osoby. Potrafi inicjować rozmowy dotyczące codziennych potrzeb lub na dobrze znane mu/jej tematy. Potrafi zadawać proste pytania i odpowiadać na nie. Rozumie pytania i instrukcje kierowane do niego/niej uważnie i powoli oraz potrafi stosować się do krótkich, prostych wskazówek.
	A2	Potrafi określać czas przy użyciu takich wyrażen, jak np. CO-PONIEDZIAŁEK-O-15.00, W-LISTOPADZIE-ZESZŁEGO-ROKU itp. Potrafi zadawać proste pytania o przebieg zdarzeń i odpowiadać na nie, np. zapytać, gdzie i kiedy coś miało miejsce, kto tam był i co się działo. Potrafi udzielać informacji o sobie oraz pytać o podobne informacje innych. Potrafi udzielać wskazówek dotyczących mapy lub planu, a także stosować się do nich. Potrafi pytać o to, co inni robią w pracy i w czasie wolnym oraz odpowiadać na tego typu pytania. Potrafi dokonywać wymiany informacji na znane sobie, rutynowe tematy. Potrafi uczestniczyć w wykonywaniu prostych i rutynowych zadań wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji.

		<p>Potrafi udzielać wskazówek i instrukcji, np. wskazywać drogę, a także stosować się do nich.</p> <p>Potrafi zadawać pytania dotyczące planowania i intencji i na nie odpowiadać.</p> <p>Potrafi zadawać pytania o sposoby spędzania czasu wolnego i o wydarzenia z przeszłości oraz odpowiadać na nie.</p> <p>Potrafi zadawać pytania dotyczące zwyczajów i rutynowych czynności oraz odpowiadać na tego typu pytania.</p> <p>Radzi sobie z praktycznymi potrzebami dnia codziennego: wyszukiwaniem i przekazywaniem prostych, konkretnych informacji.</p> <p>Rozumie wystarczająco dużo, aby bez wysiłku prowadzić proste, rutynowe wymiany zdań.</p>
Prowadzenie i udzielanie wywiadów	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi odpowiadać na sformułowane wprost pytania wypowiedziane bardzo powoli i wyraźnie w bezpośredniej, niezawierającej wyrażień idiomatycznych rozmowie na swój temat.
	A2	Potrafi odpowiadać na proste pytania i reagować na proste stwierdzenia wypowiedziane podczas wywiadu.
Potrafi wyrażać się w trakcie wywiadu w zrozumiałym sposobie oraz przekazywać poglądy i informacje na znane sobie tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o wyjaśnienie lub pomoc w wyrażeniu tego, co chce przekazać.		
Interakcja z wykorzystaniem telekomunikacji	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi zrozumieć proste wiadomości wideo (np. „Mój lot się opóźnił. Przybędę o 10.00”), potwierdzić szczegóły wiadomości i przekazać je innym zainteresowanym osobom
Potrafi uczestniczyć w krótkiej, prostej wideorozmowie prowadzonej ze znaną osobą na przewidywalny temat, np. o czasie przybycia, okolicznościach spotkania, jeśli otrzyma dodatkowe wyjaśnienia i powtórzenia.		
		Potrafi używać urządzeń telekomunikacyjnych w rozmowie z przyjaciółmi, by wymieniać proste wiadomości, planować coś i organizować spotkania, dostosowując swój sposób migania do ograniczeń urządzenia.

(2) Interakcja online

	pre-A1	brak deskryptorów
--	--------	-------------------

Dyskusja i rozmowa przez internet	A1	Potrafi opublikować bardzo proste, nagrane wiadomości i osobiste posty w formie krótkich zdań na temat zainteresowań, preferencji, wspierając się słownikiem i/lub innymi materiałami.
	A2	Potrafi zaangażować się w podstawową komunikację społecznościową online (np. odpowiedzieć na pytanie, podzielić się wiadomościami i ustalić/potwierdzić szczegóły spotkania).
		Potrafi komentować posty innych użytkowników, zakładając, że są migane prostym językiem, reagować w prosty sposób na załączone media przez wyrażanie swoich uczuć zaskoczenia, zainteresowania lub obojętności. Potrafi tworzyć krótkie opisowe posty dotyczące codziennych tematów, działań społecznościowych i uczuć, podając podstawowe szczegóły. Potrafi przedstawić się i prowadzić proste wymiany online, potrafi zadawać pytania i odpowiadać na nie i wymieniać się pomysłami związanymi z codziennymi, przewidywalnymi tematami, jeśli ma wystarczająco dużo czasu na sformułowanie wypowiedzi i że wchodzi w interakcję z jedną osobą na raz.

Strategie interakcyjne

(1) Strategie interakcyjne		
Zabieranie głosu	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi poprosić o uwagę.
Potrafi rozpoczynać, prowadzić i kończyć proste dialogi. Potrafi stosować proste strategie rozpoczynania, podtrzymywania lub kończenia krótkiej rozmowy twarzą w twarz.		
Współdziałanie w interakcji	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi okazać, że rozumie, o czym mowa.
Prośba o wyjaśnienie	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi zasignalizować gestami, mimiką, postawą ciała, że czegoś nie rozumie. Za pomocą znaków potrafi wyrazić w prosty sposób, że czegoś nie rozumie.
		A2

7.5. Mediacja

Działania językowe (aktywności)

(1) Mediacja tekstu		
Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi używać prostych znaków i niewerbalnych sygnałów, żeby okazać zainteresowanie jakąś ideą.
	A2	<p>Potrafi używać prostych znaków, by poprosić o wyjaśnienie czegoś.</p> <p>Potrafi rozpoznać, kiedy pojawiają się jakieś trudności i sygnalizować prostym językiem źródło problemu.</p> <p>Przekazuje w głównych punktach w trakcie krótkiej prostej konwersacji lub wypowiedzi informacje dotyczące codziennych tematów, które bezpośrednio go interesują, jeśli są wyrażone prostym językiem</p> <p>Przyjmuje wspierającą postawę w interakcji pod warunkiem, jeśli pozostali uczestnicy migają wolno i co najmniej jeden z nich pomaga mu w wyrażaniu swoich sugestii i aktywnym uczestniczeniu w rozmowie.</p> <p>Potrafi przekazać istotne informacje, które zawarte są w wyraźnie ustrukturyzowanej prostej wypowiedzi informacyjnej, jeśli wypowiedź dotyczy konkretnego, znanego tematu i sformułowania jest prostym językiem.</p>
Przekazywanie konkretnej informacji na żywo	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi przekazać w PJM proste, przewidywalne informacje na temat czasu i miejsca, które są podane w prostych zamiganym komunikatach.
	A2	<p>Potrafi przekazać w PJM w prosty sposób serię krótkich instrukcji, jeśli tekst wyjściowy jest migany wyraźnie i powoli.</p> <p>Potrafi przekazać w PJM główną myśl prostych, krótkich wiadomości, instrukcji i ogłoszeń, jeśli są one migane powoli i wyraźnie prostym językiem.</p> <p>Potrafi przekazać w PJM specyficzne, istotne informacje zawarte w pisanych krótkich prostych tekstach, nagłówkach i notatkach dotyczących znanych tematów.</p> <p>Potrafi przekazać w PJM główną myśl zawartą w jasnym, zamiganym ogłoszeniu dotyczącym znanych, codziennych tematów, mimo że tekst ten będzie musiał uprościć i szukać potrzebnych słów.</p>
Przekazywanie konkretnej informacji w nagraniu	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi wymienić w PJM nazwy, liczby, ceny i bardzo proste informacje, które dotyczą jego bezpośrednich zainteresowań (podane w PJM), jeśli rozmówca miga je bardzo wolno, jasno i stosuje powtórzenia.

	A2	<p>Potrafi wymienić w PJM istotne informacje zawarte w prostych zamiganych tekstach dotyczących codziennych tematów związanych z najważniejszymi potrzebami.</p> <p>Potrafi wymienić w PJM główne punkty krótkich, prostych wiadomości i , jeśli są migane wyraźnie i powoli.</p>
Wyjaśnianie danych (np. wykresów, diagramów) na żywo	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	<p>brak deskryptorów</p> <p>Potrafi zinterpretować i opisać w PJM proste materiały ilustracyjne dotyczące znanych tematów (np. mapa pogody, podstawowy schemat blokowy) (w tekście w języku fonicznym), nawet jeśli w miganiu musi zatrzymać się, podejmować kolejne podejścia i przeformułować.</p>
Przetwarzanie tekstu na żywo	pre-A1	brak
	A1	Potrafi przekazać w PJM proste, przewidywalne informacje, które zostały podane w prostych symbolach i oznaczeniach, plakatach, programach zapisanych w języku fonicznym.
	A2	<p>Potrafi przekazać w PJM główne myśli zawarte w wyraźnie ustrukturyzowanym krótkim prostym pisany lub mówionym tekście (w języku fonicznym), uzupełniając swoje braki różnymi środkami (gestami, rysunkami, mimiką).</p> <p>Potrafi podsumować w PJM główne myśli prostych, zamiganych, krótkich tekstów informacyjnych dotyczących znanych tematów.</p> <p>Potrafi wyrazić w prostych zdaniach w PJM informację zawartą w wyraźnie ustrukturyzowanych krótkich, prostych zamiganych tekstach, którym towarzyszą ilustracje i tabele.</p> <p>Potrafi przekazać w PJM główne myśli zawarte w prostych miganych wiadomościach telewizyjnych zdających sprawę z wydarzeń, zawodów sportowych i wypadów, jeśli tematy są znane i przekazywane powoli i wyraźnie.</p>
Tłumaczenie tekstu na żywo	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi podać proste, przybliżone tłumaczenie migowe tekstu zapisanego na znakach, oznaczeniach, plakatach ulotkach itp. w języku fonicznym zawierającego proste słowa i zwroty.
	A2	<p>Potrafi przetłumaczyć w języku migowym w prosty, przybliżony sposób (z języka fonicznego) rutynową informację dotyczącą znanych, codziennych tematów, zapisaną prostymi zdaniami (np. prywatne wiadomości, krótkie opowiadania, wskazówki, notatki lub instrukcje).</p> <p>Potrafi przetłumaczyć w języku migowym w prosty, przybliżony sposób (z języka fonicznego) zapisane, krótkie, proste teksty (np. notatki dotyczące znanych tematów); w tłumaczeniu oddaje najważniejsze myśli tekstu wyjściowego.</p>

		Potrafi przetłumaczyć w języku migowym w przybliżony sposób krótkie, proste, codzienne teksty, np. broszury, notatki, instrukcje, listy, maile zapisane (w języku fonicznym).
Nagrywanie tłumaczenia tekstu	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi prostym językiem przetłumaczyć w przybliżony sposób (z języka fonicznego na język migowy) bardzo krótkie teksty dotyczące znanych, codziennych zagadnień, które zawierają najczęściej spotykane słownictwo; mimo błędów tłumaczenie jest zrozumiałe.
Wyrażanie reakcji na tekst twórczy (w tym literaturę)	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi użyć prostych słów i wyrażeń do określenia, jak dany tekst (w języku migowym) wpływa na jego uczucia.
	A2	Potrafi wybrać proste fragmenty migania artystycznego, które szczególnie lubi i użyć ich jako cytatu. Potrafi powiedzieć prostym językiem, czy dany artystyczny tekst migowy mu się podoba i to uzasadnić. Potrafi powiedzieć prostym językiem, które aspekty artystycznego tekstu migowego wyjątkowo go interesują. Potrafi opisać uczucia postaci i wyjaśnić ich źródło. Potrafi wyrażać swoją reakcję na artystyczny tekst migowy, przedstawiając swoje uczucia i myśli prostym językiem.
Analiza i krytyka tekstu twórczego (w tym literatury)	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi rozpoznać i krótko opisać główne tematy oraz postaci zawarte w krótkich, prostych opowiadaniach dotyczących znanych sytuacji i zamiganych codziennym językiem zawierającym najczęściej występujące słownictwo.

(2) Mediacja poznawcza		
	Współpraca w grupie	
Ułatwianie interakcji między członkami w grupie	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Zaprasza w prostych zdaniach innych do współpracy przy bardzo prostych zadaniach. Potrafi zasygnalizować, że rozumie i zapytać innych, czy też rozumieją.
	A2	Potrafi podczas współpracy przy prostych, praktycznych zadaniach pytać innych o dane, robić sugestie, rozumieć odpowiedzi, jeśli czasami może prosić o powtórzenie i przeformułowanie myśli. Potrafi współpracować przy prostych, grupowych zadaniach, jeśli inni uczestnicy migają wolno i przynajmniej jeden z nich pomaga mu w aktywnym uczestniczeniu.
	pre-A1	brak deskryptorów

Współpraca w ustalaniu znaczenia	A1	Potrafi wyrażać pomysł za pomocą bardzo prostych słów i zapytać, co inni o tym sądzą.
	A2	Potrafi w prosty sposób dawać sugestie tak, by posunąć dyskusję naprzód.
		Potrafi zgłaszać proste uwagi i czasami zadawać pytania, które świadczą o tym, że nadąża za przebiegiem dyskusji.
		Potrafi zadawać odpowiednie pytania, by upewnić się, że rozmówca go rozumie.
Przewodniczenie pracy grupowej		
Zarządzanie interakcją	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi udzielać prostych instrukcji grupie, która w razie potrzeby pomaga mu w ich sformułowaniu.
Zachęcanie do dyskusji koncepcyjnej	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi użyć prostych, izolowanych znaków lub sygnałów niewerbalnych do okazania zainteresowania pomysłem.
	A2	Potrafi zapytać kogoś, co myśli na temat danej koncepcji.

(3) Mediacja komunikacyjna		
Ułatwianie wymiany w środowisku różnokulturowym	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Ułatwia międzykulturową wymianę poprzez postawę okazywania otwartości i zainteresowania, używając prostych znaków i gestów, oraz poprzez zapraszanie innych do wypowiedziania się, a także, potwierdza zrozumienia, jeśli jest zapytany o to bezpośrednio.
	A2	Potrafi podczas aktywnego uczestniczenia w międzykulturowej wymianie zadawać proste pytania o wyjaśnienie rzeczy lub sprecyzowanie wypowiedzi, jednocześnie korzystając z ograniczonego zasobu językowego dla wyrażenia zgody, podziękowania lub zaproszenia.
Pośredniczenie w sytuacjach nieformalnych	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi przekazać w PJM osobiste informacje dotyczące innych ludzi oraz bardzo proste, przewidywalne informacje z języka fonicznego, jeśli ktoś udzieli mu pomocy w tworzeniu wypowiedzi.
	A2	Potrafi komunikować (w PJM) główną myśl wypowiedzi (w języku fonicznym) dotyczącą codziennych, przewidywalnych sytuacji, wymieniając się nawzajem z rozmówcą informacjami o preferencjach i potrzebach, jeśli rozmówca pomaga mu w formułowaniu wypowiedzi
Potrafi przekazywać (w PJM) ogólny sens wypowiedzi (w języku fonicznym) dotyczącej codziennych sytuacji, przestrzegając podstawowych konwencji kulturowych i przekazywać najistotniejsze informacje, jeśli rozmówcy wypowiadają się w sposób wyraźny i w		

		standardowej odmianie języka i jeśli może prosić o powtórzenia i wyjaśnienia.
Ułatwianie komunikacji w sporach i delikatnych sytuacjach	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi rozpoznać, gdy rozmówcy nie zgadzają się ze sobą lub kiedy ktoś ma problem i w tej sytuacji użyć z pamięci prostych słów i wyrażeń dla okazania wsparcia, np. „Aha. Rozumiem. Czy wszystko w porządku?”
	A2	Potrafi rozpoznać, gdy rozmówcy nie zgadzają się ze sobą lub kiedy pojawiają się trudności w interakcji i potrafi użyć odpowiednich wyuczonych na pamięć prostych wyrażeń w celu osiągnięcia kompromisu i zgody.

Strategie mediacyjne

(1) Wyjaśnienie nowych pojęć		
Odwoływanie się do wcześniej przyswojonej wiedzy	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	brak deskryptorów
Analiza skomplikowanej informacji	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	brak deskryptorów
Dostosowywanie języka	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi powtórzyć z wykorzystaniem prostych znaków główną myśl prostej wiadomości dotyczącej codziennego tematu, by pomóc innej osobie w zrozumieniu jej.

7.6. Komunikacyjne kompetencje językowe

(1) Kompetencje lingwistyczne		
Stosowanie środków językowych: zakres ogólny	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi używać podstawowych wzorców zdań do tworzenia prostych, krótkich wypowiedzi. Dysponuje bardzo podstawowym zasobem prostych wyrażen na temat własnej osoby i dotyczących konkretnych potrzeb.
	A2	Dysponuje ograniczonym zasobem krótkich wyuczonych na pamięć wyrażen dotyczących prawdopodobnych sytuacji życiowych. W sytuacjach nietypowych występują częste załamania komunikacji i nieporozumienia. Potrafi używać prostych wzorów zdań i komunikować się za pomocą zapamiętanych wyrażen, grup kilku znaków i utartych formułek – na temat siebie i innych osób, tego czym się zajmują, miejsc, posiadanych rzeczy itp. Potrafi formułować krótkie stwierdzenia dotyczące codziennych, prostych potrzeb konkretnego rodzaju: danych osobowych, rutynowych czynności życia codziennego, pragnień i potrzeb, pytań o informację.
		Dysponuje podstawowym zasobem środków językowych, pozwalającym na radzenie sobie z komunikacją w przewidywalnych sytuacjach życia codziennego, chociaż musi czasem ograniczać przekaz i szukać słów w pamięci.
Zakres słownictwa	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Dysponuje podstawowym (skonwencjonalizowanym) zasobem słownictwa, złożonym z pojedynczych znaków lub wyrażen związanych z konkretnymi sytuacjami
	A2	Dysponuje (skonwencjonalizowanym) słownictwem wystarczającym do wyrażania podstawowych potrzeb komunikacyjnych w życiu codziennym. Dysponuje wystarczającym (skonwencjonalizowanym i produktywnym) słownictwem, aby uczestniczyć w rutynowych rozmowach na znane sobie tematy z życia codziennego. Potrafi po przygotowaniu się używać odpowiedniego słownictwa z konkretnego tematu.
Poprawność gramatyczna		pre-A1
	A1	Wykazuje jedynie ograniczone opanowanie prostych struktur gramatycznych i wzorców zdaniowych – w ramach wyuczonego zasobu.
	A2	Potrafi kategoryzować obiekty z użyciem znaku GRUPA. Poprawnie używa prostych struktur, jednak systematycznie popełnia podstawowe błędy - np.: w użyciu form czasownika. Mimo to wypowiedź jest zazwyczaj zrozumiała.
	pre-A1	brak deskryptorów

Poprawność diagramatyczna	A1	<p>Potrafi utworzyć liczbę mnogą prostych znaków (poprzez liczebniki lub powtórzenie).</p> <p>Potrafi skonstruować proste zdanie, używając znaków leksykalnych oraz z zastosowaniem odpowiedniej mimiki.</p> <p>Potrafi za pomocą mimiki oddać grubość/wielkość obiektu.</p> <p>Potrafi poprawnie używać zaimków osobowych.</p>
	A2	<p>Potrafi używać poprawnie klasyfikatorów w prostych zdaniach.</p> <p>Potrafi wyrazić sekwencję zdarzeń, które są w relacji przyczynowo-skutkowej (np. DLATEGO...).</p> <p>Potrafi zwrócić uwagę na ważne elementy poprzez umiejscowienie ich w centrum przestrzeni.</p> <p>Potrafi przedstawić otoczenie przez opis jego istotnych elementów, umiejscawiając je w przestrzeni.</p> <p>Potrafi wyrazić sekwencję zdarzeń, które nie są w relacji przyczynowo-skutkowej.</p> <p>Potrafi konsekwentnie odmienić różne typy czasowników z zachowaniem uzgodnień.</p> <p>Potrafi z użyciem odpowiednich konstrukcji podkreślić konkretną informację w zdaniu.</p> <p>Potrafi intensyfikować cechę obiektu i sposób wykonywania czynności.</p> <p>Potrafi zamigać bezpośrednią prośbę, różnicując mimiką intencję wypowiedzi.</p>
Poprawność leksykalna	pre-A1	Brak deskryptorów
	A1	Brak deskryptorów
	A2	<p>Potrafi posługiwać się wąskim zakresem słownictwa, związanym z konkretnymi potrzebami życia codziennego.</p> <p>Potrafi wyprodukować poprawne układy ust i zastosować je do rozróżnienia takich samych znaków.</p> <p>Potrafi wyrażać ilość/liczebność czegoś z wykorzystaniem mimiki.</p>
Poprawność fonologiczna	pre-A1	Brak kompetencji
	A1	<p>Ogólna: Artykulacja bardzo ograniczonego zakresu wyuczonych znaków i wyrażeń – przy pewnym wysiłku – zrozumiała dla rodzimych użytkowników języka, przywykłych do rozmówców z tej grupy językowej. Potrafi poprawnie powtórzyć ograniczony zasób znaków.</p> <p>Artykulacja znaków</p>

		<p>Potrafi powtórzyć znaki PJM, jeśli jest szczegółowo poinstruowany. Potrafi zamigać ograniczoną liczbę znaków w zrozumiały sposób, jeśli rozmówca wspiera go, np. poprzez poprawne powtarzanie lub egzekwowanie powtórzeń nowych znaków.</p> <p>Potrafi migać znaki z poprawnymi i wyraźnymi układami dłoni, zarówno w izolacji, jak i w zdaniu.</p> <p>Cechy prozodyczne Potrafi stosować w zrozumiały sposób elementy prozodyczne na ograniczonym zakresie prostych znaków i wyrażeń; jego rozmówca musi z nim współpracować.</p>
	A2	<p>Ogólna: Artykulacja jest na ogół na tyle wyraźna, by zrozumieć wypowiedź – rozmówcy muszą jednak co jakiś czas prosić o powtórzenie.</p> <p>Artykulacja znaków Artykulacja jest ogólnie zrozumiała w komunikacji dotyczącej prostych codziennych sytuacji, jeśli rozmówca podejmuje wysiłek, by zrozumieć niektóre znaki.</p> <p>Systematyczna zła artykulacja znaków nie utrudnia zrozumienia, jeśli rozmówca czyni starania, by rozpoznać błędy.</p> <p>Używa układów dłoni w sposób jasny i jednoznaczny.</p> <p>Cechy prozodyczne Potrafi stosować w zrozumiały sposób elementy prozodyczne codziennych wyrazów i fraz. Elementy prozodyczne (np. akcent zdaniowy) są stosowane adekwatnie w znanych, codziennych wypowiedziach.</p>
Poprawność daktylograficzna	pre-A1	Potrafi używać pojedynczych układów dłoni z alfabetu daktylograficznego.
	A1	Potrafi literować z wykorzystaniem alfabetu palcowego, nazwy, terminy techniczne i in., mimo dość zauważalnego namyślenia się i przerw.
	A2	Potrafi płynnie literować z wykorzystaniem alfabetu palcowego nazwy i terminy techniczne.

(2) Kompetencje pragmatyczne		
Elastyczność w interakcji	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	<p>Potrafi rozwijać wyuczone zdania przez proste przestawianie ich elementów.</p> <p>Potrafi dopasowywać do danych okoliczności proste, wypróbowane i zapamiętane wyrażenia, wstawiając w nie potrzebne wyrazy.</p>
Zabieranie głosu (skopiowane ze strategii interakcji)	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	Potrafi prosić o uwagę.

		<p>Umie rozpoczynać, prowadzić i kończyć proste dialogi</p> <p>Potrafi stosować proste strategie rozpoczynania, podtrzymywania lub kończenia krótkiej rozmowy.</p>
Rozwijanie tematu	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	brak deskryptorów
	A2	<p>Potrafi na początku tekstu podać szczegóły niezbędne do stworzenia ramy opisu, dostarczając odpowiedzi na pytania: Co?, Gdzie?, Kto?</p> <p>Potrafi coś opowiedzieć lub opisać w formie prostego zestawu spraw/punktów.</p> <p>Potrafi podać przykład czegoś w bardzo prostym tekście, używając wyrażen „taki jak” lub „na przykład”.</p> <p>Potrafi w formie pytań prezentować proste argumenty za i przeciw.</p> <p>Potrafi zróżnicować poszczególne punkty na liście.</p> <p>Potrafi opowiedzieć historyjkę lub opisać coś, wymieniając kolejno zdarzenia i fakty.</p> <p>Potrafi we właściwy sposób streścić proste zagadnienia.</p> <p>Potrafi przedstawić różne aspekty wątków i fabuły (np. upływ czasu: „przez cały dzień”).</p> <p>Potrafi we właściwy sposób przedstawić temat wypowiedzi.</p>
Spójność wypowiedzi	pre-A1	Brak deskryptorów
	A1	Potrafi łączyć słowa lub grupy słów za pomocą bardzo podstawowych spójników, takich jak „i” lub „potem”.
	A2	<p>Potrafi łączyć grupy słów takimi prostymi spójnikami, takimi jak: „i”, „lecz”, „dlatego że” oraz wymienić coś z użyciem boi (buoys).</p> <p>Potrafi korzystać z najczęściej powtarzających się spójników, co pozwala na opowiedzenie historyjki lub opisanie czegoś w formie prostej wypunktowanej listy.</p>
Ustawienie/osadzenie w przestrzeni i perspektywa	pre-A1	Brak deskryptorów
	A1	Brak deskryptorów
	A2	<p>Potrafi w trakcie migania konsekwentnie utrzymywać relatywne kształty i proporcje obiektów (np. kiedy obiera banana).</p> <p>Potrafi w trakcie migania konsekwentnie odnosić się do ustalonych punktów w przestrzeni.</p>

		<p>Potrafi używać mimiki odpowiedniej dla danej postaci, osoby lub rzeczy, którą opisuje.</p> <p>Potrafi opisywać osobę z wykorzystaniem techniki zmiany ról.</p> <p>Potrafi używać postawy ciała do zaznaczania różnych opinii wobec jakiejś kwestii (np. oddając argumenty za i przeciw poprzez odchylenie ciała w lewo lub w prawo).</p>
Precyzja wypowiedzi	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi wyrażać podstawowe informacje o sobie i w prosty sposób sygnalizować konkretne potrzeby.
	A2	Potrafi przekazać to, co chce powiedzieć, w prostej i bezpośredniej wymianie zdań, zawierających ograniczoną ilość informacji, na znane sobie lub rutynowe tematy, w innych sytuacjach musi jednak upraszczać swój przekaz.
Płynność wypowiedzi	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi formułować bardzo krótkie, pojedyncze, głównie przygotowane wcześniej wypowiedzi, potrzebuje jednak częstych przerw na znalezienie odpowiednich zwrotów, wyartykułowanie mniej znanych znaków i poprawę zakłóceń występujących w komunikacji.
	A2	<p>Potrafi formułować zdania na znane sobie tematy z wystarczającą łatwością, by radzić sobie w krótkiej rozmowie, mimo dość zauważalnego namyślenia się i często zdarzających się falstartów.</p> <p>Potrafi wyrażać własne myśli w formie krótkich wypowiedzi, mimo że zdarzają się w nich ewidentne przerwy, falstarty i przeformułowania.</p>
Postawa i oddziaływanie nadawcy	pre-A1	Potrafi wyrazić swoje stany emocjonalne tylko za pomocą mimiki.
	A1	Potrafi ustawić się tak, że jego miganie jest dobrze widoczne przez odbiorcę.
	A2	<p>Potrafi odpowiednio stosować mimikę, by wyrazić emocje (np. ściągnięcie brwi — negatywne; podniesienie brwi — pozytywne).</p> <p>Potrafi przekazywać i rozbudzać emocje (radość, smutek).</p> <p>Potrafi migać w sposób neutralny, bez wyraźnej ekspresji.</p>

(3) Kompetencje socjolingwistyczne

Ogólny opis umiejętności	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	Potrafi nawiązywać podstawowe kontakty towarzyskie, używając najprostszych zwrotów grzecznościowych, takich jak formy powitalne i pożegnalne, przedstawianie się, zwroty typu: proszę, dziękuję, przepraszam itp.

	A2	<p>Jest w stanie radzić sobie w bardzo krótkich rozmowach towarzyskich, używając typowych uprzejmych zwrotów powitalnych i adresatywnych. Potrafi sformułować zaproszenie, propozycję, prośbę o wybaczenie itp., a także reagować na nie.</p> <p>Potrafi w sposób prosty, lecz efektywny, uczestniczyć w rozmowach towarzyskich, stosując najpopularniejsze wyrażenia i schematy konwersacyjne.</p> <p>Potrafi rozumieć i w prosty sposób wyrażać podstawowe funkcje językowe, takie jak uzyskiwanie i wymiana informacji, wyrażanie poglądów i przekonań.</p>
Stosowność socjolingwistyczna i zasób elementów kulturowych	pre-A1	brak deskryptorów
	A1	<p>Potrafi utrzymać bezpośredni kontakt wzrokowy z rozmówcą.</p> <p>Potrafi zastosować różne strategie w celu nawiązania kontaktu wzrokowego niezbędnego dla komunikacji (dotykanie, mruganie, uderzanie w stół, włączanie i wyłączanie światła).</p> <p>Potrafi odpowiednio pozdrowić g/Głuchą osobę.</p> <p>Potrafi zwrócić na siebie uwagę, gdy chce się wypowiedzieć (poprzez podniesienie ręki, dotknięcie).</p> <p>Potrafi dać swojemu rozmówcy wizualną informację zwrotną (pozytywną/negatywną) poprzez mimikę.</p> <p>Potrafi dać swojemu rozmówcy wizualną informację zwrotną poprzez skodyfikowane znaki.</p> <p>Potrafi używać alfabetu palcowego jako pomocy w przypadku problemów w komunikacji.</p>
	A2	<p>Potrafi wziąć pod uwagę cechy środowiska istotne dla komunikacji migowej (światło, obiekty na stole).</p> <p>Potrafi dostosować przestrzeń migania do kontekstu wypowiedzi i odbiorców.</p> <p>Potrafi użyć odpowiednich środków, by zwrócić się do napotkanej nieznajomej g/Głuchej osoby.</p>
		<p>Jest zaznajomiony z powszechnymi technicznymi rozwiązaniami pomocnymi dla g/Głuchych i potrafi je nazwać.</p> <p>Potrafi przyjąć lub odrzucić bezpośrednią prośbę lub żądanie.</p>

7.7. Kompetencje różnojęzykowe i różnokulturowe

(1) Tworzenie różnokulturowego inwentarza	
pre-A1	brak deskryptorów
A1	brak deskryptorów
A2	Potrafi rozpoznać, kiedy w interakcji pojawiają się trudności, nawet jeśli nie jest pewny, jak zachować się w danej sytuacji. Potrafi rozpoznać, że jego zachowanie może przekazywać wiadomość inną niż zakładana i potrafi to wytłumaczyć w prosty sposób.

(2) Rozumienie różnojęzykowe	
pre-A1	brak deskryptorów
A1	Potrafi rozpoznać znaki produktywne i proste znaki ikoniczne tak, aby wydedukować ich znaczenia.
A2	brak deskryptorów

(3) Tworzenia różnojęzykowego inwentarza	
pre-A1	brak deskryptorów
A1	brak deskryptorów
A2	brak deskryptorów

8. Podsumowanie

Szczegółowy opis założeń Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego miał na celu przybliżenie czytelnikowi standardów nieustannie dopracowywanej koncepcji uczenia języka obcego, która rozwija się w ramach europejskiej idei dostępu do edukacji o wysokim standardzie jako prawa każdego obywatela. Dobra orientacja w tym dokumencie pozwala na przyjęcie nowych perspektyw edukacyjnych, także w zakresie uczenia języka migowego. Liczba opracowań metodycznych i materiałów dydaktycznych opracowywanych na potrzeby nauki PJM nadal nie jest wystarczająca. Niniejszy dokument w swoich zamierzeniach podjął się próby określenia standardów nauczania PJM w ramach wytycznych ESOKJ.

W *Analizie* skale biegłości językowej dla PJM opracowane są dla poziomów pre-A1, A1 i A2. Decyzja o włączeniu do opisu poziomu pre-A1 wynika częściowo z istniejących (i coraz częstszych) kontaktów językowych między polszczyzną foniczną a PJM. Zostają wypracowane standardy tłumaczenia wydarzeń publicznych w telewizji i na żywo, wzrasta również powszechna świadomość dotycząca potrzeb i praw głuchych obywateli, nie tylko w kontekście dostępu do urzędów i instytucji, lecz także innych obszarów życia. Wprowadzając ten poziom kompetencji dla PJM, autorzy dokumentu opierają tę decyzję na obserwacjach dotyczących coraz częstszych interakcji zachodzących między członkami społeczności głuchych i niemigającymi słyszącymi użytkownikami polszczyzny – w pracy, szkole, na studiach.

Poszczególne decyzje dotyczące doboru odpowiednich deskryptorów bazują na założeniach wyjściowych dokumentów ESOKJ, które zwracają uwagę na dostosowywanie skal do konkretnych potrzeb określonej grupy uczących się: w tym dokumencie do słyszących użytkowników polszczyzny fonicznej. Deskryptory zakładają więc ćwiczenie tych umiejętności, które przydadzą się uczącym się, realizując działania językowe w ramach komunikacji w PJM.

Specyficzna sytuacja języka migowego wymusza również ograniczenie list deskryptorów opisujących kompetencje związane z pisaniem oraz czytaniem – przynajmniej do czasu, aż nie powstanie powszechnie i społecznie akceptowalny sposób zapisu języka migowego (takie próby są już podejmowane i z roku na rok są coraz bardziej zaawansowane).

Zaprezentowana lista deskryptorów dostosowana do kontekstu nauczania języka migowego w Polsce może być punktem wyjścia do dalszej dyskusji nad kierunkiem i rozwojem glottodydaktyki migowej wśród teoretyków i praktyków. Propozycja ta nie jest zamknięta i z pewnością nie wyczerpuje tego zagadnienia, ale

ma na celu podniesienie jakości tworzonych w Polsce programów i materiałów edukacyjnych, które chcą wpisać się w koncepcję nauczania w duchu filozofii ESOKJ.

9. Słowniczek

Biegłość językowa (inaczej: skala poziomów biegłości językowej) [ang. *common reference levels*] – zdefiniowany zespół kompetencji językowych uszeregowanych na sześciostopniowej skali.

Boja – element komunikatu migowego wykonywany ręką niedominującą, który stanowi punkt odniesienia dla tematu wypowiedzi (miganego ręką dominującą). Boje pomagają zachować spójność tekstu, tworzyć listy osób lub obiektów i odnosić się do nich w przestrzeni migania.

Działanie językowe [ang. *language task*] – tworzenie tekstów językowych (w formie migowej, ustnej lub pisemnej) lub przetwarzanie tekstów w ramach realizacji zadań komunikacyjnych.

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego, ESOKJ [ang. *Common European Framework of Reference for Languages, CEFR*] – dokument stanowiący podstawę do tworzenia spójnych na poziomie europejskim planów nauczania języka obcego, opisów poziomów biegłości językowej oraz narzędzi jej ewaluacji.

Interakcja [ang. *interaction*] – umiejętności z zakresu uczestniczenia w rozmowie z innym użytkownikiem języka obejmujące różne formy wypowiedzi ustnych i pisemnych, w kontakcie bezpośrednim i za pośrednictwem różnych mediów. Także strategie podtrzymywania i kończenia kontaktu, prośby o wyjaśnienie. Każda z tych umiejętności jest podzielona ze względu na szczegółowe cele komunikacyjne.

Językowe kompetencje komunikacyjne [ang. *communicative language competences*] – umiejętność posługiwania się językiem (zarówno ojczystym, jak i obcym) w celu osiągnięcia konkretnych celów i realizacji zadań komunikacyjnych.

Kompetencje [ang. *competence*] – to zestaw umiejętności, wiedzy i postaw posiadanych przez daną jednostkę, które nabywa lub których uczy się przez całe życie w każdym środowisku, w którym przebywa.

Kompetencje cząstkowe (kategoria kompetencji szczegółowych)

– wyodrębnione kompetencje związane z konkretnym obszarem życia jednostki.

Kompetencje ogólne [ang. *general competences*] – umiejętności, wiedza i sprawności z zakresu różnorodnego funkcjonowania człowieka w świecie i podejmowanych przez niego działań, np. zdolność samoorganizacji, podejmowania działań w zakresie samorealizacji, umiejętność uczenia się, organizacji czasu pracy itp.

Mediacja (przetwarzanie) [ang. *mediation*] – umiejętności z zakresu analizy, wyjaśniania i przekazywania treści danego tekstu w ramach jednego języka lub z języka na inny język.

Odbiór [ang. *reception*] – umiejętności z zakresu rozumienia ze słuchu, rozumienia czytanego tekstu, rozumienia tekstów audio-wizualnych oraz rozumienia elementów tekstu i języka w ramach kontekstu komunikacyjnego. Każda z tych umiejętności jest podzielona ze względu na szczegółowe cele komunikacyjne.

Produkcja [ang. *production*] – umiejętności z zakresu tworzenia tekstów językowych zarówno w formie pisanej jak i ustnej, obejmujące również znajomość tekstów użytkowych i planowania wypowiedzi. Każda z tych umiejętności jest podzielona ze względu na szczegółowe cele komunikacyjne.

Przetwarzanie międzyjęzykowe (mediacja międzyjęzykowa) [ang. *cross-linguistic mediation*] – umiejętność przekazywania treści danego tekstu języka na inny język.

Różnojęzyczność [ang. *plurilingualism*] – sytuacja, w której jednostka komunikuje się w wielu językach.

Schemat deskryptorów [ang. *descriptive scheme*] – podzielony na poszczególne kategorie kompetencji zestaw parametrów i kryteriów składający się na schemat opisu kształcenia językowego.

Sposoby komunikacji [ang. *modes of communication*] – wyróżnione w ramach kompetencji działań i strategii konkretne umiejętności językowe służące do komunikacji.

Strategia komunikacyjna [ang. *communication strategy*] – jeden z możliwych sposobów realizacji konkretnego zadania językowego.

Wielojęzyczność [ang. *multilingualism*] – sytuacja, w której na danym terenie lub w danej społeczności funkcjonuje obok siebie wiele języków.

Wskaźnik biegłości (deskryptor) [ang. *descriptor*] – szczegółowy opis umiejętności i wiedzy, które pozwalają na realizację konkretnego działania językowego w ramach danego poziomu biegłości językowej.

Zadanie komunikacyjne [ang. *language activity*] – potrzeba komunikacyjna realizowania/zaspokajania jednej z trzech sfer funkcjonowania społecznego: zaspokajanie potrzeb życia codziennego, wymiany informacji, poglądów, emocji oraz rozumienia innych w ich kontekście społecznym, kulturowym i historycznym.

Zmiana ról [ang. *role shift*] – strategia komunikacyjna w językach migowych, dzięki której przekazujemy czynności i wypowiedzi innych osób, imitując ich zachowanie, wcielając się w trakcie narracji w dane osoby.

10. Polecane lektury

Podstawowymi publikacjami, z którym warto się zapoznać, są dokumenty omawiane w niniejszych standardach:

- Europejski System Opisu Kształcenia Językowego,
- PRO SIGN,
- Companion Volume.

Jedynie pierwszy z nich jest dostępny w całości w języku polskim. Pozostałe nie zostały dotychczas przetłumaczone, jedynie w różnych publikacjach pojawiają się autorskie tłumaczenia wybranych fragmentów.

Wszystkie powyższe dokumenty są opublikowane w otwartym dostępie:

- Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (2001):
https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/attachments/ESOKJ_Europejski-System-Opisu.pdf
- PRO SIGN (2015):
<https://www.ecml.at/Resources/ECMLPublications/tabid/277/ID/15/language/en-GB/Default.aspx>
- CEFR. Companion Volume
<https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego wprowadza również dwa rodzaje dokumentów służących zbieraniu i porządkowaniu różnorodnych doświadczeń językowych – paszport językowe i portfolio językowe. Obydwa skierowane są różnych grup wiekowych, ale najciekawsze materiały przygotowane zostały dla grupy najmłodszych uczniów.

Oprócz portfolio i paszportu powstały liczne poradniki i przewodniki metodyczne. Wszystkie dokumenty można pobrać z:

<https://www.ore.edu.pl/2015/03/europejskie-portfolio-jezykowe-epj/>

<https://www.ore.edu.pl/category/projekty-po-kl/jezyki-obce-projekty-po-kl/>

Chociaż dotyczą różnych aspektów nauczania języka obcego, wszystkie napisane zostały w duchu ESOKJ z wykorzystaniem jego języka i filozofii. Zapoznanie się wybranymi tytułami ułatwia przeniesienie założeń ESOKJ na grunt praktyczny, co dla osób dopiero poznających System może wydawać się zadaniem bardzo trudnym.

Z pozycji w języku polskim na pewno na uwagę zasługuje książka Iwony Janowskiej, *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego* (2011). W pierwszej części szczegółowo omówiono w niej założenia i kształt ESOKJ wraz z szerszym kontekstem glottodydaktycznym. W drugiej skupiono się na podejściu zadaniowym – teorii oraz przykładowych zadaniach

Publikacją powstałą na podstawie założeń ESOKJ jest też na przykład książka *Programy nauczania języka polskiego jako obcego* (2016). Poziomy A1-C2, w której założenia ESOKJ zostały wdrożone na potrzeby nauczania polszczyzny.

Ze względu na odmienną modalność języka migowego niektóre deskryptory oraz używana terminologia mogą być niezrozumiałe. Mimo prób ograniczenia takich sformułowań do niezbędnego minimum w opisie niektórych kompetencji pojawiają się określenia z dziedziny lingwistyki migowej. Część z nich została wyjaśniona w słowniczku. Jeśli opis ten jest niewystarczający, warto sięgnąć po tytuły przybliżające zarówno cechy języka migowego, jak i terminy związane z jego gramatyką. Najwięcej publikacji tego typu jest dostępnych w literaturze anglojęzycznej, na gruncie języka polskiego warto zapoznać się m.in. ze:

- *Studiami nad kompetencją językową i komunikacją niesłyszących* pod redakcją M. Świdzińskiego (2003)

oraz publikacjami Pracowni Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego:

<https://www.plm.uw.edu.pl/publikacje/>

Z publikacji anglojęzycznych obszerne omówienie zagadnień dotyczących języka migowego możemy znaleźć w:

- Brentari, D. (red.). (2010). *Sign Languages: A Cambridge Language Survey*. Cambridge University Press.
- Pfau, R., Steinbach, M., Woll. B. (red.). (2012). *Sign Language. An International Handbook*. De Gruyter Mouton.
- Gertz, G., Boudreaux, P. (red.). (2016). *The SAGE Deaf Studies Encyclopedia*. SAGE Publications.

W publikacjach związanych z uczeniem się/nauczaniem języka obcego nieuniknione jest pojawianie się terminów językoznawczych. Chociaż autorzy starają się ograniczać terminologię, w tekstach często pojawiają się określenia akademickie.

Dobrymi publikacjami, w których można szukać definicji oraz objaśnień lingwistycznych są:

- Polański, K. (red.). (2003). *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo.
- Grzegorzczkova, R. (2020). *Wykłady z polskiej składni*. Wydawnictwo Naukowe PWN.